

Contents

I. EDITORIAL

IN SEARCH OF A SENSE OF JUSTICE

Gina PALADI7

II. STUDIES, ARTICLES, OPINIONS

LIBERALITY IMPUTATION

Ioana NICOLAE12

NEW REGULATIONS ON THE SPECIAL SALE OF GOODS, UNDER THE
CONDITIONS OF O.U.G. NR. 140/2021

Camelia SPASICI18

REFERENCE TO THE HIGH COURT OF CASSATION AND JUSTICE FOR
A PRELIMINARY RULING FOR A PRELIMINARY RULING ON A
QUESTION OF LAW CONCERNING THE APPLICATION OF THE
PROVISIONS OF ARTICLE 16 OF THE CODE OF CRIMINAL
PROCEDURE RELATING TO CASES WHICH PRECLUDE THE
INSTITUTION AND PROSECUTION OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN
THE PRELIMINARY CHAMBER PROCEDURE

Bogdan BUNECI32

THE LEGAL PROFESSION IN EUROPEAN COUNTRIES

Naciu-Costin MERGEANE, Vlad BARBU, Ionuț IORDACHE38

VAT FOR BUSINESS TRANSFER

Emilian DUCA48

CONFIRMATION OF KANT'S IDEA OF ETERNAL PEACE IN THE
MODERN AGE

Ion IFRIM, Mihaela SHILBAYA MATEI57

GENDER EQUALITY – FUNDAMENTAL VALUE OF THE EUROPEAN
UNION

Roxana MATEFI64

THE RIGHT TO A FAIR TRIAL SEEN THROUGH THE LENS OF INTERNATIONAL INSTRUMENTS PROTECTION OF HUMAN RIGHTS Mariana PAVLENCU	69
THE ECONOMIC ANTINOMIES OF WELFARE AND THE NEED TO CHANGE CONSTITUTIONAL PARADIGMS George VLĂESCU	84
REFLECTIONS ON THE RECENT REPEAL OF A NORMATIVE ACT IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION Mihai-Bogdan IONESCU-LUPEANU	103
III. Legislative News	106
IV. Case-law of the High Court of Cassation and Justice	142
V. Case-law of the Constitutional Court of Romania	155

Cuprins

I. EDITORIAL

ÎN CĂUTAREA SENSULUI DREPTĂȚII	
Gina PALADI	7

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

IMPUTAREA LIBERALITĂȚILOR	
Ioana NICOLAE	12

NOI REGLEMENTĂRI PRIVIND VÂNZAREA SPECIALĂ DE BUNURI, ÎN CONDIȚIILE O.U.G NR. 140/2021	
Camelia SPASICI	18

SESIZAREA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE ÎN VEDEREA PRONUNȚĂRII UNEI HOTĂRÂRI PREALABILE PENTRU DEZLEGAREA UNEI CHESTIUNI DE DREPT PRIVIND APLICAREA DISPOZIȚIILOR ART. 16 COD PROCEDURĂ PENALĂ REFERITOARE LA CAUZELE CARE ÎMPIEDICĂ PUNEREA ÎN MIȘCARE ȘI EXERCITAREA ACȚIUNII PENALE ÎN CADRUL PROCEDURII DE CAMERĂ PRELIMINARĂ	
Bogdan BUNECI	32

PROFESIA DE CONSILIER JURIDIC ÎN ȚĂRI DIN EUROPA	
Naciu-Costin MERGEANE, Vlad BARBU, Ionuț IORDACHE	38

TAXA PE VALOAREA ADĂUGATĂ PENTRU TRANSFERUL DE ACTIVE	
Emilian DUCA	48

CONFIRMAREA IDEII LUI KANT DESPRE PACE ETERNĂ ÎN EPOCA MODERNĂ	
Ion IFRIM, Mihaela SHILBAYA MATEI	57

EGALITATEA DE GEN – VALOARE FUNDAMENTALĂ A UNIUNII EUROPENE	
Roxana MATEFI	64

DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL VĂZUT PRIN PRISMA UNOR
INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR
OMULUI

Mariana PAVLENCU69

ANTINOMIILE ECONOMICE ALE BUNĂSTĂRII ȘI NEVOIA
SCHIMBĂRII PARADIGMELOR CONSTITUȚIONALE

George VLĂESCU84

REFLECȚII PE TEMA RECENTEI ABROGĂRI A UNUI ACT NORMATIV
DIN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

Mihai-Bogdan IONESCU-LUPEANU103

III. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

LEGEA NR. 51/1995 PENTRU ORGANIZAREA ȘI EXERCITAREA
PROFESIEI DE AVOCAT – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 50/2023)

Redacția Pro lege.....106

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ – MODIFICĂRI
(LEGEA NR. 51/2023)

Redacția Pro lege.....108

NORMELE DE APLICARE A PREVEDERILOR O.U.G. NR. 158/2005
PRIVIND CONCEDIILE ȘI INDEMNIZAȚIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE
DE SĂNĂTATE – MODIFICĂRI (OMS NR. 131/2023)

Redacția Pro lege.....111

CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 57/2023)

Redacția Pro lege.....114

LEGEA NR. 143/2000 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATAREA
TRAFICULUI ȘI CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI. LEGEA NR.
194/2011 PRIVIND COMBATAREA OPERAȚIUNILOR CU PRODUSE
SUSCEPTIBILE DE A AVEA EFECTE PSIHOACTIVE – MODIFICĂRI
(LEGEA NR. 45/2023)

Redacția Pro lege.....116

APROBAREA REGULAMENTELOR PRIVIND ORGANIZAREA
CONCURSULUI PENTRU OCUPAREA POSTURILOR VACANTE DE

MAGISTRAT-ASISTENT LA ÎCCJ, RESPECTIV, A CONCURSULUI
PENTRU NUMIREA ÎN FUNCȚIILE DE PRIM-MAGISTRAT-ASISTENT
ȘI MAGISTRAT-ASISTENT-ȘEF LA ÎCCJ (OPÎCCJ NR. 81/2023)

Redacția Pro lege.....121

CODUL MUNCII – COMPLETĂRI (LEGEA NR. 52/2023)

Redacția Pro lege.....123

HOTĂRÂREA CEDO DIN 30 AUGUST 2022 ÎN CAUZA C. ÎMPOTRIVA
ROMÂNIEI (CEREREA NR. 47.358/20)

Redacția Pro lege.....124

REGULAMENTUL PRIVIND ORGANIZAREA CONCURSULUI DE
ADMITERE LA ȘCOALA NAȚIONALĂ DE GREFIERI – MODIFICĂRI
(HOTĂRÂRE CSM NR. 27/2023)

Redacția Pro lege.....128

LEGEA NR. 58/2023 PRIVIND SECURITATEA CIBERNETICĂ A
ROMÂNIEI, PRECUM ȘI PENTRU COMPLETAREA UNOR ACTE
NORMATIVE

Redacția Pro lege.....130

GHIDUL DE FINANȚARE A PROGRAMULUI DE STIMULARE A
ÎNNOIRII PARCULUI AUTO NAȚIONAL 2020-2024 – MODIFICĂRI
(OMMAP NR. 784/2023)

Redacția Pro lege.....137

IV. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

HP

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 4/2023 (M. OF. NR.
174/01.03.2023): ART. 5 ALIN. (6) DIN DECRETUL-LEGE NR. 118/1990
PRIVIND ACORDAREA UNOR DREPTURI PERSOANELOR
PERSECUTATE DIN MOTIVE POLITICE

Redacția Pro lege.....142

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 75/2022 (M. OF.
NR. 182/03.03.2023): ART. 154 ALIN. (1), (6) ȘI (6[^]1), ART. 163 ALIN. (5),
ART. 164 ALIN. (4) ȘI ART. 175 ALIN. (1) DIN CODUL DE PROCEDURĂ
CIVILĂ

Redacția Pro lege.....144

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 3/2023 (M. OF.
NR. 235/22.03.2023): ART. IX ALIN. (1) DIN O.U.G. NR. 59/2017
PRIVIND MODIFICAREA UNOR ACTE NORMATIVE DIN DOMENIUL
PENSIILOR DE SERVICIU

Redacția Pro lege.....148

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 9/2023 (M. OF.
NR. 245/24.03.2023): CALITATEA DE INSTITUȚIE PUBLICĂ
A UNUI SPITAL MILITAR ȘI POSIBILITATEA CA ACESTA SĂ FIE
SUBIECT ACTIV AL INFRAȚIUNILOR DE LUARE DE MITĂ ȘI ABUZ
ÎN SERVICIU

Redacția Pro lege.....150

V. JURISPRUDENȚĂ CCR

NECONSTITUȚIONALITATE – D.C.C. NR. 16/2023 (M. OF.
NR. 187/06.03.2023): O.U.G. NR. 50/2021 PENTRU MODIFICAREA
ȘI COMPLETAREA LEGII EDUCAȚIEI NAȚIONALE NR. 1/2011

Redacția Pro lege.....155

NECONSTITUȚIONALITATE – D.C.C. NR. 41/2023 (M. OF.
NR. 227/20.03.2023): HOTĂRÂREA PARLAMENTULUI NR. 35/2022
PRIVIND NUMIREA A DOI MEMBRI ÎN COLEGIUL DIRECTOR
AL CNCI

Redacția Pro lege.....157

NECONSTITUȚIONALITATE PARȚIALĂ – D.C.C. NR. 17/2023
(M. OF. NR. 236/22.03.2023): LEGEA PENTRU MODIFICAREA ART. 8
ALIN. (1) LIT. A) DIN LEGEA CETĂȚENIEI ROMÂNE NR. 21/1991

Redacția Pro lege.....159

I. EDITORIAL

ÎN CĂUTAREA SENSULUI DREPTĂȚII

Notar public **Gina PALADI**

De-a lungul și de-a latul istoriei, omul s-a confruntat cu situații în care *dreptatea* s-a raportat la *conceptul de justiție*. Pe de o parte, oamenii se simt nedreptățiți în evenimentele obișnuite ale vieții personale chiar dacă aceste situații pot fi depășite prin echilibrul emoțional personal, care este o investiție ce consumă capacitatea de a discerne și de a decide. Omul este cuprins de o satisfacție integrală când dreptatea pe care o revendică îi este oferită. Prin urmare, trăim o domnie a legii sau se interferează legea cu anomalii legislative și decizii ce pot afecta temporar sau definitiv viața unui om care se află în fața propriului adevăr?

Vom începe prin a sublinia eșafodajul social, cultural, etnic și politic al unei țări. În cartea „Drumul către servitute”, Friedrich A. Hayek, laureat al premiului Nobel pentru științe economice în 1974, cel care a consacrat renașterea liberalismului clasic în secolul al XX-lea, evidențiază o diferență izbitoare dintre condițiile unui stat presupus a fi liber și cele care sunt impuse de o guvernare samavolnică, principiu cunoscut sub denumirea de „Domnia Legii”. În nuvela distopică „Ferma animalelor” (George Orwell), inițial catalogată ca fiind o fabulă, sunt criticate, lovite direct și fără menajamente indiferența, răutatea, ignoranța, lăcomia și orbirea în fața oricărei intenții bune a omului simplu.

Consecința este *corupția* și disponibilitatea omului doritor de *putere*, de *control*, de a face aproape orice pentru a deține toate „meandrele concretului” pentru a stăpâni masele de oameni care sunt educate spre a-l idolatriza.

Aceasta înseamnă că, în toate acțiunile sale, stăpânirea este sau nu îngăduită de reguli „neschimbătoare”, anunțate în prealabil, care permit să se prevadă cu o certitudine mulțumitoare felul în care autoritățile își vor folosi în diverse situații puterile coercitive, și ca fiecare să își programeze/planifice propriile-i activități/acțiuni pe temeiul acestei cunoașteri. Astfel, F. A. Hayek arată: „Nimic nu diferențiază mai tranșant condițiile dintr-o țară liberă de cele dintr-o țară aflată sub o guvernare arbitrară decât respectarea, în prima, a marilor principii cunoscute sub

numele de supremația dreptului (rule of law). Aceste principii, despuiate de orice detalii tehnice, ne spun că statul, în toate acțiunile lui, este limitat de reguli fixate și anunțate în prealabil, reguli care fac posibilă prevederea, cu o bună doză de certitudine, a modului în care autoritatea își va folosi puterile coercitive într-o împrejurare dată și fac posibilă planificarea afacerilor individuale pe baza acestei cunoașteri. Deși acest ideal nu poate fi atins niciodată în mod desăvârșit, de vreme ce legiuitorii, ca și cei cărora le este încredințată aplicarea legii, sînt oameni supuși greșelii, se desprinde destul de limpede ideea centrală că posibilitatea lăsată organelor executive de a folosi în mod discreționar puterea coercitivă trebuie să fie redusă cît mai mult. Orice lege restrînge libertatea individuală într-o anumită măsură, modificînd mijloacele de care oamenii pot uza în urmărirea țărilor lor, dar, în condițiile supremației dreptului, statul este împiedicat să zădărnicească eforturile individuale printr-o acțiune *ad hoc*!

Fiind sigur că puterea statului nu va fi folosită în mod deliberat pentru a-i dejuca intențiile, individul este liber să urmărească țărilor și dorințele lui personale, în cadrul regulilor cunoscute ale jocului¹.

Travaliul inițierii în a înțelege ce înseamnă justiția integrează întreaga istorie a omenirii. Justiția presupune întrebări, demersuri metodologice, viziuni teoretice de discernămint valoric ce deschid perspectiva unei abordări integratoare a lumii și a condiției umane. Aceasta s-a zămislit din nevoia de a da relevanță teoretică și practică interogărilor cu privire la raporturile omului cu ansamblul universului și civilizația creată de el. Pentru a înțelege justiția este necesar să o înțelegem, ca pe un proces de conștientizare personală a unei „structuri” numită Sine. Iar în această ipostază a felului fiecăruia de a exista rămîne alegerea de a fi drepti sau de a ocoli în mod abuziv și nepotrivit legea. E o procedură care nu generează echilibru, ci haos, dar este în natura ființei umane. De altfel, este în esența ontologică a fiecărei ființe vii.

Trăim într-o perioadă în care nevoia de justiție este mai pronunțată ca oricând pentru că evoluția nu iartă. Nevoile au devenit mai complexe, problemele globale ale omenirii sunt mai complicate, situațiile în care sunt necesare deciziile reprezintă procese rapide de analiză, mutațiile survenite în structura internă a științei și în modalitățile de exprimare artistică evidențiază modul de a explica lumea în integralitatea și dinamismul ei, de a înțelege și de a conștientiza cum este cu puțință aventura cutezantă a cunoașterii, de a căuta temeiurile opțiunilor umane în vederea unei vieți demne, trăite în spectrul valorilor culturii și moralității. În alte cuvinte, nevoia de echilibru și dreptate.

A existat de cînd lumea și pămîntul această pornire spre a ne întreba „de ce?”, „care este sensul?”. Și aceasta pentru că „de ce?” este punctul cardinal al întrebărilor existențiale fundamentale ce ne marchează viața de la naștere și pînă la

¹ Friedrich A. Hayek, *Drumul către servitute*, Editura Humanitas, București, 2014, pp. 86-87.

moarte. Vrem, nu vrem, ca o ironie ontologică, suntem condamnați să fim filosofi în fiecare clipă a existenței fiecăruia dintre noi, oamenii. Aristotel, în „*Etica Nicomahică*”, afirmă că omul nu poate fi cu adevărat uman fără a se interoga asupra propriei sale condiții. El nu poate nădăjdui să înțeleagă propriile sale raporturi cu lumea și să realizeze o ierarhie valorică, formele de existență de sine însuși fără un apel la sine².

Nevoia și necesitatea omului de a se afla, de a realiza introspecția onestă în legătura cu sine au mers mai departe prin descoperirea unui element extrem de important al existenței umane: *subconștientul*. Apoi și mai departe: *inconștientul*. Este drept să fim dirijați de ceva ce nu putem controla, dar totuși ne aparține? Intervine ceva ce remarca filosoful Friedrich Nietzsche: „Nicio parte a vieții organice nu este statică. Din prima parte a copilăriei încă, alergăm după putere. Întreaga viață organică se află constant într-o stare haotică și dinamică de creație și de descompunere, de a fi copleșită și de a copleși. Rădăcina copacului care pulverizează stratul de piatră din subsol este voința de putere. Gheața în expansiune care crapă stânca și redesenează linia țărmului este voința de putere. La fel sporii microscopici ai mușchilor din țiglele de pe acoperișul palatului, ce vor crește sub forma unui burete verde, făcându-i pe slujitori să dea năvală, agitați, cu găleți sau provocând prăbușirea acoperișului sau a regimului. Voința de putere nu doarme niciodată. Ea este dinamica mereu mișcătoare a tuturor relațiilor personale și a tuturor relațiilor dintre grupuri și țări”³.

² A se vedea, pe larg, Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

³ Sue Prideaux, *Sunt Dinamită! Viața lui Nietzsche*, Editura Polirom, 2020, pp. 236, 237. „Senzualitatea și dorința de putere au fost demonizate. Cuvintele «bogație» și «putere» au devenit sinonime ale răului Creștinismul a transformat negarea dorinței de viață într-o religie. Creștinismul ura viața și natura umană; el a otrăvit lumea, negând realitatea naturii umane, transformând totul în conflictul dintre «trebuie» și «este». Moralitatea născută în sclavie perpetuă sclavia, oferind mereu sens nihilismului celor obidiți. Nietzsche alege în mod intenționat cuvântul franțuzesc «ressentiment» pentru a descrie fundamentul moralității sclavilor. «Ressentiment» este un cuvânt cu un înțeles mult mai cuprinzător decât «resentiment» sau «gelozie». Este o nevroză, nevoia de a produce durere atât sinelui, cât și celui alt. «Ressentiment» descrie poziția resentimentarului căruia îi lipsește puterea (sau a celui care se bucură de această lipsă) de a-și purifica resentimentele prin răzbunare. Și așa, acest ressentiment i-a făcut pe sclavi să-și transforme slăbiciunea în putere, să se «răzbune pe Roma și pe a ei toleranță nobilă și frivolă» răsturnând precedenta moralitate a puterii și a superiorității și înlocuind-o cu superioritatea morală a victimizării și a glorificării celor obidiți. După cum nota Sfântul Augustin, resentimentul e ca și cum ai lua otravă sperând că celălalt va muri”. „Omul s-a luat în stăpânire este capabil să suporte nesiguranța sădită de multiplele perspective ale lui «poate». Odată cu îndrăzneala de a abandona certitudinile, orice idee de rezultat sau de «concluzie» devine depășită. Și astfel «omul superior» sau «supraomul» sau «spiritul liber» sau Übermensch sau «filosoful viitorului» sau «argonautul spiritului» - spuneți-i cum vreți - este jucăuș. Este un dans pe muzica lui «ce-ar fi dacă?» Conștiința de Sine și conștientizarea lumii care ne înconjoară depind amândouă de ideea că, până la urmă, nu ne înțelegem pe noi înșine, nici lumea. Cel ce privește în abis invită abisul să privească în el. Nu e deloc o poziție confortabilă. Dar vai de cel care nu are curajul de a trăi după

Ne putem întreba dacă ceea ce numim vis este o reflecție a vieții noastre? Pentru că încă nu e limpede ce trăim: o reflexie a realității sau un vis ce ne condamnă la concretism. Și aici apare problematica justiției din perspectiva subconștientului. Cine are dreptate, visul sau celălalt spectru al realității? Renumitul psiholog și psihiatru elvețian Carl Gustav Jung a deschis în mod revoluționar tematica refulării având ca bagaj cognitiv experiența de viață cu Sigmund Freud. Din confruntarea cu inconștientul lui Jung relevăm următorul pasaj: „Din ce mai trăiește omul astăzi? În mitul creștin, s-ar putea spune: «Tu trăiești în el?» a răsunat mai departe întrebarea în mine. «Ca să fiu sincer, nu! Nu este mitul în care trăiesc eu!». «Atunci nu mai avem niciun mit? Nu, este evident că nu mai avem niciun mit». «Dar care-i oare mitul tău? Mitul în care trăiești tu?»⁴.

Tema extrem de intensă pe care o expune Jung este relația justiției cu propriul inconștient. Putem așeza problema și într-un mod mai abordabil. Să ne imaginăm două cupluri de elemente din existența noastră: suflet-spirit și corp-minte. Fiecare dintre acestea are propriile atuuri, însă aceste componente nu realizează că existența lor depinde de existența celorlalte. Mai există și al cincilea element, subconștientul. Este „povara” ce va decide cine câștigă. Este supremul exercițiu de Sine-Cunoaștere și, în același timp, cel mai dificil. Practic, suntem proprii noștri judecători.

În lucrarea sa, „Dialogul continuu”, profesorul Ovidiu Predescu ne spune: „Intuiția, inspirația și imaginația, precum și experiențele interioare de natură mistică, îmi spun că, în esență, viața – nedesăvârșită și tragică viață pământească –, de la naștere și până la moarte, nu este altceva decât un dialog continuu purtat în minte între două conștiințe: conștiința rațională implicată în realitatea înconjurătoare, în lumea sensibilă, care acționează prin gânduri și simțuri, și conștiința spirituală, cea care poate pătrunde în lumea suprasensibilă de unde a apărut lumea noastră, conectându-se la informațiile și energiile din univers.

Conștiința rațională este rezultatul atașării sufletului la corpul fizic, fiind motorul activităților omului pe pământ, lumea materială și formele ei de manifestare neexistând fără cunoașterea rațională, iar conștiința spirituală este rezultatul legăturii dintre suflet și spirit, se situează în exteriorul corpului material și al suportului său spațio-temporal liniar, având ca scop redarea sufletului stării sale primare prin credință și cunoaștere spirituală.

Din această dualitate s-au născut cele mai intime gânduri, vorbele mai mult sau mai puțin inspirate pe care le-am rostit ori faptele bune sau rele pe care le-am

principiul lui «ce-ar fi dacă?» Pentru că atunci ar deveni unul din «ultimii oameni», unul dintre cei pe trei sferturi creștini care se bucură de religia confortului, agățându-se de certitudini depășite. E adevărat că nu există adevăr. Poate”. (Sue Prideaux, *op. cit.* pp. 236, 237).

⁴ C.G. Jung, *Amintiri, Vise, Reflecții* (Consemnate și editate de Aniela Jaffe), Editura Humanitas, București, 2020, p. 205.

săvârșit, dar și posibilitatea de a-mi pune întrebările eterne despre sensul fundamental al vieții”⁵.

Nu există *concluzii* definitive ale propriei noastre existențe, dar există, cu siguranță, ceva încă dificil de definit și de descris, care acoperă în totalitate teritoriul cunoașterii, al convingerilor noastre: credința că ne putem adapta la binele fiecăruia fără să invadăm sufletul unei persoane, ci să-l îmbrățișăm cu prezența noastră, conectându-ne cu sursa care ne oferă opțiunea de a fi drepti sau altfel. Sinele, Lumina care ne călăuzește în mod peren propria noastră ființare și învățare de Sine. Justiția din Sine și pentru Sine. O perspectivă care marchează fuziunea dintre suflet, minte și spirit. Spiritul legii. „Oare ce-ar mai fi de creat, dacă zeii ar exista?” (Friedrich Nietzsche, Așa grăit-a Zarathustra). Rămâne răspunsul provocator pentru fiecare dintre noi: călătoria metaforică spre *terra incognita* a interiorului ființei umane.

Omul a căutat sensul existenței din prima clipă a conștientizării de Sine. Acest fapt, care este inevitabil, a condus în mod implacabil și iminent la efortul istoric de a găsi „ceva” care să-i hrănească permanent existența. În cultura japoneză există un concept denumit „Ikigai”, acel „ceva” care face ca o ființă umană să ofere toate posibilitățile Sinelui să se expandeze spre împlinire, spre armonie cu sursa esențială a întregii manifestări. Acest proces de auto-realizare este ceea ce reprezintă calea, liniștea interioară care desemnează justiția tuturor structurilor ființei umane. O expresie cunoscută din limba română se referă la faptul de „a avea coloană vertebrală”. Evident că aceasta afirmație implică un sens propriu și un sens figurat. Însă, ceea ce ne interesează aici și acum este sensul figurat, adică omul are o anumită atitudine, iar aceasta este aceea de a fi *om drept*.

⁵ Ovidiu Predescu, *Dialogul continuu*, Editura Neverland, București, 2011, p. 17.

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

IMPUTAREA LIBERALITĂȚILOR¹

Prof. univ. dr. **Ioana NICOLAE**

Abstract

The present study aimed to analyze the way in which the liberality imputation operation takes place. The liberality imputation is the operation of framing the value of each liberality in the part of the inheritance with which it must be compared : inheritance reserve or the available quota of the inheritance. We will present the applicable rules depending on the category of beneficiaries of liberality, as well as the exceptions to those rules.

Keywords: *liberality imputation, inheritance reserve, available quota of the inheritance.*

1. Noțiuni introductive

Înainte de a analiza asupra cărei părți din moștenire se impută liberalitățile făcute de defunct, vom face câteva precizări. Atât donațiile, cât și legatele făcute sunt supuse reducțiunii liberalităților excesive, dacă se aducere atingere rezervei succesoriale. În privința donațiilor legiuitorul a prevăzut, în anumite cazuri, obligația de raport, chiar dacă acestea nu aduc atingere rezervei succesoriale a moștenitorilor rezervatari.

Prin imputarea liberalităților înțelegem operațiunea de încadrare a valorii fiecărei liberalități în partea de moștenire cu care trebuie comparată: rezerva succesorală sau cotitatea disponibilă². Liberalitățile făcute de defunct se impută așadar asupra cotității disponibile sau asupra rezervei, după distincțiile pe care le vom analiza. În ipoteza în care imputația ar viza partea rezervată a moștenirii,

¹ Prezenta parte reprezintă o dezvoltare și adăugire la materialul publicat anterior în lucrarea intitulată *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

² G. Boroș, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 674.

aceasta înseamnă că partea disponibilă a moștenirii ar rămâne neatinsă și ar permite menținerea liberalităților făcute de defunct. În schimb, dacă imputația vizează partea disponibilă a moștenirii, aceasta va aduce atingere liberalităților făcute de defunct. În alte cuvinte, imputația este o operațiune prealabilă efectuării reducăunii liberalităților excesive, având ca scop să stabilim dacă liberalitatea făcută de defunct se socotește făcută din rezervă sau din cotitatea disponibilă a moștenirii³.

În analiză vom avea în vedere următoarele reguli:

a) Imputarea se va efectua în ordinea inversă a reducăunii, donațiile având prioritate față de legate

b) Dacă beneficiarul donației sau al legatului nu este moștenitor rezervatar adică persoana gratificată este un terț (donatar sau legatar) sau un moștenitor nerezervatar al defunctului, liberalitatea primită se impută numai asupra cotității disponibile iar dacă liberalitatea primită depășește cotitatea disponibilă, este supusă reducăunii, potrivit art. 1099 alin. (1) C. civ.

În alte cuvinte, dacă cei gratificați sunt terți sau moștenitori nerezervatari, regula este aceea că liberalitățile (donațiile și legatele) se impută asupra cotității disponibile. Dacă prin liberalitățile făcute a fost adusă atingere rezervei successorale, prin depășirea limitelor cotității disponibile, are loc reducăunea liberalităților excesive [art. 1099 alin. (1) C. civ.]. Obligația de a raporta donațiile nu există dacă cei gratificați sunt terți sau moștenitori nerezervatari, această obligație privind exclusiv pe descendenți și pe soțul supraviețuitor care vin în concurs la moștenire (art. 1146 C. civ.).

c) Când cei gratificați sunt moștenitori rezervatari – vom distinge după cum aceștia au renunțat sau nu la moștenirea defunctului și dacă liberalitatea a fost făcută cu scutire de raport sau nu.

Potrivit art. 1121 alin. (1) C. civ., „succesibilul care renunță este considerat că nu a fost niciodată moștenitor”. Renunțarea unui moștenitor rezervatar la moștenirea legală a defunctului are ca efect pierderea inclusiv a dreptului asupra rezervei successorale, având în vedere că aceasta este *pars hereditatis*. Potrivit art. 1102 alin. (1) C. civ., moștenitorul legal gratificat prin testament poate opta diferit cu privire la moștenirea legală și la cea testamentară.

În ipoteza moștenitorului rezervatar gratificat printr-o liberalitate nescutită de raport, care renunță la moștenirea legală, se aplică regula potrivit căreia liberalitățile se impută asupra cotității disponibile, și nu asupra rezervei.

Astfel, liberalitățile se impută asupra cotității disponibile în următoarele situații:

– cel gratificat este terț sau moștenitor legal nerezervatar (ascendent ordinar, colateral privilegiat sau colateral ordinar);

³ J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 250.

- cel gratificat este moștenitor rezervatar (descendent, ascendent privilegiat sau soț supraviețuitor) care renunță la moștenirea legală.

Prin excepție de la regulă, prin stipulație expresă în contractul de donație, donatarul poate fi obligat la raportul donației și în cazul în care renunță la moștenire [art. 1147 alin. (2) C. civ.].

În ipoteza în care moștenitorul rezervatar gratificat a acceptat moștenirea, vom distinge după cum liberalitatea este o donație (scutită de raport sau nu) sau un legat:

1. Dacă cel gratificat este moștenitor rezervatar și liberalitatea nu este supusă raportului.

În acest caz, cel gratificat poate fi un moștenitor rezervatar (descendent, ascendent privilegiat sau soț supraviețuitor).

Liberalitatea nu este supusă raportului în următoarele cazuri:

- este vorba despre o donație scutită de raport făcută descendentului sau soțului supraviețuitor care vin în concurs la moștenire;

- donația a fost făcută unor moștenitori rezervatari care nu au obligația de raport (în acest caz donația a fost făcută în favoarea ascendenților privilegiați sau în favoarea soțului supraviețuitor, dar care vine la moștenire în concurs cu alte persoane decât descendenții);

- liberalitatea este un legat.

În acest caz, dacă cel gratificat e moștenitor rezervatar și liberalitatea nu este supusă raportului, potrivit art. 1099 alin. (2) teza I C. civ., aceasta se impută asupra cotității disponibile. Însă, dacă liberalitatea va depăși cotitatea disponibilă, diferența se va imputa asupra cotei de rezervă a celui gratificat. Dacă este depășită și rezerva acestuia, liberalitatea va fi supusă reducțiunii [art. 1099 alin. (2) teza a doua C. civ.]. Astfel, liberalitatea neraportabilă va fi supusă reducțiunii numai dacă aduce atingere rezervei celorlalți moștenitori rezervatari. Astfel, în situația în care cotitatea disponibilă este de 40.000 lei, cota de rezervă a celui gratificat este de 20.000, iar donația a fost de 50.000 lei, aceasta se va imputa mai întâi asupra cotității disponibile, iar diferența de 10.000 lei se va imputa asupra rezervei, gratificatul având dreptul la încă 10.000 de lei din activul net al moștenirii.

În concluzie, dacă cel gratificat este moștenitor rezervatar și liberalitatea nu este raportabilă, ea trebuie să se încadreze în suma dintre cotitatea disponibilă și rezerva cuvenită celui gratificat, fără a aduce atingere rezervei cuvenite celorlalți moștenitori rezervatari.

2. Dacă cel gratificat este moștenitor rezervatar și liberalitatea este supusă raportului (se consideră avans asupra viitoarei părți de moștenire care se cuvine celui gratificat), ceea ce înseamnă că este vorba despre o donație, potrivit art. 1099 alin. (3) C. civ.

Astfel, dacă liberalitatea este supusă raportului, aceasta este apreciată a fi avans în contul moștenirii în favoarea moștenitorilor rezervatari, nu o liberalitate definitivă, motiv pentru care aceasta se aduce la masa succesorală pentru a se restabili echilibrul între moștenitorii rezervatari care beneficiază de raport. Liberalitatea supusă raportului este făcută de dispunător fără a dori să-l avantajeze pe moștenitorul rezervatar gratificat, în detrimentul celorlalți moștenitori rezervatari. Așa fiind, regula este că liberalitatea se impută mai întâi asupra rezervei celui gratificat, iar dacă aceasta nu acoperă valoarea liberalității, excedentul se va imputa asupra cotei disponibile. Prin excepție de la această regulă, dacă dispunătorul a stipulat ca excedentul care rezultă din imputarea asupra rezervei gratificatului să fie imputat asupra rezervei globale adică rezerva tuturor moștenitorilor rezervatari care beneficiază de raport, mai puțin rezerva moștenitorului gratificat, numai partea care excede rezervei globale se impută asupra cotei disponibile. În alte cuvinte, dacă s-a stipulat imputarea asupra rezervei globale, doar ceea ce depășește rezerva globală se impută asupra cotei disponibile. Într-o astfel de situație rezerva celorlalți moștenitori rezervatari nu va fi afectată, însă donația raportabilă nu va diminua sau, după caz, epuiza cota disponibilă. Această situație se întâlnește în practică atunci când de cuius dorește să mențină cota disponibilă liberă pentru a face și alte liberalități, astfel încât liberalitatea raportabilă să nu epuizeze sau micșoreze cota disponibilă⁴.

Dacă nu s-a stipulat imputarea asupra rezervei globale, liberalitatea se va imputa asupra rezervei celui gratificat, iar excedentul se imputa asupra cotei disponibile, ceea ce înseamnă că partea de liberalitate care se impută asupra cotei disponibile se va împărți între cel gratificat și moștenitorii rezervatari, potrivit cotelor legale.

Dar, în toate cazurile, dacă se depășește cota disponibilă, liberalitatea va fi supusă reducăunii.

În concluzie, dacă cel gratificat este moștenitor rezervatar și liberalitatea este supusă raportului, acesta va cumula rezerva cu cota disponibilă, doar dacă vine în concurs cu terți sau cu moștenitori legali nerezervatari. Astfel, în concurs cu terți sau moștenitori nerezervatari, gratificatul moștenitor rezervatar va putea păstra integral liberalitatea dacă aceasta nu depășește ca valoare cumulul dintre rezerva sa și cota disponibilă. Dacă moștenitorul rezervatar gratificat printr-o liberalitate supusă raportului vine în concurs cu moștenitori care beneficiază de raport, cumulul rezervei cu cota disponibilă va opera până la limita cotelor legale. Astfel, dacă gratificatul moștenitor rezervatar a primit o liberalitate de

⁴ G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 674.

30.000 de lei, iar valoarea cotei sale legale este de 20.000 lei, diferența de 10.000 de lei va reveni celorlalți moștenitori care beneficiază de raport.

Dacă liberalitatea este un legat, acesta se impută în toate situațiile asupra cotității disponibile.

d) În ipoteza în care există mai multe liberalități, imputarea se face potrivit regulilor cuprinse în art. 1099 alin. (1)-(3) C. civ., ținându-se seama și de ordinea redușunii liberalităților excesive [art. 1099 alin. (4) C. civ.]. Astfel, dacă defunctul a lăsat un activ brut în valoare de 350.000 de lei, un pasiv de 50.000 de lei, a făcut anterior căsătoriei (însă nu în vederea căsătoriei) o donație soțului supravieșuitoar în valoare de 100.000 lei, apoi i-a donat fiului său 200.000 de lei (fără scutire de raport) și ulterior i-a donat fiicei 150.000 de lei (cu scutire de raport), iar în testament a instituit-o pe sora sa legatară cu titlu particular, acesta urmând a beneficia de o garsonieră în valoare de 200.000 de lei:

- masa de calcul va fi de 900.000 lei [(activul brut-pasivul) +liberalitățile], iar cotitatea disponibilă de 450.000 lei;

- rezerva soțului supravieșuitoar este de 1/8 (112.500 de lei), iar donația primită neraportabilă, astfel că donația se va imputa asupra cotității disponibile;

- rezerva fiului fiind de 3/16 (168.750 de lei), iar donația primită raportabilă, donația se va imputa asupra rezervei sale, pe care o epuizează, iar restul de 31.250 de lei asupra cotității disponibile;

- rezerva fiicei este de 3/16 (168.750 de lei), iar donația primită neraportabilă, astfel că donația se va imputa asupra cotității disponibile;

- restul de cotitate disponibilă rămasă (168.750 de lei) va reveni legatariei, iar legatul acesteia se va reduce de la 200.000 de lei la suma de 168.750 de lei;

- întrucât donația făcută fiului este raportabilă, partea care s-a imputat asupra cotității disponibile (31.250 de lei) nu va fi păstrată în întregime de fiu, ci se va împărți între copiii defunctului și soțul supravieșuitoar, potrivit cotelor legale ale acestora: 1/4 soțului supravieșuitoar (7812.50 de lei) și câte 3/8 fiecărui copil (11718.75 de lei).

2. Concluzii

Prezentul studiu a analizat modalitatea în care are loc imputarea liberalităților. Prin imputarea liberalităților înțelegem operațiunea de încadrare a valorii fiecărei liberalități în partea de moștenire cu care trebuie comparată: rezerva succesorală sau cotitatea disponibilă. Am prezentat regulile aplicabile în funcție de categoria beneficiarilor liberalităților (moștenitori rezervatari, moștenitori nerezervatari, legatari sau donatari), precum și excepțiile de la regulile respective.

Bibliografie:

1. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
2. Boroi G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022;
3. Kocis J., Vasilescu P., *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
4. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013.

NOI REGLEMENTĂRI PRIVIND VÂNZAREA SPECIALĂ DE BUNURI, ÎN CONDIȚIILE O.U.G NR. 140/2021

Lect. univ. dr. Camelia SPASICI

Abstract

The sale is the most complex special contract, and the sale of consumption – the most used by consumers.

In this context, product sales relationships between professionals and consumers have benefited from several regulations in recent decades.

The last normative act, in the field, is O.U.G. nr. 140/2021 on certain aspects of contracts for the sale of goods.

The emergency ordinance establishes the legal framework of the sales concluded between the seller and the consumer, with special reference to the conformity of the goods, the corrective measures in case of non-conformity, as well as the commercial guarantees necessary for the proper functioning of the internal market.

The study analyzes in principle, the peculiarities of the sale regulated by the special law, with frequent references to the common law in the field, but also to the legal regime previously established (Law no. 449/2003, in force for about 14 years).

The work is structured in four sections: "Sale of consumption – variety of common law sale. Regulation", "Object of special sale of goods", "Seller's liability" and "Commercial guarantees".

Keywords: contract of sale, professional and consumer, compliance of goods, remedies, commercial guarantees.

Legislație relevantă: Codul civil: art. 1166 și urm., art. 1650 și urm., O.U.G. nr. 140/2021

A. Vânzarea de consumație – varietate a vânzării de drept comun. Reglementare

Potrivit art. 1650 alin. (1) C. civ. (dreptul comun în materia vânzării), „Vânzarea este contractul prin care vânzătorul transmite sau, după caz, se obligă să transmită cumpărătorului proprietatea unui bun în schimbul unui preț pe care cumpărătorul se obligă să îl plătească”.

a) *Varietățile (felurile) vânzării sunt contracte de vânzare particularizate de dispozițiile speciale ale Codului civil sau a altor acte normative, în materie*¹.

Codul civil reglementează următoarele varietăți ale contractului de vânzare: vânzarea bunurilor imobile, vânzarea terenurilor forestiere, vânzarea moștenirii, vânzarea cu plata prețului în rate și rezerva proprietății și vânzarea cu opțiune de răscumpărare (art. 1741-1762 C. civ.).

Potrivit art. 1177 C. civ., Contractul încheiat cu consumatorii este *supus legilor speciale* și în completare regulilor generale contractuale (art. 1166 și urm. C. civ.).

În consecință, vânzarea de consumație este pe fond o „vânzare” (art. 1650 și urm. C. civ.), dar care prezintă particularități impuse de dispozițiile speciale ale dreptului consumației².

Ca *varietate*, vânzarea de consumație beneficiază de reglementări speciale în ceea ce privește interdicțiile de contractare, dreptul cumpărătorului de retragere, garanția pentru buna funcționare a produselor vândute etc.

Principalul act normativ de reglementare³ a vânzării de consumație este O.U.G. nr. 140/2021 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri (în vigoare de la 1 ianuarie 2022).

Adoptarea O.U.G. nr. 140/2021⁴ (denumită, în continuare, Ordonanță) a fost determinată de *evoluția tehnologică actuală* care a condus la o piață din ce în ce mai mare a bunurilor care încorporează conținut digital sau servicii digitale sau sunt interconectate cu acestea, la numărul tot mai mare de astfel de dispozitive și creșterea rapidă a ratei de adoptare a acestora de către consumatori.

Concret, prin Ordonanță se stabilește cadrul legal privind contractele de vânzare încheiate între vânzător și consumator, în special norme privind conformitatea bunurilor, măsurile corective în caz de neconformitate, modalitățile de punere în aplicare a respectivelor măsuri corective, precum și garanțiile comerciale *în scopul asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor și a bunei funcționări a pieței interne*.

O.U.G. nr. 140/2021 a abrogat reglementarea anterioară, în materie, a Legii nr. 449/2003 privind vânzare produselor și garanțiile asociate acestora⁵.

¹ Vezi și Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1999, p. 107; L. Stănculescu, *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017, pp. 196-197; T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 87 și urm.

² Vezi și G. Văsii, *Contractul civil versus contractul de consumație*, Ed. Rosetti, București, 2022, pp. 276-277.

³ Alte acte normative cu dispoziții incidente, în materie, sunt: Legea nr. 296/2004 (Codul consumului); O.G. nr. 99/2000 privind comercializarea produselor și serviciilor de piață; O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor.

⁴ O.U.G. nr. 140/2021 transpune în plan național Directiva (UE) 2019/771 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri și a intrat în vigoare la 01.01.2022.

⁵ Legea nr. 449/2003 (azi abrogată) a fost publicată în M. Of. nr. 812 din 18 noiembrie 2003 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007.

b) *Domeniu de aplicare*. Ca regulă generală, potrivit art. 3 alin. (1), ordonanța se aplică *contractelor de vânzare încheiate între un consumator și vânzător*.

Sunt subiecte definite ale ordonanței, consumatorul, vânzătorului și producătorul.

Consumatorul poate fi orice persoană fizică care, în legătură cu contractele reglementate de Ordonanță de urgență, acționează în scopuri care se află în afara activității comerciale, industriale, artizanale sau profesionale a persoanei respective [art. 2 alin. (4) din Ordonanță]⁶.

Vânzătorul poate fi orice persoană fizică sau juridică, *indiferent dacă este publică sau privată*, care acționează, inclusiv prin intermediul unei alte persoane care acționează în numele respectivei persoane fizice sau juridice sau în contul acesteia, în scopuri ce țin de activitatea comercială, industrială, artizanală sau profesională a persoanei respective [art. 2 alin. (18) din Ordonanță]⁷.

Producătorul este fabricantul bunurilor, importatorul bunurilor în Uniunea Europeană sau orice persoană care se prezintă ca fiind fabricantul sau importatorul, aplicându-și denumirea, marca sau alt semn distinctiv pe bunurile în cauză [art. 2 alin. (15) din Ordonanță].

În înțelesul ordonanței, *contractul de vânzare* este orice contract în temeiul căruia vânzătorul transferă sau se angajează să transfere unui consumator proprietatea asupra unor bunuri, iar consumatorul plătește sau se angajează să plătească prețul acestora.

Sunt *asimilate vânzărilor* și contractele dintre un consumator și un vânzător pentru *furnizarea de bunuri* care urmează să fie fabricate sau produse [art. 3 alin. (2) din Ordonanță].

Ca excepție, dispozițiile ordonanței *nu se aplică* contractelor privind furnizarea de conținut digital sau de servicii digitale [art. 3 alin. (2) din Ordonanță]⁸.

Totuși, dispozițiile ordonanței *se aplică* contractelor cu conținutului digital sau serviciilor digitale care sunt *încorporate în bunuri sau interconectate* și care sunt *furnizate împreună cu bunurile care fac obiectul contractului de vânzare*, indiferent dacă

⁶ Potrivit reglementării anterioare a art. 2 lit. a) din Legea nr. 449/2003 (azi abrogată), consumatorul este o persoană fizică sau *grup de persoane fizice constituite în asociații*, care, în cadrul contractelor intră sub incidența prezentei legi, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale.

⁷ Potrivit reglementării anterioare a art. 2 lit. c) din Legea nr. 449/2003, vânzătorul este persoana fizică sau juridică autorizată care, în cadrul activității sale, comercializează produse în condițiile unui contract încheiat cu consumatorul.

⁸ Precizăm că reglementarea contractelor încheiate între comercianți și consumatori, ce au ca obiect principal *furnizarea de conținut digital sau de servicii digitale* este asigurată de un *act normativ separat*, respectiv O.G. nr. 141/2021 privind anumite aspecte referitoare la contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale (în vigoare de la 9 ianuarie 2022).

conținutul digital sau serviciul digital⁹ respectiv este furnizat de către vânzător sau de către un terț [art. 3 alin. (4) din Ordonanță].

Atunci când există îndoieli că furnizarea unui conținut digital sau a unui serviciu digital încorporat sau interconectat face sau nu parte din contractul de vânzare, conținutul digital sau *serviciul digital se prezumă a fi acoperit* de contractul de vânzare [art. 3 alin. (5) din Ordonanță].

De asemenea, dispozițiile ordonanței *nu se aplică*:

- suportului material care servește exclusiv ca suport al conținutului digital;
- bunului vândut prin executare silită sau în alt mod, ca efect al legii;
- vânzării de bunuri de ocazie, la licitații publice.

c) *Definiții*. În cuprinsul art. 2 din Ordonanță sunt definiți și alți termenii precum:

- „conținut digital”: date produse și furnizate în format digital;
- „durabilitate”: capacitatea bunurilor de a-și menține funcțiile și performanța necesare în cursul utilizării normale;

- „durata medie de utilizare”: intervalul de timp, stabilit în documente tehnice normative sau declarat de către producător ori convenit între părți, în cadrul căruia produsele de folosință îndelungată trebuie să își mențină caracteristicile funcționale, dacă au fost respectate condițiile de transport, manipulare, depozitare și exploatare (conform art. 2 pct. 20 din O.G. nr. 21/1992);

- „fără costuri”: fără costurile necesare suportate pentru a aduce bunurile în conformitate, în special costul expedierii prin poștă, al transportului, al forței de muncă sau al materialelor;

- „funcționalitate”: capacitatea bunurilor de a-și îndeplini funcțiile, având în vedere scopul lor;

- „interoperabilitate”: capacitatea bunurilor de a funcționa cu componente hardware sau software diferite de cele care sunt utilizate în mod normal pentru bunurile de același tip;

- „licitație publică”: metoda de vânzare prin care vânzătorul oferă bunuri sau servicii consumatorilor care participă sau au posibilitatea de a participa în persoană la licitație, prin intermediul unei proceduri de licitare transparentă, concurențială, condusă de un adjudecător și în care ofertantul câștigător are obligația să achiziționeze bunurile sau serviciile;

- „suport durabil”: orice instrument care permite consumatorului sau vânzătorului să stocheze informații care îi sunt adresate personal, într-un mod accesibil pentru referințe ulterioare, pentru o perioadă adecvată la scopul informațiilor și care permite reproducerea neschimbată a informațiilor stocate.

⁹ Potrivit art. 2 alin. (16) din ordonanță „serviciu digital” este cel puțin unul, dintre următoarele două servicii: un serviciu care permite consumatorului *crearea, prelucrarea, stocarea sau accesarea* datelor în format digital sau un serviciu care permite *schimbul de date* în format digital încărcate sau create de consumator sau de alți utilizatori ai serviciului respectiv sau orice altă interacțiune cu aceste date.

A. Obiectul vânzării speciale de bunuri

În accepțiunea dreptului comun (art. 1225 C. civ.), „obiectul contractului îl reprezintă *operațiunea juridică*, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea, convenită de părți, astfel cum aceasta reiese din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale”¹⁰.

În contractul de vânzare, *obiectul prestațiilor părților este dublu*.

Obligația principală a vânzătorului are ca obiect predarea *bunului*, iar obligația cumpărătorului plata *prețului*¹¹.

Bunul vândut trebuie să îndeplinească următoarele cerințe: bunul trebuie să fie posibil; bunul trebuie să existe sau să poată exista; bunul trebuie să fie în circuitul civil; bunul trebuie să fie determinat sau determinabil; bunul trebuie să fie proprietatea vânzătorului.

Prețul este suma de bani care reprezintă echivalentul datorat de cumpărător în schimbul lucrului transmis de vânzător (art. 1660 C. civ.)¹².

Ca element esențial de validitate a vânzării, prețul trebuie să întrunească următoarele *condiții*: să fie stabilit în bani, să fie determinat sau determinabil și să fie sincer și serios.

a) În contextul dispozițiilor speciale, potrivit art. 2 alin. (1) din Ordonanță, pot fi bunuri ale vânzării¹³:

- orice obiect corporal mobil;
- apa, gazul și energia electrică (atunci când sunt puse în vânzare în volum limitat sau în cantitate fixă);
- bunuri cu elemente digitale;

„Bunurile cu elemente digitale” sunt obiecte corporale mobile care *încorporează un conținut digital sau un serviciu digital sau este interconectat* cu acestea, astfel încât, în absența respectivului conținut digital sau serviciu digital, acestea nu și-ar putea îndeplini funcțiile [art. 2 alin. (2) din Ordonanță]¹⁴.

¹⁰ Cu privire la obiectul actului juridic civil, vezi și O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 151; V. Slavu, *Drept civil. Teoria generală. Subiectele de drept civil*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 134; C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, București, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 155.

¹¹ Potrivit doctrinei, „prestațiile la care se angajează părțile nu înseamnă nimic altceva decât *acțiunile sau inacțiunile* de care sunt ținute părțile (conduita părților)”; vezi G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 73.

¹² Obiectul contractului: „realitatea operațiunii contractuale”; vezi Fr. Terre, Ph. Simler, Yv. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, 2013, p. 336.

¹³ Potrivit reglementării anterioare, obiectul material al vânzării poartă denumirea de „produs”. Produsul este un bun material mobil a cărui destinație finală este consumul sau utilizarea individuală ori colectivă (inclusiv cele executate la comandă). Sunt asimilate produselor și bunurile care vor fi achiziționate pe baza unui contract de vânzare de produse ce urmează a fi fabricate sau prelucrate (art. 4 din Legea nr. 449/2003).

¹⁴ Prin „compatibilitate” se înțelege capacitatea bunurilor de a funcționa cu componente hardware sau software cu care sunt utilizate în mod normal bunurile de același tip, fără a fi necesară conversia bunurilor sau a componentelor hardware sau software [art. 2 alin. (3) din Ordonanță].

b) *Conformitatea bunurilor*. Bunurile livrate consumatorului trebuie să îndeplinească cerințele ordonanței cuprinse în contract¹⁵.

Cerințele de conformitate sunt de două feluri: subiective și obiective.

Cerințe subiective pentru conformitatea bunurilor (art. 5 din Ordonanță):

- bunurile *respectă descrierea, tipul, cantitatea și calitatea și dețin funcționalitatea, compatibilitatea, interoperabilitatea și alte caracteristici prevăzute în contractul de vânzare;*

- bunurile *corespund scopului special* pentru care consumatorul le solicită, pe care consumatorul l-a adus la cunoștința vânzătorului cel târziu în momentul încheierii contractului de vânzare și pe care vânzătorul l-a acceptat;

- bunurile sunt *livrate împreună cu toate accesoriile și cu toate instrucțiunile*, inclusiv de instalare, prevăzute în contractul de vânzare;

- bunurile sunt *furnizate cu actualizări* conform dispozițiilor contractului de vânzare¹⁶.

Cerințe obiective pentru conformitatea bunurilor (art. 6 din Ordonanță):

- bunurile *corespund scopurilor* pentru care s-ar utiliza în mod normal bunuri de același tip, ținând seama, dacă este cazul, de prevederile legale în vigoare, de standarde tehnice sau, în absența unor astfel de standarde tehnice, de coduri de conduită aplicabile în domeniu și specifice sectorului;

- bunurile *posedă calitatea și corespund descrierii* unei mostre sau unui model pe care vânzătorul l-a pus la dispoziția consumatorului înainte de încheierea contractului;

- bunurile sunt *livrate împreună cu accesoriile*, inclusiv ambalajul, instrucțiunile de instalare sau alte instrucțiuni pe care consumatorul se poate aștepta în mod rezonabil să le primească;

- bunurile *respectă cantitatea și dețin calitățile și alte caracteristici*, inclusiv în materie de durabilitate, funcționalitate, compatibilitate și securitate, care sunt normale pentru bunurile de același tip și la care consumatorul se poate aștepta în mod rezonabil, având în vedere natura bunurilor și ținând seama de orice declarație publică făcută de vânzător sau în numele acestuia sau de alte persoane situate în etapele anterioare ale lanțului de tranzații, inclusiv de către producător mai ales în anunțuri publicitare sau pe etichetă.

Totuși, în cazul de mai sus, vânzătorul nu este ținut să respecte declarațiile publice, atunci când demonstrează existența a cel puțin uneia din următoarele situații:

¹⁵ Pentru comparație cu cerințele de conformitate, în dispozițiile Legii nr. 449/2003, vezi A.N. Gheorghe, C. Spasici, D.S. Arjoca, *Dreptul consumației*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 2017-2018.

¹⁶ Potrivit actului normativ anterior, nu sunt asimilate „produselor”: bunurile vândute în urma confiscărilor, bunurile vândute în cadrul procedurii de executare silită; bunurile vândute pe baza unui alt act emis de autoritățile judecătorești, apa și gazele care nu sunt ambalate într-un volum limitat sau într-o cantitate fixă și energia electrică [art. 2 lit. b) din Legea nr. 449/2003].

- nu cunoștea și nu ar fi putut, în mod rezonabil, să cunoască declarația publică în cauză;

- până la momentul încheierii contractului, declarația publică a fost rectificată în același mod sau într-un mod similar celui în care a fost făcută; sau

- decizia de a achiziționa bunurile nu ar fi putut fi influențată de declarația publică [art. 6 alin. (2) din Ordonanță].

În cazul *bunurilor cu elemente digitale*, vânzătorul trebuie să se asigure consumatorului o corectă informare cu privire la actualizări și faptul că îi sunt furnizate actualizări, inclusiv actualizări de securitate, care sunt necesare pentru a menține conformitatea acelor bunuri pe parcursul uneia din următoarele perioade:

- în care consumatorul se poate aștepta în mod rezonabil la aceasta, având în vedere tipul și scopul bunurilor și al elementelor digitale și ținând seama de circumstanțele și natura contractului, atunci când contractul de vânzare prevede un singur act de furnizare a conținutului digital sau a serviciului digital;

- în situația în care contractul de vânzare prevede furnizarea continuă a conținutului digital sau a serviciului digital pe parcursul unei anumite perioade.

În schimb, în cazul în care consumatorul nu instalează, într-un termen rezonabil, actualizările furnizate, *vânzătorul nu răspunde pentru nicio neconformitate cauzată exclusiv de lipsa actualizării relevante, cu două condiții:*

- vânzătorul a informat consumatorul cu privire la disponibilitatea actualizării și la consecințele neinstalării acesteia de către consumator;

- neinstalarea sau instalarea incorectă a actualizării de către consumator nu a fost cauzată de existența unor deficiențe în instrucțiunile de instalare furnizate consumatorului [art. 6 alin. (4) din Ordonanță].

De precizat că, *nu se consideră că există o neconformitate* situația în care, la momentul încheierii contractului de vânzare:

- vânzătorul a informat consumatorul, în mod explicit, că o anumită caracteristică a bunurilor nu corespunde cerințelor obiective de conformitate, iar

- consumatorul a acceptat în mod expres și separat acest lucru la momentul încheierii contractului de vânzare [art. 6 alin. (5) din Ordonanță]¹⁷.

c) *Neconformitatea datorată instalării incorecte a bunurilor*. Potrivit art. 7 din Ordonanță, orice neconformitate cauzată de instalarea incorectă a bunurilor este considerată ca reprezentând o *neconformitate a bunurilor*, în una din următoarele situații:

- instalarea face parte din contractul de vânzare și a fost realizată de vânzător sau sub răspunderea vânzătorului;

¹⁷ Potrivit reglementării anterioare, nu se consideră a fi lipsă de conformitate dacă în momentul încheierii contractului de vânzare consumatorul a cunoscut sau nu putea, în mod rezonabil, să nu cunoască această lipsă de conformitate ori dacă lipsa de conformitate își are originea în materialele furnizate de consumator (art. 6 din Legea nr. 449/2003).

- instalarea, destinată să fie realizată de consumator, a fost realizată de acesta și instalarea incorectă s-a datorat unor deficiențe în instrucțiunile de instalare furnizate de vânzător sau, în cazul bunurilor cu elemente digitale, de către vânzătorul sau furnizorul conținutului digital sau al serviciului digital¹⁸.

Potrivit art. 10 alin. (1) din Ordonanță, orice neconformitate (inclusiv a bunurilor cu elemente digitale) care este *constatată în termen de un an* de la data la care bunurile au fost livrate este *prezumată a fi existat deja în momentul livrării bunurilor*, până la proba contrarie sau cu excepția cazului în care această prezumție este incompatibilă cu natura bunurilor sau cu natura neconformității.

Sarcina probei cu privire la conformitatea conținutului digital sau a serviciului digital îi revine vânzătorului [art. 10 alin. (3) din Ordonanță].

B. Răspunderea vânzătorului

Potrivit art. 9 alin. (1) din Ordonanță, *vânzătorul răspunde pentru orice neconformitate* care există în momentul livrării bunurilor și care este constatată în termen de doi ani de la data respectivă¹⁹.

Atunci când, contractul de vânzare prevede furnizarea continuă de bunuri cu conținut digital pentru o anumită perioadă, vânzătorul răspunde de asemenea, pentru orice neconformitate a conținutului digital sau a serviciului digital.

În cazul de mai sus, răspunderea vânzătorului intervine în *termen de doi ani de la momentul livrării bunurilor* cu elemente digitale pentru produse cu durată medie de utilizare de până la cinci ani, respectiv în termen de cinci ani de la data respectivă pentru produse cu durată medie de utilizare de peste cinci ani (art. 9 pct. 3 din Ordonanță)²⁰.

Neconformitatea bunului vândut (inclusiv a bunurilor cu elemente digitale), constatată în termen de un an de la data la care bunurile au fost livrate, este *prezumată a fi existat în momentul livrării bunurilor*²¹.

¹⁸ Potrivit reglementării anterioare, orice lipsă a conformității rezultată dintr-o instalare incorectă a produselor va fi considerată echivalentă cu o lipsă a conformității produselor, dacă instalarea face parte din contractul de vânzare a produselor și produsele au fost instalate de vânzător sau pe răspunderea sa (art. 8 din Legea nr. 449/2003).

¹⁹ Răspunderea vânzătorului pentru neconformitate se aplică și bunurilor cu elemente digitale; vezi și G. Văsii, *op. cit.*, p. 282.

²⁰ Potrivit art. 9 alin. (1) din Ordonanță, în cazul produselor de ocazie, consumatorul și vânzătorul pot conveni o *perioadă de răspundere contractuală sau un termen de prescripție* mai scurtă, cu condiția ca acestea să aibă o durată de minimum un an de la data livrării bunului.

²¹ Potrivit reglementării anterioare, răspunderea vânzătorului este angajată dacă lipsa de conformitate apare într-un termen de 2 ani, calculat de la livrarea produsului (art. 16 din Lege). Pentru produsele a căror durată medie de utilizare este mai mică de 2 ani, termenul se reduce la această durată²¹. Consumatorul trebuie să informeze vânzătorul despre lipsa de conformitate în termen de două luni de la data la care a constatat-o (art. 17 din Legea nr. 449/2003).

În caz de neconformitate a bunurilor vândute, consumatorul are dreptul la următoarele trei *măsuri corective*: aducerea în conformitate a bunurilor, reducerea proporțională a prețului și încetarea contractului.

Consumatorii pot opta pentru o anumită măsură corectivă atunci când neconformitatea bunurilor este constatată la scurt timp după livrare, fără a depăși 30 de zile calendaristice (art. 11 pct. 7 din Ordonanță).

a) Potrivit art. 11 alin. (2) din Ordonanță, pentru ca bunurile să fie aduse în conformitate, consumatorul poate opta între reparație și înlocuire²².

Costurile disproporționate trebuie luate în considerare, cu toate circumstanțele, inclusiv: valoarea bunurilor; gravitatea neconformității sau posibilitatea executării măsurii corective de către consumator²³.

Vânzătorul poate refuza să aducă în conformitate bunurile dacă reparația sau înlocuirea este imposibilă sau i-ar impune costuri disproporționate, luând în considerare toate circumstanțele (art. 11 pct. 3 din Ordonanță).

Reducerea proporțională a prețului sau încetarea contractului poate fi cerută de cumpărătorul-consumator, în oricare din cele *patru cazuri*:

- vânzătorul nu a finalizat reparația sau înlocuirea bunului neconform (sau a refuzat să aducă în conformitate bunurile vândute);
- se constată o neconformitate, „în pofida eforturilor vânzătorului de a o remedia”;
- gravitatea neconformității justifică reducerea prețului sau încetarea imediată a contractului;
- vânzătorul a declarat că nu va aduce bunurile în conformitate într-un termen rezonabil sau fără inconveniente semnificative pentru consumator.

Consumatorul poate cere și *suspendarea plății* unei părți restante din prețul bunurilor sau a unei părți a acesteia, până în momentul în care vânzătorul își va fi îndeplinit toate obligațiile (art. 11 pct. 6 din Ordonanță).

La expirarea termenului prevăzut Ordonanță, consumatorii mai pot pretinde remedierea sau înlocuirea bunurilor care nu pot fi folosite în scopul pentru care au fost realizate ca urmare a unor *vicii ascunse* apărute în cadrul duratei medii de utilizare²⁴.

²² Excepție face cazul în care măsura corectivă aleasă ar fi imposibilă sau, în comparație cu cealaltă măsură corectivă disponibilă, ar impune vânzătorului costuri disproporționate; vezi G. Vășii, *op. cit* (2022), p. 282.

²³ Potrivit reglementării anterioare, consumatorul are dreptul de a solicita vânzătorului, în primul rând, repararea sau înlocuirea produsului, în fiecare caz fără plată, cu excepția situației în care măsura este imposibilă sau disproporționată. Prin reparare (în caz de lipsă de conformitate) se înțelege aducerea unui produs la conformitate cu contractul de vânzare (art. 2 lit. f) din Legea nr. 449/2003).

²⁴ Potrivit reglementării anterioare, clauzele contractuale încheiate între vânzător și consumator înainte ca lipsa de conformitate să fie cunoscută de consumator și comunicată vânzătorului, care limitează sau înlătură, direct ori indirect, drepturile consumatorului, sunt nule de drept (art. 22 din Legea nr. 449/2003).

b) Atunci când, dintre „măsurile corective” [art. 12 alin. (1) din Ordonanță], consumatorul alege aducerea în conformitate a bunurilor prin reparații sau înlocuirea bunurilor de către vânzător, acestea se efectuează cu respectarea următoarelor *condiții*:

- fără costuri;

- într-un termen rezonabil care nu poate depăși 15 zile calendaristice din momentul în care vânzătorul a fost informat de către consumator cu privire la neconformitate și care este stabilit de comun acord, în scris, între vânzător și consumator, luându-se în considerare natura și complexitatea bunurilor, natura și gravitatea neconformității și efortul necesar pentru finalizarea reparației sau înlocuirii;

- fără vreun inconvenient semnificativ pentru consumator, ținând seama de natura bunurilor și de scopul pentru care consumatorul a solicitat bunurile în cauză.

În cazul în care neconformitatea urmează să fie remediată prin repararea sau înlocuirea bunurilor, *consumatorul trebuie să pună bunurile la dispoziția vânzătorului* [art. 12 alin. (2) din Ordonanță]²⁵.

Atunci când o reparație necesită demontarea bunurilor care au fost instalate într-un mod compatibil cu natura și cu destinația lor, înainte ca neconformitatea să fie constatată, sau în cazul în care bunurile respective urmează să fie înlocuite, obligația de a repara sau înlocui bunurile (a vânzătorului, s.n.) *include demontarea bunurilor neconforme și instalarea bunurilor de înlocuire sau a bunurilor reparate sau suportarea costurilor aferente demontării și instalării*.

Consumatorul nu este obligat să plătească pentru utilizarea normală a bunurilor înlocuite în perioada care a precedat înlocuirea acestora [art. 12 alin. (5) din Ordonanță].

În cazul în care neconformitatea este remediată prin reparație, termenele prevăzute de Ordonanță se prelungesc cu timpul de nefuncționare a bunului, din momentul la care a fost adusă la cunoștința vânzătorului lipsa de conformitate până la predarea efectivă a bunului în stare de utilizare normală către consumator.

Atunci când neconformitatea este remediată prin înlocuire, pentru bunurile care înlocuiesc bunurile neconforme, termenele de prescripție încep să curgă de la data înlocuirii (art. 12 pct. 7 din Ordonanță).

Atunci când s-a optat pentru *reducerea de preț* aceasta trebuie să fie proporțională cu diminuarea valorii bunurilor primite de consumator în comparație cu valoarea pe care bunurile ar avea-o dacă ar fi în conformitate (art. 13 din Ordonanță)²⁶.

²⁵ În acest caz, preluarea bunurilor înlocuite se face pe *cheltuiala vânzătorului*.

²⁶ Drept excepție, consumatorul nu poate cere încetarea contractului dacă neconformitatea este minoră. Sarcina probei cu privire la *caracterul minor al neconformității* îi revine vânzătorului [art. 11 alin. (5) din Ordonanță].

c) „Încetarea contractului” poate fi cerută de cumpărătorul-consumator.

Practic, cumpărătorul își poate exercita „dreptul de a obține încetarea contractului de vânzare printr-o declarație către vânzător” [art. 14 alin. (1) din Ordonanță].

Dacă au fost cumpărate mai multe bunuri iar neconformitatea se referă doar la unele dintre bunurile livrate, consumatorul poate obține încetarea contractului de vânzare în raport cu bunurile respective, precum și cu orice alte bunuri pe care consumatorul le-a achiziționat împreună cu bunurile neconforme.

Drept excepție, consumatorului i se poate pretinde, în mod rezonabil, să accepte să păstreze (numai) bunurile conforme.

Încetarea contractului de vânzare produce următoarele efecte:

- consumatorul trebuie să returneze vânzătorului bunurile (pe cheltuiala acestuia din urmă);

- vânzătorul trebuie să ramburseze consumatorului prețul plătit folosind aceleași modalități de plată ca și cele folosite de consumator pentru tranzacția inițială;

- vânzătorul trebuie să ramburseze consumatorului suma de bani încasată, folosind aceleași modalități de plată ca și cele folosite de consumator pentru tranzacția inițială (cu excepția cazului în care consumatorul a fost de acord cu o altă modalitate de plată și cu condiția de a nu cădea în sarcina consumatorului plata de comisioane în urma rambursării).

D. Garanții comerciale

Prin *garanție comercială* se înțelege orice angajament din partea garantului față de consumator, prevăzut în *certificatul de garanție sau în publicitatea disponibilă în momentul sau înaintea încheierii contractului*, în plus față de obligațiile legale care îi revin vânzătorului *referitoare la garanția de conformitate*, de a rambursa prețul plătit sau de a înlocui, a repara sau a întreține bunurile în orice mod, în cazul în care acestea nu corespund specificațiilor sau oricărei alte cerințe care nu este legată de conformitate [art. 2 alin. (1) din Ordonanță]²⁷.

Garantul bunurilor vândute consumatorilor este *vânzătorul sau producătorul* acestora.

Potrivit art. 15 alin. (1) din Ordonanță, orice garanție comercială dă naștere unei obligații juridice pentru garant în condițiile stabilite în *certificatul de garanție comercială și în anunțurile publicitare asociate*, disponibile în momentul sau anterior încheierii contractului.

²⁷ Potrivit reglementării anterioare, prin *garanție* se înțelege orice angajament asumat de vânzător sau producător față de consumator, fără solicitarea unor costuri suplimentare, de restituire a prețului plătit de consumator, de reparare sau de înlocuire a produsului cumpărat, dacă acesta nu corespunde condițiilor enunțate în declarațiile referitoare la garanție sau în publicitatea aferentă (art. 2 lit. e) din Legea nr. 449/2003).

În cazul în care un producător oferă consumatorului o garanție de durabilitate pentru anumite bunuri pentru o perioadă de timp anume, *producătorul răspunde direct față de consumator*, pe întreaga perioadă acoperită de garanția de durabilitate, pentru repararea sau înlocuirea bunurilor²⁸.

Producătorul îi poate oferi consumatorului condiții mai favorabile în certificatul de garanție comercială de durabilitate.

În cazul în care condițiile prevăzute în certificatul de garanție comercială sunt mai puțin avantajoase pentru consumator decât cele prevăzute în anunțurile publicitare asociate, garanția comercială dă naștere unei obligații juridice în condițiile stabilite în publicitatea privind garanția comercială²⁹.

Certificatul de garanție comercială este oferit consumatorului, pe un suport durabil, cel mai târziu în momentul livrării bunurilor.

Certificatul de garanție comercială conține următoarele *elemente*:

- o declarație clară prin care se indică faptul că consumatorul are dreptul la măsuri corective din partea vânzătorului, fără costuri, în caz de neconformitate a bunurilor și că măsurile corective respective nu sunt afectate de garanția comercială;

- numele și adresa garantului;

- procedura pe care trebuie să o urmeze consumatorul pentru a obține aducerea în aplicare a garanției comerciale;

- indicarea bunurilor cărora li se aplică garanția comercială;

- condițiile garanției comerciale.

Certificatul de garanție comercială trebuie redactat într-un limbaj simplu și inteligibil, în limba română (fără a exclude prezentarea acestuia și în alte limbi).

Atunci când neconformitatea este remediată prin reparație, perioada de timp prevăzută în *garanția comercială de durabilitate se prelungește cu timpul de nefuncționare a bunului*, din momentul la care a fost adusă la cunoștința garantului lipsa de conformitate până la predarea efectivă a bunului în stare de utilizare normală către consumator [art. 15 alin. (10) din Ordonanță].

În cazul în care neconformitatea este remediată prin înlocuire, pentru bunurile care înlocuiesc bunurile neconforme, perioada de timp prevăzută în garanția comercială de durabilitate *începe să curgă de la data înlocuirii*.

Reparațiile sau înlocuirile în perioada garanției comerciale se efectuează într-un termen rezonabil care nu poate depăși 15 zile calendaristice din momentul în care

²⁸ Pentru „raportul de forțe întreținut cu garanția legală imperativă (minimală) de conformitate”, vezi și J. Goicovici, *Dreptul relațiilor dintre profesioniști și consumatori*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 267.

²⁹ Cu excepția cazului în care, înainte de încheierea contractului, anunțurile publicitare asociate au fost corectate în același mod sau într-un mod comparabil celui în care au fost făcute [art. 15 alin. (4) din ordonanță].

vânzătorul a fost informat de către consumator cu privire la neconformitate și care este stabilit de comun acord, în scris, între vânzător și consumator, luându-se în considerare natura și complexitatea bunurilor, natura și gravitatea neconformității și efortul necesar pentru finalizarea reparației sau înlocuirii [art. 15 alin. (12) din Ordonanță].

Dreptul la acțiune în regres. În cazul în care vânzătorul răspunde față de consumator pentru o neconformitate care rezultă dintr-un act sau o omisiune, inclusiv omisiunea de a oferi actualizări ale bunurilor care conțin elemente digitale a unei persoane în etapele anterioare ale lanțului de tranzacții, vânzătorul are dreptul să solicite măsuri corective din partea persoanei sau a persoanelor cărora le revine răspunderea din lanțul de tranzacții (art. 16 din Ordonanță)³⁰.

În concluzie, evoluția tehnologică actuală a pieței de desfacere a bunurilor, ce încorporează conținut digital sau servicii digitale sau sunt interconectate acestora, a determinat și creșterea rapidă a ratei de adoptare a acestora de către consumatori.

Noul act normativ stabilește cadrul legal al contractelor de vânzare încheiate între vânzători și consumatori, în special privind conformitatea bunurilor, măsurile corective în caz de neconformitate, modalitățile de punere în aplicare a respectivelor măsuri corective, precum și garanțiile comerciale în scopul asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor și a bunei funcționări a pieței interne.

Analiza, frecventă, a noilor dispozițiilor (ale O.U.G. nr. 140/2021) comparativ cu cele anterioare (ale Legii nr. 449/2003), dă posibilitatea stabilirii regimurilor juridice diferite, pentru fiecare perioadă în parte.

Bibliografie

1. Boroi G., *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2011;
2. Deak Fr., *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1999;
3. Gheorghe A.N., Spasici C., Arjoca D.S., *Dreptul consumației*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
4. Goicovici J., *Dreptul relațiilor dintre profesioniști și consumatori*, Ed. Hamangiu, București, 2022;
5. Prescure T., *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012;

³⁰ Potrivit reglementării anterioare, atunci când vânzătorul este răspunzător față de consumator pentru lipsa de conformitate rezultată dintr-o acțiune sau dintr-o omisiune a producătorului ori a unui agent economic din același lanț contractual, vânzătorul are dreptul de a se îndrepta împotriva celui responsabil de lipsa de conformitate (art. 15 Legea nr. 449/2003).

6. Slavu V., *Drept civil. Teoria generală. Subiectele de drept civil*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
7. Stănciulescu L., *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017;
8. Terre Fr., Simler Ph., Lequette Yv., *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2013;
9. Ungureanu C.T., *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, București, Ed. Hamangiu, București, 2016.

**SESIZAREA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
ÎN VEDEREA PRONUNȚĂRII UNEI HOTĂRĂRI PREALABILE
PENTRU DEZLEGAREA UNEI CHESTIUNI DE DREPT
PRIVIND APLICAREA DISPOZIȚIILOR ART. 16
COD PROCEDURĂ PENALĂ REFERITOARE LA CAUZELE
CARE ÎMPIEDICĂ PUNEREA ÎN MIȘCARE ȘI EXERCITAREA
ACȚIUNII PENALE ÎN CADRUL PROCEDURII DE CAMERĂ
PRELIMINARĂ**

Conf. univ. Bogdan BUNECI

Abstract

The institution of the preliminary chamber judge is regulated in the current Code of Criminal Procedure as a judicial body in its own right, distinct from the court, which performs other tasks than the preliminary chamber filter check. The competence of the preliminary chamber judge is linked to the performance of certain acts or the taking of certain measures after the completion of the criminal proceedings, either by resolving complaints against decisions not to prosecute or not to prosecute, or by verifying the legality of the prosecution or the taking of evidence and the performance of procedural acts by the prosecution.

Keywords: *preliminary chamber judge, criminal action, statute of limitations, referral, Code of Criminal Procedure.*

După intrarea în vigoare a Codului de procedură penală (C. pr. pen.), la 1 februarie 2014, în cadrul proceselor penale aflate în procedura camerei preliminare au fost invocate pe lângă legalitatea sesizării instanței și verificarea legalității administrării probelor și dacă judecătorul de cameră preliminară are competența de a se pronunța pe vreunul din cazurile prevăzute de art. 16 C. pr. pen. în care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și aceasta nu mai poate fi exercitată.

Recent, o Curte de Apel din țară a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 475 C. pr. pen., pentru a pronunța o hotărâre prealabilă cu privire la modul de aplicare a dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. f) (intervenția prescripției) C. pr. pen., art. 309 alin. (1) și art. 315 alin. (1) lit. b) C. pr. pen., dacă în cadrul procedurii de cameră preliminară reglementată de art. 342 și urm. C. pr. pen.,

respectiv dacă în carul acestei proceduri – vizând legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală (în contextul analizării, în principal, a unor excepții de nelegalitate a actului de punere în mișcare a acțiunii penale și a actului de sesizare a instanței, pentru motivul emiterii acestora după împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale) - *judecătorul de cameră preliminară poate reține împlinirea acestui termen, pe cale incidentală, ca temei concret al unor nelegalități ale actelor contestate, respectiv al unei nelegalități privind administrarea probelor ulterior împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, în mod subsecvent constatării nulității actului de punere în mișcare a acțiunii penale.*

Considerăm că având în vedere atât competența judecătorului de cameră preliminară, a obiectului procedurii în cameră preliminară, cât și sesizarea Înaltei Curți cu o chestiune prealabilă ce ar privi o cale incidentală în aplicarea prescripției ca o chestiune de nelegalitate ale actelor contestate este inadmisibilă în procedura camerei preliminare din următoarele considerente:

Potrivit art. 54 C. pr. pen., judecătorul de cameră preliminară are competența de a verifica legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, de a soluționa plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată și a soluționa alte situații expres prevăzute de lege.

Așa cum s-a pronunțat și Curtea Constituțională¹, judecătorul de cameră preliminară îi revine funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată și că, în concepția legiuitorului, această nouă instituție procesuală **nu aparține nici urmăririi penale, nici judecătii, fiind echivalentă unei noi faze a procesului penal**. Procedura camerei preliminare a fost încredințată, potrivit art. 54 C. pr. pen., unui judecător - *judecătorul de cameră preliminară* -, a cărui activitate se circumscrie aceleiași competențe materiale, personale și teritoriale ale instanței din care face parte, conferindu-i acestei noi faze procesuale un caracter jurisdicțional.

Curtea a mai constatat că activitatea acestuia **nu privește fondul cauzei**, actul procesual exercitat de către acesta neantamând și nedispunând, în sens pozitiv sau negativ, cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict: faptă, persoană și vinovăție. Astfel, potrivit prevederilor art. 342 C. pr. pen., competența judecătorului de cameră preliminară constă în verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și legalității sesizării instanței, în verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.

Chestiunile legate de atribuțiile judecătorului de cameră preliminară ce intră în competența acestuia au o delimitare foarte clară, iar atunci când soluționează alte

¹ Decizia nr. 641/2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (4), art. 345, art. 346 alin. (1) și art. 347 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 887 din 5 decembrie 2014.

situații expres prevăzute de lege, legiuitorul se referă la anumite situații care ar putea să apară în cadrul procedurii de cameră preliminară, cum ar fi: recuzarea, abținerea, măsurile preventive și calea de atac împotriva acestor măsuri, luarea și ridicarea măsurilor provizorii de siguranță cu caracter medical, luarea măsurilor asiguratorii și contestația împotriva modului de aducere la îndeplinire a măsurilor asiguratorii².

Așa cum se arată în dispozițiile art. 342 C. pr. pen., obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.

Referitor la aceste aspecte, tot Curtea Constituțională³ a arătat că procedura în camera preliminară este o **fază distinctă de faza de urmărire penală și faza de judecată**, obiectul său, astfel consacrat de art. 342 din Codul de procedură penală, este situat **în timp între două momente procesuale**, și anume cel al sesizării instanței de judecată prin rechizitoriu și cel al dispunerii începerii judecății pe fond.

Astfel, activitatea judecătorului de cameră preliminară nu privește fondul cauzei, actul procesual exercitat de către acesta neantamând și nedispunând în sens pozitiv sau negativ, cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict: faptă, persoană și vinovăție.

De altfel, elocventă în acest sens este o altă decizie a Curții Constituționale⁴ care a constatat că existența unui caz dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-j) din Codul de procedură penală ar putea fi valorificată **doar în faza de judecată**, fiind de competența instanței de judecată competente să soluționeze fondul cauzei să pronunțe - în condițiile art. 396 alin. (5)-(8) din Codul de procedură penală - o soluție de achitare sau încetare a procesului penal. Curtea constată că **valorificarea cazurilor care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale excedează competenței judecătorului de cameră preliminară**, astfel cum este aceasta circumscrisă în raport cu obiectul camerei preliminare.

Față de cele arătate mai sus camera preliminară reprezintă o fază separată a procesului penal, distinctă de urmărirea penală și de judecată. Funcția de verificare a legalității trimiterii în judecată apare ca o instituție *sui generis*, de sine stătătoare. Judecătorul de cameră preliminară nu face acte de urmărire penală, dar nici nu judecată, el efectuând un control de legalitate *a posteriori* atât a actului de trimitere

² A se vedea, în acest sens, și Decizia CCR nr. 166/2015, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015.

³ Decizia nr. 217/2016 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 207 și art. 223-239 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 459 din 21 iunie 2016.

⁴ Decizia nr. 239/2018 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 83 lit. h), art. 286 alin. (1) și art. 342 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 584 din 10 iulie 2018.

în judecată, cât și a probelor pe care se bazează acesta, astfel încât întreaga fază de urmărire penală să fie examinată și cercetată, iar actele procesuale, procedurale, probe sau procedeele probatorii efectuate sau obținute prin încălcarea echitabilității procedurilor să fie eliminate⁵.

Dispozițiile procesual penale din art. 371 C. pr. pen. arată că *obiectul judecății* se raportează la fapta și persoana arătate în cuprinsul actului de sesizare – rechizitoriu, după încheierea judecătorului de cameră preliminară de începere a judecății.

Potrivit art. 475 C. pr. pen., *obiectul sesizării* Înaltei Curți de Casație și Justiție are loc dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, *constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective* și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

Din analiza textului rezultă că titular al cererii de sesizare pentru pronunțarea unei astfel de hotărâri prealabile poate fi numai un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, **investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță**. Așa cum se precizează și în Decizia nr. 270/2016 a ÎCCJ, referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, instanța supremă, în baza dispozițiilor art. 475 și urm. C. pr. pen., constituie un mecanism juridic ce are ca scop unificarea practicii judiciare, hotărârile preliminare fiind pronunțate înaintea soluționării definitive a cauzelor, pentru a evita situația imposibilității producerii efectelor acestor hotărâri asupra cauzelor penale soluționate definitiv.

De altfel, Curtea Constituțională⁶ a arătat că procedura sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu are valoarea unei căi de atac, ci *valoarea unui incident procedural* prin care se soluționează o problemă juridică apărută într-un proces în curs de desfășurare. De altfel, introducerea de către legiuitor a mențiunii „*în cursul judecății*” în cuprinsul art. 475 din Codul de procedură penală denotă **intenția acestuia de a exclude judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară din sfera titularilor cererii referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile**.

⁵ Înalta Curte de Casație și Justiție, S. pen., Judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 827 din 14.09.2017, www.iccj.ro.

⁶ Decizia nr. 636/2017 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 47 din 17 ianuarie 2018.

Prin dispoziția legală menționată, de altfel, nici judecătoriile nu pot sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și nici tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție cu ocazia **soluționării unor cauze în primă instanță**. Această sesizare poate avea loc numai în procedura soluționării căii de atac a apelului, care soluționează cauza în ultimă instanță.

Așa cum reiese din dispozițiile art. 475 Cod procedură penală, pentru admisibilitatea declanșării procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile rezultă o serie de condiții care trebuie întrunite cumulativ și anume:

- existența unei cauze în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul uneia dintre instanțele enumerate expres de 475 C. pr. pen.;
- chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluționarea în fond a cauzei respective;
- problema de drept nu a fost dezlegată de Înalta Curte printr-o altă hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Dacă analizăm sesizarea Curții de apel cu o problemă privind pronunțarea unei hotărâri prealabile a Înaltei Curți vom observa că aceasta **a fost făcută în cadrul contestației** împotriva unei încheieri pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanței inițial investită cu soluționarea cauzei privind începerea judecății și nu față de o cauză care a fost soluționată „pe fond” de către instanță.

Se constată în acest sens că nu este îndeplinită condiția existenței unei cauze pendinte aflată în **curs de judecată în ultimă instanță**, astfel că aceasta nu este admisibilă. Faptul că ordonanța prin care s-a pus în mișcare acțiunea penală pentru o faptă care ar fi fost prescrisă și emiterea actului de sesizare a instanței – rechizitoriu nu depinde de lămurirea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a unei chestiuni de aplicare a dispozițiilor legale, care poate fi făcută după începerea judecății, atunci când judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere începerea cercetării judecătorești.

Exista însă și posibilitatea ca judecătorul de cameră preliminară, dacă constată existența unei ordonanțe de începere a urmăririi penale să înlăture actul întocmit cu nerespectarea dispozițiilor art. 7 (*obligativitatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale dacă nu există vreo cauză legală de împiedicare*) C. pr. pen., art. 16 alin. (1) lit. f) (*acțiunea nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă nu mai poate fi exercitată dacă a intervenit prescripția răspunderii penale*) și art. 309 (*punerea în mișcare a acțiunii penale se face dacă nu există niciun dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C. pr. pen.*), cu consecința restituirii cauzei la procuror potrivit dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. a) C. pr. pen.

A se solicita în mod subsecvent împlinirea termenului de prescripție pe cale incidentală, ca temei concret al unor nelegalități al actelor constatate și a se pronunța asupra prescripției ar transforma mecanismul hotărârii prealabile prin încălcarea competenței stabilite de legiuitor în sensul că judecătorul de cameră preliminară s-ar putea pronunța în mod definitiv asupra unei cauze care împiedică exercitarea acțiunii penale, lucru care se poate face numai în fața instanței de judecată.

PROFESIA DE CONSILIER JURIDIC ÎN ȚĂRI DIN EUROPA

Naciu-Costin MERGEANE,

Prof. univ. Vlad BARBU,

Drd. Ionuț IORDACHE

Abstract

The totality of organizational patterns for professions of a liberal nature that belong to the legal branch in Europe are similar, motivated by the fact that they represent intellectual activities of a professional nature, aimed at protecting rights, being an integral part of the principle of priority application of the law, a principle that belongs to democracy.

Jobs in the legal field, more precisely their exercise, are based on direct and personal relationships with the client. Among the liberal professions belonging to the legal field, among the most important are those of lawyer and notary, as well as that of legal advisor.

Considering the obvious similarities between lawyers and legal advisers in terms of the practice of the profession, we will try in this article to show some aspects regarding the role that lawyers and jurists have in the legislative structures of several European countries.

Keywords: *jurist, liberal professions, lawyers.*

Rolul consilierilor juridici și al avocaților în diferite sisteme juridice europene

Profesiile aparținând domeniului juridic, precum aceea de avocat sau consilier juridic, au un rol important, chiar esențial, în structurile legislative, sociale și economice ale țărilor.

În majoritatea țărilor europene, persoană care practică trebuie să aibă calitatea de membru al unei organizații de natură profesională sau organism profesional,

acesta cerință fiind obligatorie din punctul de vedere al apărării titlului specific aferent profesiei¹.

Atât în Marea Britanie, cât și în Belgia, avocații beneficiază de un drept exclusiv, nu pentru a oferi consultanță de specialitate juridică, ci doar în vederea reprezentării clientului în cadrul instanțelor de judecată. În Franța, Austria, Germania, precum și în Spania și Portugalia², consultanța din punct de vedere juridic³ și reprezentarea legală pot fi acordate fie de unul ori de către mai mulți reprezentanți ce aparțin profesiilor juridice.

Pentru accederea în profesie, în cadrul tuturor țărilor deținerea unei diplome emisă de o universitate reprezintă o condiție primordială, principală, diplome în științe juridice/drept, fiind obligatorie susținerea unuia sau mai multor examene/teste profesionale⁴.

În timp ce avocații, văzuți ca membri ai profesiei liberale și, prin urmare, un simbol al capitalismului, erau adesea contestați sau mai bine spus tolerați de fostele țări comuniste, categoria de consultanță juridică nu a înflorit în Europa de Est până la sfârșitul erei comuniste (mijlocul anilor 1980 și anii 1990). Statul, organizațiile publice și întreprinderile de stat aveau nevoie de asistență juridică și reprezentare în instanță, însă având în vedere că avocații erau ceva asociat capitalismului și, prin urmare, trebuia evitat, legislația categoriei consultative era considerată ideală în acest scop.

După căderea comunismului, soarta consilierilor juridici a urmărit în mod diferit și dezvoltarea fiecărei țări în direcția democrației și a capitalismului.

Acesta este motivul pentru care vedem diferite stări ale profesiei în țările foste comuniste: în unele cazuri sunt absorbite în mare măsură de avocați; în alte cazuri au persistat, net separat ca juriști, dar cu puteri juridice foarte diferite.

Astfel, este foarte clar că e aproape imposibil să se dea o definiție a profesiei de consilier juridic în Europa, altă decât în sensul foarte general de angajați care oferă asistență juridică angajatorilor lor.

Dar acest lucru ne ajută foarte puțin în ceea ce reprezintă scopul nostru principal, acela de a constata dacă profesia consilierului juridic este sau nu echivalentul celei a avocatului, în perspectiva permiterii organizațiilor naționale ale consilierilor juridici de a deveni membre cu drepturi depline ale CCBE⁵.

Prin urmare, ar putea fi mai util să analizăm elementele care sunt caracteristice profesiei de avocat, pentru a constata dacă sunt sau nu îndeplinite de organizația consilierilor juridici.

¹ Finlanda, Suedia.

² Statele cu cel mai bun grad de reglementare în domeniu.

³ Uneori și alte sarcini.

⁴ Iar în unele cazuri chiar o perioadă de practică profesională.

⁵ CCBE - CONSILIUL BAROURILOR ȘI AL SOCIETĂȚILOR DE DREPT DIN EUROPA.

Acest lucru presupune soluționarea unei probleme anterioare, extrem de importante, care este definirea a ceea ce este un avocat.

O astfel de definiție este în mod evident deosebit de importantă, delicată și dificilă și, în același timp, poate depăși limitele obiectivului care se află la baza acestui raport.

Abordarea problemei va fi, prin urmare, empirică, fără pretenția de a implica o definire generală a avocatului.

Așa cum s-a spus deja, există unele elemente/caracteristici care sunt tipice pentru profesiunea de avocat și care probabil ar trebui să se regăsească în organizațiile naționale ale consilierilor juridici, dacă aceștia își propun să fie considerați echivalentul avocaților.

Aceste elemente vor fi corelate cu cele zece principii esențiale ale profesiei juridice europene⁶, care vor fi indicate separat:

a) când profesia de consilier juridic este reglementată și se bazează pe pregătirea profesională⁷.

Referindu-ne la aspectele în a căror prezență ne-am putea afla, pentru a se vorbi de consilieri juridici echivalenți judecătorilor, trebuie probabil spus că activitățile nereglementate nu trebuie luate în considerare în derularea acestei cercetări.

Când vorbim de consilieri juridici ca aparținând unei profesii juridice, o diplomă în drept⁸ este de asemenea o cerință fundamentală, în mod evident, care nu poate fi ignorată. Pregătirea profesională și o diplomă în drept în primul rând este întotdeauna necesară în interesul general al publicului⁹ pentru a asigura un standard minim de calitate și pentru a distinge consilierii juridici de persoanele care oferă consultanță fără nici o calificare sau competență¹⁰. Totodată, un examen de verificare a pregătirii profesionale este obligatoriu în unele țări¹¹.

Reglementările de stat sunt în general legate de o lege care prevede o organizație însărcinată cu controlul activității consilierilor juridici, cu un sistem

⁶ Acceptată la sesiunea plenară CCBE din 25 noiembrie 2006 (CONSILIUL BAROURILOR ȘI AL SOCIETĂȚILOR DE DREPT DIN EUROPA are ca scop reprezentarea barourile membre și societățile juridice. Acesta a adoptat 2 texte: CARTA PRINCIPIILOR FUNDAMENTALE ALE AVOCATULUI EUROPEAN la 25 noiembrie 2006 – având ca scop de a ajuta asociațiile barourilor care luptă pentru a-și stabili independența și de a spori nivelul de înțelegere de către avocați a rolului lor în societate și Codul deontologic al avocatului european la 28 octombrie 1988, modificat de 3 ori, ultima data în data de 19 mai 2006).

⁷ Principiul j: autoreglementare și principiul g: competență profesională.

⁸ Sau o calificare echivalentă.

⁹ S-ar putea spune, în interesul cetățeanului – consumator de servicii juridice.

¹⁰ Ceea ce reprezintă o altă problemă specifică și importantă pentru profesia de avocat ca profesie europeană.

¹¹ De exemplu în Ungaria, chiar dacă nu este comparabil cu examenul obligatoriu de stat pentru avocați.

disciplinar, inclusiv sancțiuni și capacitate și forță suficiente pentru a le aplică, în cazul unor abuzuri.

În orice caz, conceptul de consilier juridic complet calificat este un lucru care, că de obicei, diferă de la o țară europeană la altă.

b) când înscrierea într-un registru ținut de organizația consilierilor juridici este obligatorie pentru a practica profesia¹².

Înscrierea obligatorie într-un registru ținut de o organizație însărcinată cu accesul la profesie, ca și condiție obligatorie¹³ pentru a exercita profesia nu se întâlnește în toate țările¹⁴. Poate nu este un element esențial, dar desigur evită proliferarea organizațiilor individuale¹⁵.

c) când acesta este independent¹⁶.

Relația de subordonare dintre consilierul juridic și angajatorul acestuia are, în mod evident, un impact asupra independenței primului.

În această situație se constată diferențe considerabile între diferite țări.

De exemplu, în Ungaria se consideră că acești consilieri juridici, dată fiind calitatea lor de angajați, nu sunt independenți.

În Marea Britanie, consilierul juridic, prin care se înțelege un consilier angajat, face parte integrantă din profesia de avocat, iar aspectul că acesta are statutul de angajat nu se consideră a avea vreun impact asupra menținerii independenței.

Situația pare să fie aceeași și în Turcia.

În Italia, unde consilierii angajați sunt acceptați de lege numai în cazul entităților publice, cu un departament juridic autonom, aceștia fac parte integrantă din profesia de avocat.

Următoarea întrebare care se pune¹⁷ se interferează cu prezența, și va fi abordată în acest capitol pentru că nu privește numai reprezentarea în fața instanțelor, ci și activitatea de consiliere. Într-adevăr, dacă activitatea consilierului juridic angajat, desfășurată în beneficiul angajatorului său poate influența independența sa¹⁸, pare foarte dificil să se admită că independența unui consilier juridic se păstrează în cazul în care acesta acordă asistență juridică și reprezintă în instanță și terțe părți.

d) când consilierul juridic are posibilitatea de a asista și/sau reprezenta angajatorul său în instanță¹⁹.

¹² Principiu j: auto reglementare.

¹³ „Conditio sine qua non”.

¹⁴ De exemplu, există în Polonia, dar nu și în România, în general.

¹⁵ Exemplul organizațiilor de consilieri juridici din România este emblematic.

¹⁶ Principiul a).

¹⁷ Dacă dreptul de a se prezenta în instanță sau lipsa acestuia este esențial pentru a considera profesia de consilier juridic într-o anumită țară ca fiind echivalentă cu cea de avocat.

¹⁸ Chiar dacă unele caracteristici și particularități speciale ale diferitelor jurisdicții pot garanta că există totuși o anumită independență.

¹⁹ Competența profesională: principiul g.

Chiar dacă este cunoscut faptul că în unele state, ca de exemplu Danemarca, cetățenii se pot prezenta personal în fața judecătorului fără a fi asistați de avocat, opinia comună este că posibilitatea de a se prezenta în instanță este esențială pentru categoria avocaților.

Prin urmare, este recomandabil să se considere esențial pentru profesia de consilier juridic, pentru a fi echivalentă cu cea de avocat, dreptul de a se prezenta în instanță, atât în cauze civile, cât și în cauze penale.

e) *când există obligația de a păstra confidențialitatea și secretul profesional²⁰, de a evita conflictul de interese²¹, de a respecta onoarea și demnitatea profesiei sale²².*

Primele semne ale unei tendințe de dereglementare a profesiei de avocat și de consilier juridic au apărut în urmă crizei financiare din anii 2008-2012. Astfel, Banca Centrală Europeană, Comisia Europeană și F.M.I. au oferit Greciei, Irlandei și Portugaliei, victime ale crizei, ajutor financiar, cu condiția de a se angaja, pe termen mediu, pe calea unor reforme economice drastice, care privesc, printre altele, profesia de avocat și jurist. Aceste reforme prevăzute în țările aflate sub tutelă, menționate mai sus, dar avute în vedere și pentru alte țări aflate în dificultăți, cum ar fi Italia, se sprijină pe o abordare pur economică, fără a se ține seama de contribuția avocaților în societate și în înfăptuirea justiției. Legea italiană a stabilității²³, a creat societatea interprofesională de capital, în cadrul căreia activează avocați și non avocați, care pot deține majoritatea și controlul societății. Confruntat cu amploarea mobilizării Consiliului Barourilor Europene²⁴, guvernul Monti a emis un decret²⁵ conform căreia, majoritatea capitalului și a dreptului de vot trebuie deținute de avocați, sub sancțiunea dizolvării societății. Alertate de aceste dificultăți, CCBE și Asociația Baroului American²⁶ au adresat, la sfârșitul anului 2011, o scrisoare comună Președintei Fondului Monetar Internațional, doamna Christine Lagarde. De asemenea, Uniunea Internațională a Avocaților, s-a adresat domnului Mario Monti, prim-ministru al Italiei, solicitându-i să revină asupra unora dintre reformele profesiei de avocat, cum ar fi, de exemplu, introducerea „Structurilor Alternative de Afaceri” („*Alternative Business Structures*”)²⁷, structuri de exercitare profesională multidisciplinară, în cadrul cărora capitalul majoritar poate fi deținut de non avocați. Totodată, Președintele Consiliului Național al Barourilor Franceze a manifestat sprijinul avocaților francezi pentru colegii lor italieni, în lupta acestora împotriva acelor reforme care afectează valorile fundamentale ale profesiei, precum independența, prevenirea conflictelor de

²⁰ Principiul b.

²¹ Principiul c.

²² Principiul d.

²³ Din 12 noiembrie 2011.

²⁴ CCBE.

²⁵ „Cresci-Italia” n°1/2012 din 24 ianuarie 2012, adoptat prin Legea nr. 27 din 24 martie 2012.

²⁶ ABA.

²⁷ ABS.

interese și secretul profesional, dar și autoreglementarea și oferta de servicii juridice, neafectată de intervenții nejustificabile.

Se impun următoarele precizări cu privire la viitorul profesiei:

Urmare a adoptării unui anumit număr de directive de către Comisia Europeană și a numeroaselor hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene, avocații europeni au trebuit să adapteze regulile de organizare a profesiei. Astfel, Directiva 98/5/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 a consacrat regulile ce vizează facilitarea exercitării permanente a profesiei de avocat într-un stat membru, altul decât cel în care a fost dobândit titlul profesional. Libertatea de stabilire se înscrie în cadrul general al liberei circulații a persoanelor, una din libertățile fundamentale consacrate prin Tratatul comunitar, în perspectiva realizării unei piețe interne europene. În timp ce libertatea prestării serviciilor privește, în esență, exercitarea unei activități economice de către o persoană în alt stat membru, fără a se fi stabilit permanent sau temporar, dreptul de stabilire implică o instalare durabilă. Este ceea ce a enunțat Curtea de Justiție a Comunităților Europene²⁸ în decizia Gebhard din 30 noiembrie 1995. Într-adevăr, situația celui stabilit se caracterizează prin faptul că se creează o legătură cu statul primitor, în timp ce prestatorul de servicii conservă legătura care îl atașează față de statul de origine.

În marea majoritate a țărilor cu sistem „Common law” sau drept anglo-saxon, în opoziție cu statele latine, puternic influențate de dreptul român, avocatură este divizată între „sollicitor”, care consiliază clienții și „barrister”, care este avocatul pledant și deține monopolul pledoariilor. Trebuie însă avut în vedere că sollicitor-ul britanic seamănă cu avocatul de consultanță din țările continentale. Intrată în vigoare în mai multe etape, legea engleză asupra serviciilor «Legal Services Act 2007»²⁹ a suscitat vii dezbateri în plan european. Finalitatea acestei legi rezidă în deschiderea pieței serviciilor juridice, o piață tradițional închisă în Anglia, către alte persoane în afară solicitoriilor și a barristerilor. Liberalizarea este destinată să lărgască oferta și să permită o scădere a prețurilor. Lanțul de distribuție „Tesco” s-a lansat fără mare succes în această inițiativă, documentele propuse în vederea înregistrării fiind subiectul numeroaselor critici, generând multe litigii. Începând cu raportul prezentat de Șir David CLEMENTI, în decembrie 2004³⁰, Anglia și Țara Galilor au impus, în marș forțat, liberalizarea avocaturii și a serviciilor juridice. Astfel, repartizarea atribuțiilor între „sollicitor” și „barrister” apare din ce în ce mai neclară, o apropiere între cele două profesii fiind în curs. Înfruntarea dintre Common Law și Dreptul Latin, însoțită de deregle-

²⁸ Astăzi Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

²⁹ Poreclită Legea „Tesco” (după numele unui celebru hipermarket englez).

³⁰ Reformă a cadrului reglementat al serviciilor în Anglia și Wales.

mentare, sunt, din păcate, realități ale viitorului nostru apropiat. Cu timpul, solicitor-ii și barrister-ii vor fi în minoritate. Începând cu 6 octombrie 2011, structurile alternative „Alternative Business Structures”³¹ își fac apariția. Prima ABS înregistrată se referă la o importantă societate de pompe funebre, care consideră că propria clientelă nu are doar nevoie de organizarea de funerarii, dar și de servicii juridice. ABS-urile vor regrupa mai mulți profesioniști în poluri de competență³². Juriștii vor putea fi minoritari în planul capitalului. Nu există vreo obligație privind atribuirea unor posturi de conducere în favoarea avocaților. Avem de a face cu structuri comerciale. Autoritățile britanice urmăresc că impactul acestor structuri să nu se limiteze în plan național, ci să se extindă la cel internațional. Impactul asupra profesiei de avocat în statele continentale se poate studia pornind de la premisa că ABS-ul este o structură care favorizează o anumită interprofesionalitate, din faptul asocierii unor novici ai lumii juridice cu profesioniști ai dreptului, în scopul exercitării unei activități de natură comercială. De asemenea, ele permit crearea unor poluri de competență, oferind prestații de bună calitate la prețuri modice.

Această stare de fapt a condus la un anumit succes al acestor ABS, care au fost adoptate în numeroase țări anglo-saxone, precum Anglia, Țara Galilor sau Australia. Se pune problema unei libertăți de stabilire a ABS-rilor în ansamblul teritoriului Uniunii Europene, deci în ansamblul țărilor membre ale Pieței Interne Europene. Trebuie însă amintit că libertatea de stabilire a avocaților, profesie reglementată, este accesibilă doar persoanelor fizice. Astfel, un „solicitor” membru al unei ABS, înscris într-un barou român, nu va putea exercita pe teritoriul României activitate profesională în numele ABS, în măsura în care regulile ce guvernează pe cele din urmă nu sunt compatibile cu cele consacrate în legislația profesiei de avocat din România. Astfel, un ABS nu va putea înființa un sediu secundar în România, având drept obiect de activitate exercitarea profesiei de avocat, ceea ce oferă o anumită siguranță față de dimensiunea liberalizării profesiei.

În Franța, profesia de avocat a suferit schimbări care au ridicat îngrijorări cu privire la dereglementarea indirectă prin Legea nr. 2015-990 din 6 august 2015 privind creșterea economică³³, activitate și șanse egale adoptată prin Hotărârea Consiliului Constituțional nr. 2015-715 din 6 august 2015 și publicat în Jurnalul Oficial din 7 august 2015.

Mai multe prevederi ale Legii au un impact direct asupra exercitării profesiei de avocat.

³¹ În continuare „ABS”.

³² Avocați specializați, notari, arhitecți, agenți imobiliari, geometri etc.

³³ Zisă Legea „Macron”.

Acestea sunt prevederile referitoare la exercitarea profesiei în afară ariei geografice în care avocații au dreptul să desfășoare activități profesionale, înființarea de birouri suplimentare, controlul onorariilor, formele de practică a asociațiilor, deținerea capitalului acestora și activități interdisciplinare. Pentru a clarifica impactul acestor noi legi asupra profesiei, Consiliul Național al Baroului Francez³⁴ a publicat rezultatele unui studiu realizat de Ernst & Young pe baza unei investigații a CNBF. Rezultatele acestui studiu confirmă temerile constante exprimate de organele Baroului.

a) Pentru controlul onorariului, contractul de asistență juridică semnat între client și avocat trebuie să precizeze clar criteriile care trebuie luate în considerare la stabilirea onorariului.

b) În ceea ce privește dreptul exclusiv de a numi asistenți sau reprezentanți în fața curții de apel, trebuie menționat că, în Franța, atunci când un avocat este obligat să desfășoare o activitate în afară ariei geografice în care este autorizat avocatul, atunci avocatul trebuie să apeleze la un coleg competent pentru zona în discuție pentru a-l asista.

c) În ceea ce privește înființarea unui „avocat de firmă”, această măsură a stârnit un răspuns unanim din partea avocaților francezi, întrucât statutul avocatului era incompatibil cu cel al angajaților companiei. Apartenența la o firmă presupune existența unei relații de subordonare care afectează independența avocatului, valoare fundamentală a profesiei, în majoritatea capitalului și a drepturilor de vot în practicile profesionale. Pentru avocați, acest lucru nu are sens, deoarece autofinanțarea este o sursă de capital pentru orice companie. În fine, această deschidere de capital este asociată cu o diplomă interdisciplinară, ceea ce duce la o extindere inacceptabilă a privilegiilor altor profesii, în special ale contabilității. Într-adevăr, Legea Macron creează de fapt structuri interdisciplinare care permit avocaților să se conecteze nu numai cu notarii, ci și cu reprezentanții altor profesii³⁵. Este vorba despre avocați în Consiliul de Stat, avocați la Curtea de Casație, executori judecătorești, notari, consilieri în proprietate industrială, specialiști contabili.

Majoritatea capitalului poate fi deținută de practicieni ai oricărei profesii reglementate de lege. Această înseamnă că într-o astfel de structură avocații vor putea avea statutul de acționar minoritar. Cu toate acestea, trebuie menționat că art. 65.2 presupune respectarea principiilor etice ale fiecărei profesii, evitarea conflictelor de interese și incompatibilități și asigurarea faptului că în consiliul de administrație sau consiliul de supraveghere al acelei companii există cel puțin un membru al fiecărei profesii.

În Germania, situația structurilor interdisciplinare este deosebită, mai ales cele în care avocații sunt asociați cu notarii, în landurile aflate lângă Franța și la Berlin,

³⁴ CNBF.

³⁵ Enumerate în articolul 65.2.

aici datorită existenței unei comunități de hughenoți, refugiați din Franța, din secolul al XVI-lea.

De remarcat că scopul acestor asociații se limitează la crearea unei entități – subiect unic al legii fiscale, atribuțiile și expertiză oamenilor fiind strict definite. De exemplu, în situația în care două sau mai multe părți se prezintă în fața unui notar public pentru a întocmi un act de transmitere a drepturilor reale sau a unui testament, iar între părți apar dispute în timpul actului notarial sau după încheierea actului, avocaților care sunt în asociere cu notarii în cauză le este interzis să acorde asistență sau să reprezinte oricare dintre aceste părți în instanță.

În Spania, este posibilă participarea la capitalul social al vreunei forme de organizare profesională de către persoane care nu sunt avocați, dar aceștia din urmă nu pot avea cea mai mare parte din capital. Cu toate acestea, trebuie menționat faptul că legea permite avocatului spaniol să se asocieze sub orice formă permisă de lege, inclusiv să creeze companii având ca obiect de activitate avocatură.

Până în prezent, structuri multidisciplinare nu au fost înființate în Spania ca în Italia, Anglia sau Franța.

Situația din Țările de Jos este similară cu cea din Anglia și Țara Galilor, în sensul că cei care nu sunt avocați pot participa la capitalul diferitelor forme de exercitare a acestei profesii.

Nu au nicio distincție specială avocații care își desfășoară activitatea cu contracte de muncă în cabinete de avocatură comercială sau agenții administrative sau cei care dețin calitatea de funcționari publici în agenții administrative și sunt și membri ai baroului.

Se consideră că menținerea caracterului normativ al profesiei de avocat este o trăsătură specifică care deosebește profesiile liberale de alte profesii care beneficiază de libertatea de a presta servicii pe piața internă a Uniunii Europene.

Concluzii

În încheiere arătăm că domeniul pregătirii profesionale este unul dintre cele mai dinamice domenii ale dreptului Uniunii Europene, el făcând obiectul unei serii de acte normative europene, precum și al unei jurisprudențe care devine tot mai bogată.

Articolul 128 din Tratatul CE obligă Consiliul să formuleze principii generale pentru punerea în aplicare a unei politici comune de formare profesională în vederea promovării dezvoltării armonioase a economiei naționale și a pieței comune.

În acest sens amintim și *Procesul de la Copenhaga*, inițiat în anul 2002, care urmărește ameliorarea rezultatelor, calității educației și formării profesionale prin întărirea cooperării la nivel european.

Printre prioritățile acestuia putem enumera:

- a) *consolidarea dimensiunii europene în domeniul educației și formării profesionale;*
- b) *creșterea nivelului de informare, orientare și consiliere, precum și a transparenței privind educația și formarea profesională;*
- c) *dezvoltarea de instrumente pentru recunoașterea și validarea reciprocă a competențelor și calificărilor;*
- d) *îmbunătățirea asigurării calității în domeniul educației și formării profesionale.*

Unul dintre obiectivele considerate esențiale este convergența nivelurilor de pregătire profesională. Educația și formarea profesională pentru o societate bazată pe cunoaștere este una dintre componentele fundamentale ale modelului social european, așa cum a fost formulat de Consiliul European de la Lisabona, în martie 2000, motiv pentru care considerăm că se impune o revizuire a legislației referitoare la exercițiul profesiilor aparținând domeniului juridic, precum aceea de avocat sau jurist, astfel încât acestea să fie în acord cu realitatea și necesitățile sociale și economice din prezent.

Bibliografie

1. Legea nr. 246 din 22 iunie 2006 pentru completarea Legii nr. 514 din 2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic;
2. Statutul profesiei de consilier juridic din 6 martie 2004;
3. Legea nr. 200 din 2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România;
4. Legea nr. 270/22 decembrie 2010 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat;
5. Regulamentul privind primirea, stagiul și definitivarea în profesia de consilier juridic;
6. Pandelon, Gérald, *Le métier d'avocat en France, Que sais-je, l' Édition Format Kindle*, 2019;
7. Aldo Bulgarelli, *Raport referitor la Statutul Consilierilor Juridici în Europa*, Septembrie 2007, Verona, Italia;
8. Gilles Auzero, Emmanuel Dockes, *Droit du travail*, 29-e edition, Dalloz, Paris, 2015;
9. Romain Schitgen, Joseph Fabor, *Le contract du Travail, Droit et jurisprudence*, publication du Ministère du Travail et de L'Emploi, 2010;
10. <https://www.orientation-education.com/metier/conseiller-juridique>;
11. <https://www.info-juri.fr/role-conseiller-juridique>.

TAXA PE VALOAREA ADĂUGATĂ PENTRU TRANSFERUL DE ACTIVE

Dr. ec. **Emilian DUCA**

Abstract

The Romanian VAT legislation provides for simplification measures for the transfer of a totality of assets (or part thereof) with the purpose to diminish restructuring costs and administrative formalities. Therefore, the provisions of the fiscal Code must be interpreted in good faith, within the limits established by the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union (CJEU). A critical aspect is the identification of the criteria that differentiate such transfer (of a totality of assets or part thereof) from a mere asset sale. In this article, some elements are highlighted, resulting from the jurisprudence of the CJEU, which must be taken into account for the correct application of these simplification measures (no-supply rule).

Keywords: *value added tax, business transfer, transfer of going concern, no-supply rule, abuse of right.*

1. Transfer de active. Noțiune

Transferul de active este reglementat de art. 270 alin. (7) (pentru livrarea de active corporale) și art. 271 alin. (6) C. fisc.¹ (pentru activele necorporale, tratate ca servicii, din punctul de vedere al TVA) și de pct. 7 alin. (8) și (9) din Normele metodologice de aplicare a titlului VII C. fisc. Astfel, la art. 270 alin. (7) C. fisc. se stabilește regula (eng.: *no-supply rule*) că: „Transferul tuturor activelor sau al unei părți a acestora, efectuat cu ocazia transferului de active sau, după caz, și de pasive, realizat ca urmare a altor operațiuni decât divizarea sau fuziunea, precum vânzarea sau aportul în natură la capitalul unei societăți, nu constituie livrare de bunuri dacă primitorul activelor este o persoană impozabilă stabilită în România în sensul art. 266 alin. (2), în condițiile stabilite prin normele metodologice. (...)” Regula se aplică în mod similar și în cazul activelor necorporale (vezi art. 271 C. fisc.).

¹ Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, publicată în M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modificările și completările ulterioare.

Prevederile art. 270 alin. (7) C. fisc. transpun prevederile art. 19 din Directiva 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată² (Directiva TVA): „În cazul unui transfer, indiferent dacă este efectuat cu titlu oneros sau nu, sau sub formă de aport la o societate, al tuturor activelor sau al unei părți a acestora, statele membre pot considera că nu a avut loc nicio livrare de bunuri și că persoana căreia îi sunt transferate bunurile este succesorul cedentului.

Statele membre pot adopta măsurile necesare pentru a preveni denaturarea concurenței, în cazul în care beneficiarul este o persoană parțial impozabilă. De asemenea, acestea pot adopta orice măsuri necesare pentru prevenirea evaziunii fiscale sau a fraudei prin aplicarea prezentului articol.”

Practic, prevederile art. 19 din Directiva TVA au fost incluse în vederea simplificării administrării TVA și pentru protejarea resurselor operatorilor economici. În același timp, art. 19 din Directivă permite statelor membre să adopte măsuri atât de prevenire a denaturării concurenței (prin mecanismul de ajustare a dreptului de deducere a TVA), cât și de prevenire a evaziunii fiscale sau a fraudei. În mod distinct de aceste măsuri, trebuie luate în considerare prevenirea și sancționarea abuzului de drept.

2. Abuzul de drept

În cazul specific al TVA, abuzul de drept reprezintă o dezvoltare jurisprudențială³, pentru a justifica refuzul acordării dreptului de deducere a TVA, care reprezintă un drept fundamental în domeniul TVA. Relativ recent, conceptul definit de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a fost codificat la art. 11 alin. (12) C. fisc. Astfel: „În cazul în care se constată că există un abuz de drept, tranzacțiile implicate în astfel de practici abuzive trebuie redefinite, astfel încât să se restabilească situația care ar fi prevalat în lipsa tranzacțiilor ce au constituit abuzul. Organele fiscale competente au dreptul de a anula TVA dedusă în legătură cu fiecare tranzacție ori de câte ori se constată că dreptul de deducere a fost exercitat în mod abuziv. Pentru a invoca abuzul de drept, trebuie să fie îndeplinite **cumulativ** două condiții:

a) tranzacțiile în cauză, în pofida aplicării formale a condițiilor prevăzute de dispozițiile legale, au drept rezultat garantarea unor avantaje fiscale care ar contraveni scopului acelor dispoziții legale;

b) trebuie dovedit, în mod obiectiv, faptul că scopul esențial al operațiunilor în cauză este de a se obține un avantaj fiscal.”

² Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, publicată în J. Of. L nr. 347 din 11 decembrie 2006, cu modificările și completările ulterioare.

³ În acest sens există o serie de hotărâri ale Curții Europene de Justiție (CJUE) sau ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), dintre care menționăm hotărârea în cauza **C-255/02, Halifax și alții**.

Chiar dacă textul art. 11 C. fisc. face trimitere expresă la exercitarea dreptului de deducere a TVA, jurisprudența CJUE impune ca abuzul de drept să fie sancționat, chiar dacă practica abuzivă nu este considerată fraudă de legea română sau nu este sancționată în mod expres de aceasta (vezi, de exemplu, hotărârea în cauza **C-251/06, E. Cussens, J. Jennings, V. Kingston**⁴).

Așadar, jurisprudența CJUE impune ca abuzul de drept să fie sancționat prin refuzul acordării unor facilități fiscale în domeniul TVA, cum sunt scutirile de taxă sau, în cazul nostru, refuzul aplicării facilității (non-livrării) în cazul unor operațiuni care sunt destinate, în principal, obținerii unor avantaje fiscale.

O aplicare practică a principiului interzicerii abuzului de drept îl reprezintă condiția introdusă în dispozitivul hotărârii pronunțate în cauza **C-497/01, Zita Modes**: Beneficiarul transferului să dovedească intenția de a opera afacerea transferată, respectiv faptul că nu intenționează să o lichideze imediat și să vândă stocurile, dacă acestea există. Așadar, o vânzare a unui număr de active care nu conduce la continuarea afacerii este o operațiune care nu poate beneficia de facilitatea prevăzută de directivă, fiind o practică abuzivă destinată obținerii unui avantaj fiscal: exceptarea de la plata TVA pentru activele transferate.

3. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE)

Pentru interpretarea prevederilor legale de mai sus vom face apel la jurisprudența CJUE în spețe similare celei analizate. Menționăm că, potrivit art. 11 alin. (11) C. fisc.⁵, autoritățile fiscale trebuie să țină cont de jurisprudența CJUE.

3.1. Cauza C-497/01, Zita Modes

Hotărârea din această cauză este citată și de normele metodologice și a clarificat, în bună măsură, obligațiile care revin părților pentru a beneficia de exceptarea din sfera de aplicare a TVA (*no-supply rule*).

Zita Modes a cedat, în anul 1996, un magazin de confecții către un cumpărător (Milady) care administra o parfumerie. Pentru acest transfer, Zita Modes a emis factura fără TVA, iar autoritățile fiscale au solicitat plata TVA, considerând că Zita

⁴ CJUE a stabilit în primul punct al dispozitivului hotărârii că: „Principiul interzicerii practicilor abuzive trebuie interpretat în sensul că poate fi aplicat direct, independent de o măsură națională de transpunere a sa în ordinea juridică internă, pentru a refuza scutirea de taxa pe valoarea adăugată a vânzărilor de bunuri imobile, precum cele în discuție în litigiul principal, efectuate înaintea pronunțării Hotărârii din 21 februarie 2006, *Halifax* și alții (C-255/02, EU:C:2006:121), fără ca principiile securității juridice și protecției încrederii legitime să i se opună.”

⁵ Art. 11 alin. (11) C. fisc.: „În domeniul taxei pe valoarea adăugată și al accizelor, autoritățile fiscale și alte autorități naționale trebuie să țină cont de jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.”

Modes a efectuat o simplă livrare de bunuri, întrucât cumpărătorul avea un alt obiect de activitate decât Zita Modes. CJUE a reținut în considerentele hotărârii (pct. 43-46) că:

a) Tratarea beneficiarului ca succesor al furnizorului activelor este o consecință a aplicării art. 19 din Directivă și nu reprezintă o condiție pentru aplicarea non-livrării descrise la același articol din Directivă (pct. 43);

b) Curtea interpretează prevederile art. 19 din Directivă (care corespund art. 5 din Directiva a VI-a, în vigoare la momentul respectiv) în sensul că acestea nu se aplică atunci când beneficiarul lichidează imediat activitatea transferată și vinde stocurile acesteia, dacă ele există (pct. 44);

c) Beneficiarul nu este obligat să desfășoare înainte de achiziție activitatea derulată de furnizor, întrucât nu există o astfel de prevedere în Directivă (pct. 45).

În dispozitivul hotărârii se stabilește că nu are loc o livrare în cazul în care activele transferate (tangibile și intangibile) constituie un tot unitar (o întreprindere) capabil să desfășoare o activitate economică în mod independent. Cu toate acestea, se arată că beneficiarul transferului trebuie să dovedească intenția de a opera afacerea transferată, respectiv faptul că nu intenționează să o lichideze imediat și să vândă stocurile, dacă acestea există. Curtea a mai stabilit că non-livrarea se aplică indiferent dacă beneficiarul transferului deține sau nu autorizațiile necesare desfășurării activității transferate.

CJUE a stabilit că regula prevăzută la art. 19 din Directivă [care corespunde art. 5 alin. (8) din Directiva anterioară] se aplică în toate situațiile, cu excepția celei în care beneficiarul transferului lichidează imediat afacerea și vinde stocurile (dacă este cazul). Este important de menționat că, la art. 19 din Directiva TVA, a fost adăugată o clauză anti-abuz: „[...] acestea (statele membre, **n.n.**) pot adopta orice măsuri necesare pentru prevenirea evaziunii fiscale sau a fraudei prin aplicarea prezentului articol”.

3.2. Alte cauze privind transferul de active

Cu privire la aplicarea prevederilor art. 19 din Directiva TVA, CJUE s-a mai pronunțat în cauzele **C-444/10, Schriever**, **C-651/11, X BV**, și **C-17/18, Mailat**.

Astfel, în cauza **C-444/10, Schriever**, CJUE a stabilit că „reprezintă un transfer al tuturor activelor sau al unei părți a acestora, în sensul acestei dispoziții [art. 19 din Directiva TVA, **n.n.**], transferul proprietății asupra stocului de mărfuri și a echipamentelor unui magazin de comerț cu amănuntul concomitent cu închirierea în favoarea cesionarului a spațiului comercial al magazinului respectiv pe durată nedeterminată, dar reziliabilă în scurt timp de ambele părți, cu condiția ca activele transferate să fie suficiente pentru ca cesionarul să poată continua pe termen lung o activitate economică autonomă”.

Curtea a avut în vedere și circumstanțele speței (de exemplu, durata închirierii a depășit 2 ani de la data transferului).

În cauza **C-651/11, X BV**, CJUE a analizat dacă cesiunea concomitentă a tuturor deținerilor (părților sociale) într-o societate este considerată o non-livrare, în sensul art. 19 din Directivă. La par. 51, Curtea a reținut că „cesiunea în favoarea aceleiași persoane a totalității acțiunilor unei societăți de către toți acționarii acesteia nu poate fi asimilată transferului totalității activelor în sensul articolului 5 alineatul (8) din A șasea directivă (acest articol a fost preluat ca art. 19 din Directiva TVA, **n.n.**)”. Această decizie arată că, **în speță**, nu putem vorbi de transfer de active, în sensul Directivei, dacă nu are loc o livrare de bunuri și, pe cale de consecință, nu se poate vorbi de aplicarea măsurilor de simplificare – non-livrare.

În fine, în cauza **C-17/18, Mailat**, CJUE a stabilit că: „Noțiunea de «transfer al tuturor activelor sau al unei părți a acestora», în sensul articolului 19 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, trebuie interpretată în sensul că nu acoperă operațiunea prin care un bun imobil care servea unei exploatare comerciale este închiriat, împreună cu mijloacele fixe și cu obiectele de inventar necesare acestei exploatare, chiar dacă locatarul continuă activitatea locatorului sub aceeași denumire.” În plus, pentru această operațiune, Curtea a stabilit că operațiunea analizată constituie o prestație unică, în care închirierea bunului imobil este prestația principală. Această decizie, la fel ca în cauza **C-651/11, X BV**, arată că un transfer de active presupune transferul dreptului de proprietate asupra unor bunuri (livrare de bunuri).

În urma analizei jurisprudenței, vom reține deci că:

a) Un transfer de active presupune ca activele transferate (*corporale și necorporale*) să constituie un tot unitar (o întreprindere) capabil să desfășoare o activitate economică în mod independent. Lipsa transferului de active corporale sau a dreptului de proprietate asupra acestora (vezi cauzele de mai sus) conduce la neaplicarea măsurilor de simplificare.

b) Un transfer de active, care îndeplinește condițiile de mai sus, este considerat *non-livrare* (beneficiază de măsurile de simplificare) în măsura în care din documentele și acțiunile imediate rezultă *intenția de a continua activitatea* care a făcut obiectul transferului.

4. Condiții de aplicare a facilității

La fel ca în cazul altor concepte din domeniul TVA, pentru aplicarea facilității pot fi identificate *condiții de fond* și *condiții de formă* (vezi cazul scutirilor de TVA pentru operațiuni intracomunitare). Aceste condiții au fost transpuse în legislația noastră la pct. 7 alin. (8) și (9) din Normele metodologice. Cu toate acestea, așa cum se prevede la art. 11 C. fisc., în interpretarea dispozițiilor privind TVA trebuie avută în vedere interpretarea oficială a legislației cuprinse în jurisprudența CJUE.

În primul rând, pentru aplicarea măsurilor de simplificare, o primă condiție de fond este ca operațiunea să vizeze un transfer de active. Acest concept a fost definit pe cale jurisprudențială, prin raportare la pct. 40 din considerentele hotărârii pronunțate de Curtea Europeană de Justiție (CJE) în cauza **C-497/01, Zita Modes**. În acest sens, instanța europeană a stabilit că transferul de active *„trebuie interpretat în sensul că include transferul unei întreprinderi sau al unei părți independente a unei întreprinderi, inclusiv elemente tangibile și, după caz, elemente necorporale care, împreună, constituie o întreprindere sau o parte a unei întreprinderi capabile să desfășoare o activitate economică independentă, dar nu include simplul transfer de active, cum ar fi vânzarea unui stoc de produse”*.

Această condiție de fond a fost detaliată la pct. 7 alin. (8) și (9) din Normele metodologice, astfel:

a) *Transferul de active* este un transfer universal de bunuri și/sau servicii, acestea nemaifiind tratate individual, ci ca un tot unitar la persoana impozabilă cedentă, indiferent dacă este un transfer total sau parțial de active.

b) *Transferul parțial de active* constă în transferul tuturor activelor sau al unei părți din activele investite într-o anumită ramură a activității economice, dacă acestea constituie, din punct de vedere tehnic, o structură independentă, capabilă să efectueze activități economice separate. De asemenea, se consideră că transferul parțial are loc și în cazul în care bunurile imobile în care sunt situate activele transferate de cedent nu sunt înstrăinate, ci realocate altor ramuri ale activității aflate în uzul cedentului.

O a doua condiție de fond are în vedere faptul că transferul de active trebuie să aibă ca efect continuarea activității/ramurii de activitate economică la care se referă. În acest sens se face trimitere la condiția anti-abuz reținută în hotărârea CJUE, în cauza **C-497/01, Zita Modes**: *„primitorul activelor trebuie să facă dovada intenției de a desfășura activitatea economică sau partea din activitatea economică care i-a fost transferată, și nu să lichideze imediat activitatea respectivă și, după caz, să vândă eventualele stocuri.”*

În vederea prevenirii *evaziunii fiscale sau a fraudei*, în normele metodologice s-a stabilit că primitorul activelor are obligația să transmită cedentului o declarație pe propria răspundere din care să rezulte îndeplinirea condiției privind continuarea activității. În mod normal, acest document ar trebui să-l exonereze pe cedentul activelor de eventualele consecințe fiscale care ar rezulta dintr-un comportament incorect al primitorului activelor. Trebuie menționat că furnizarea acestui document reprezintă o condiție de formă pentru aplicarea măsurilor de simplificare. Prin prisma reglementărilor anti-abuz din legislația noastră, declarația pe proprie răspundere ar trebui să fie suficientă pentru ca furnizorul activelor să fie exonerat de răspundere, respectiv de plata TVA, dacă operațiunea ar fi reconsiderată de autoritățile fiscale.

Este important de notat că, pentru calificarea unei activități ca transfer de active, în sensul Directivei TVA, nu este relevant dacă primitorul activelor este autorizat pentru desfășurarea activității care i-a fost transferată sau dacă are în obiectul de activitate respectiva activitate.

Cu toate acestea, rămâne de clarificat dacă măsurile de simplificare continuă să se aplice în situații de excepție, care nu puteau fi prevăzute la data transferului de active (de exemplu, dacă primitorul activelor intră în faliment sau dacă nu poate obține autorizațiile pentru a continua activitatea economică preluată).

În fine, pentru asigurarea unui mediu concurențial corect, în aplicarea prevederilor art. 19 din Directiva TVA, normele metodologice prevăd că: *„Persoana impozabilă care este beneficiarul transferului de active este considerată ca fiind succesorul cedentului, indiferent dacă este înregistrată în scopuri de taxă sau nu. Beneficiarul va prelua toate drepturile și obligațiile cedentului, inclusiv pe cele privind livrările către sine prevăzute la art. 270 alin. (4) din Codul fiscal, ajustările deducerii prevăzute la art. 304 și 305 din Codul fiscal.”* Aceste prevederi au în vedere ajustarea dreptului de deducere a TVA, dacă succesorul are d) pentru activele achiziționate dacă cedentul și primitorul activelor aplică regimuri TVA diferite, din punctul de vedere al exercitării dreptului de deducere (regim de scutire fără drept de deducere sau pro rata). Ajustarea poate consta în exercitarea dreptului de deducere de către succesor (dacă are drept de deducere), atunci când cedentul nu avea drept de deducere a TVA, pentru bunurile de capital.

Din punct de vedere practic, analiza aplicării măsurilor de simplificare presupune verificarea îndeplinirii condițiilor de fond, prin prisma tuturor împrejurărilor în care are loc transferul:

Nr.	Descriere condiție de fond	Observații
1	Activele transferate trebuie să constituie împreună o întreprindere capabilă să desfășoare o activitate economică independentă.	Pentru diferențierea de o simplă vânzare de active, trebuie luate în considerare unele elemente de context, precum transferul de personal, cesiunea contractelor cu furnizori sau clienți etc.
2	Cesionarul trebuie să intenționeze să opereze afacerea sau partea de întreprindere transferată, și nu, pur și simplu, să lichideze imediat activitatea în cauză și să vândă stocul, dacă există.	Analiza circumstanțelor de fapt include identificarea intențiilor cesionarului, determinate prin probe obiective (în cazul nostru, prin declarația pe proprie răspundere), precum și natura activității economice preluate. Deși statutul de succesor în afacere este o consecință a aplicării măsurilor de simplificare, natura

		tranzacției trebuie să fie de așa natură încât să permită cesionarului să continue activitatea economică independentă desfășurată anterior de vânzător.
--	--	---

5. Studiu de caz: Transfer parțial de active (fabrică de mobilă)

În continuare, ne vom apleca asupra situației în care are loc vânzarea unei fabrici (hală de producție) de mobilă, aflată în faza de testare a echipamentelor, care nu deține toate autorizațiile necesare producției de masă.

Având în vedere aspectele jurisprudențiale de mai sus, se pune problema dacă vânzarea activelor care constituie această fabrică (care nu desfășoară efectiv activitatea de producție de mobilă) beneficiază de măsurile de simplificare prevăzute la art. 270 alin. (7) C. fisc.

Condiții de fond

Observăm că fabrica îndeplinește prima condiție de fond, respectiv activele componente constituie o întreprindere, deoarece sunt capabile să desfășoare o activitate economică.

În ceea ce privește a doua condiție de fond – continuitatea afacerii – se pune problema dacă fabrica a desfășurat activitate economică până la data transferului activelor. Deși suntem tentați să spunem că fabrica nu a desfășurat activitate, prin raportare la jurisprudența CJUE (de exemplu, **C-110/94**), putem susține că realizarea investiției în fabrică reprezintă o activitate economică în sensul TVA. Cu toate acestea, în lipsa unei activități de producție efective anterioare transferului va fi pusă sub semnul întrebării continuitatea afacerii, cea de-a doua condiție evidențiată în analiza noastră.

În ipoteza în care fabrica ar fi produs efectiv mobilă, înainte de momentul transferului, condiția continuității presupune ca primitorul activelor să își exprime intenția de a continua producția în fabrică, chiar dacă aceasta ar impune o întrerupere temporară a producției pentru obținerea autorizațiilor. Din punct de vedere practic, declarația pe proprie răspundere a primitorului activelor ar fi suficientă pentru ca vânzătorul (cedentul) să aplice măsurile de simplificare.

Evenimente ulterioare transferului de active

Practica a demonstrat că, de multe ori, bunele intenții sunt contrazise de viața economică. Astfel, transferul de active (fabricii) poate fi urmat de evenimente neprevăzute precum insolvența primitorului activelor, urmată de faliment sau de

reorganizare judiciară, oferte de vânzare a fabricii formulate imediat după achiziție, defectarea sau distrugerea unor porțiuni semnificative din activele achiziționate, care pot interveni imediat după achiziție.

În aceste condiții, se pune problema dacă transferul inițial al fabricii poate fi reconsiderat ca o lichidare a afacerii, în sensul celor menționate în cauza *Zita Modes*.

În opinia noastră, CJUE a stabilit că măsurile de simplificare (regula *no-supply*), prevăzute la art. 19 din Directivă [art. 5 alin. (8) din Directiva anterioară], se aplică în toate situațiile, cu excepția celei în care beneficiarul transferului lichidează imediat afacerea și vinde stocurile (dacă este cazul). În acest context, există argumente pro și contra reconsiderării tranzacției inițiale:

- Pe de-o parte, faptul că societatea nu a exploatat efectiv fabrica reprezintă o situație care poate fi invocată de organele fiscale pentru a impozita transferul inițial, prin refuzul aplicării prevederilor art. 270 alin. (7) C. fisc.

- Pe de altă parte, pentru a reduce riscul acestei interpretări nefavorabile, primitorul activelor ar trebui să dovedească faptul că intenția declarată (de a continua afacerea) a fost urmărită în practică, iar evenimentele neprevăzute menționate mai înainte fac imposibilă continuarea activității. În acest sens, ar trebui să păstreze evidențe corespunzătoare privind intenția de a continua activitatea.

În ceea ce privește reconsiderarea transferului de active, suntem de părere că aceasta este posibilă numai dacă sunt îndeplinite condițiile cumulative privind abuzul de drept, respectiv dacă autoritățile fiscale pot dovedi, *în mod obiectiv*, că scopul esențial al operațiunilor este de a obține un avantaj fiscal. Aceasta înseamnă că sarcina probei este transferată autorităților fiscale care trebuie să probeze faptul că operațiunea a fost efectuată exclusiv pentru obținerea unui avantaj fiscal.

În acest context, trebuie menționat că, pentru aceste transferuri, părțile pot opta pentru aplicarea regimului normal de taxare, însă, și în acest caz, autoritățile fiscale pot reconsidera operațiunea prin raportare la principiul interzicerii abuzului de drept [vezi ultima teză de la pct. 7 alin. (9) din Normele metodologice].

În concluzie, pentru aplicarea prevederilor art. 270 alin. (7) C. fisc., este necesar să se țină seama de toate împrejurările, pentru a stabili dacă tranzacția este un simplu transfer de active sau un transfer al unei întreprinderi care poate desfășura o activitate economică independentă. Acest lucru trebuie analizat și din perspectiva primitorului activelor, care trebuie să intenționeze să își desfășoare activitatea ca pe o continuare a activității economice independente desfășurate anterior de cedent.

CONFIRMAREA IDEII LUI KANT DESPRE PACE ETERNĂ ÎN EPOCA MODERNĂ

Ion IFRIM*

Mihaela SHILBAYA MATEI**

Abstract

In the current geopolitical context, we aim to highlight, Immanuel Kant's vision of eternal peace, a reformist project, under the aegis of an international society of states. He said that "Because reason, from the throne of the supreme morally law-making power, absolutely condemns war as a procedure and regards the state of peace as an unmitigated duty, it cannot, however, be established or secured without a treaty of the peoples among themselves. Therefore, in the author's view, there must be a union of a special kind, which might be called the Union of Peace and would differ from the Peace Treaty in that it puts an end to all wars and forever. In conclusion, Kant, observes that wars between peoples alone will bring about the phase of universal brotherhood.

Keywords: peace treaty, peace union, warring parties, victors, vanquished, peace projects.

Spre sfârșitul vieții sale, Immanuel Kant a întocmit un proiect reformist de *pace perpetuă*, sub egida unei societăți internaționale a statelor. El spunea că „pentru ca rațiunea, de la tronul supremei puteri moralicește legiuitoare, condamnă absolut războiul ca procedură, iar *starea de pace* o socotește ca o datorie nemijlocită, aceasta, însă, nu se poate întemeia sau asigura fără *un tratat* al popoarelor între ele. De aceea, trebuie să fie o *uniune* de un fel deosebit, care s-ar putea numi *Uniunea Păcii*, și s-ar deosebi de *Tratatul de pace* prin aceea ca acesta pune capăt tuturor războaielor și pentru totdeauna”¹.

* Prof. univ. dr. abilitat, cercetător științific II, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române.

** Cercetător științific extern al Centrului de Studii și Cercetări de Biodiversitate Agrosilvică „Acad. David Davidescu” al Academiei Române.

¹ I. Kant, *Spre pacea eternă*, p. 34, în Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant (douăsprezece lecții universitare)*, Ed. Casei Școalei, București, 1936, p. 212.

Această „*Uniune a păcii*” era, în condițiile sfârșitului de secol XVIII-lea și începutul celui următor un *ideal utopic*, pentru că Europa, era dezbinată și drogată cu pofta cuceririlor prin războaie. Ea moștenise acel „imperialism de glorie” despre care va vorbi mult mai târziu Nicolae Iorga, prin care fiecare monarh vedea în războaiele de cucerire o chestiune de prestigiu și de onoare, ca să nu mai vorbim de statele afro-asiatice, care erau foarte aproape de stadiul de primitivism ca organizare socială și, mai ales, ca mentalitate, Kant se situa pe o culme a rațiunii, fie ea pură sau practică, de unde vedea orizonturile unei „*păci eterne*”, într-un viitor inaccesibil contemporanilor săi, care se băteau în mocirla pasiunilor năclăite în sânge și suferințe, produse de războaiele de cucerire teritorială, care deveniseră un mod de existență cotidiană. Era acea „*uniune a păcii*”, o instituție previzibil viabilă și inedită? Nu era nici inedită, nici viabilă. Uniuni de felul acesta mai fuseseră create la Delos la un interval de 100 de ani între ele, dar legile de la Delos în prima și în a doua etapă au fost subminate de doi dușmani, la fel de neîndurători: intern și extern.

Neînțelegerile interne, pasiunea pătimașă manifestată în obținerea rolului hegemon, a dus la polarizarea statelor grecești în state conducătoare și state supuse. Dușmanii externi au fost perșii, care vor profita de neînțelegerile dintre Sparta și Atena, dintre diferitele clase sociale interne, care au încercat nu o armonizare a intereselor, ci o simplă atenuare a contradicțiilor sociale, o răcorire a dogorii care amenința să incendieze Statul atenian; deci, perșii vor profita de aceste stări malefice ale inamicilor lor și vor supune pe rând pe rând coloniile grecești din Asia Mică și, în final, vor ataca însuși statul metropolă. Liga de la Dolos era o amintire, o experiență istorică nereușită, depusă în lada istoriei. A trebuit să se ridice un alt stat, cu alți conducători, care, prin alte războaie și alte suferințe ale popoarelor, vor vrea un nou imperiu, cel macedonean. Văzut de la distanță zilelor noastre, istoria acelui imperiu, comprimată în timp și în evenimente, s-a dus în neant cu viteza unui fibru rulant cu viteza mărită. Astfel și acel imperiu s-a destrămat, sub lovitura contradicțiilor interne, dar și sub acțiunea războinicilor romani. Deci, în noile condiții, din amurgul vieții lui Kant și al secolului al XVIII-lea, formula „*uniunea păcii eterne*” nu era nouă și așa cum o vom demonstra istoria, nu era nici viabilă. Utopismul acestei formule izvora din faptul ca ea aparținea unei epoci în care nu trăiau nici contemporanii lui Kant, în sec. XVIII, nici chiar noi, cei care parcurgem ultimii centimetrii ai secolului XX-lea. Uniunea păcii, preconizată de Kant presupune ca toate popoarele lumii, în structurile lor sociale, de sus până jos, să fie guvernate de rațiunea la care făcea apel Kant, să se afle pe „*tronul supremei puteri moralicește legiuitoare*”. Or, nici atunci, nici acum popoarele (statele) nu au ca putere legiuitoare – morala, văzută ca lege transcendențială, existentă în conștiințe cu același coordonate temporale și spațiale infinite ca timpul și spațiul. Morala, văzută de Kant, nu este nici explicație, nici justificare a intereselor de grup sau de stat. Ea este în același timp și o forță imperativă, care impune individului și

societății un anumit comportament, și o forță restrictivă care reține individul și societatea de la acțiuni contrare altor indivizi și altor societăți. Câtă vreme statele lumii nu se vor debarasa de rezidurile primitivismului ancestral și celui preistoric, vor fi mereu *motive* de război și sângele va curge mereu pe pământ. Aceste reziduri se curăță în timp prin civilizație (școală, educație etc.), dar civilizația spirituală fără civilizația economică și juridică este o utopie. Kant voia și îndemna popoarele la o concordie eternă, omițând să introducă în calcul și aspectul economic și social, care a dezbinat și va dezbinda mult timp de acum încolo statele. Condamnarea războaielor s-a făcut de numeroase ori de la Pacea de la Viena, din 1815, până în prezent, dar cine le-ar eradica? Prin ce mijloace să se „pună capăt tuturor războaielor”²?

Experiența actuală a demonstrat că războaiele *nu* se pot înlătura prin război așa cum *un incendiu nu se stinge cu gaz sau benzină*.

Immanuel Kant propunea pentru *eradicarea războaielor următoarele soluții*: „Pentru state în raporturile dintre ele după rațiune nu poate să existe un altfel de a ieși din starea fără de lege care nu cunoaște decât războiul, ci numai ca ele întocmai ca și singuraticii oamenii să renunțe la *libertatea*³ lor sălbatică fără lege, să se acomodeze cu legile publice de constrângere și să formeze astfel un stat de popoare, firește mereu crescând, care în cele din urmă ar cuprinde toate popoarele de pe pământ”⁴.

Referindu-ne la concepția lui Kant despre *federalizarea statelor*, evocăm: „ceea ce e de semnalat e numai intervenția unui factor nou, care complică socotelile și căruia Kant nu-i dăduse atenția cuvenită: factorul național, sau mai bine zis *naționalist*. Neapărat filosoful german nu admitea nici el contopirea statelor distincte, ci numai *uniunea lor*, dar fără a legitima special aceasta pe diferențierea etnică existentă. De asemeni, el reclama pentru statele federale o *egalitate* de nivel în organizarea lor juridică, dar nu se ocupa de altă egalitate indispensabilă: în *perfectarea cristalizării lor naționale*. Această lacună în ideile lui Kant se prezintă ca atare față de eflorescența extraordinară a sentimentului național, a conștiinței de nație distinctă, care a izbucnit, însă, ceva mai târziu, în secolul al 19-lea, continuând cu vigoare și azi”.

„Și, totuși, tendința de înfrățire, de inserare într-un organism care să *garanteze pacea* și-n care să se dezvelească dedesubtul diversității etnice, «OMUL» ca atare, s-a afirmat nu numai în diferitele proiecte de organizare juridică a vieții internaționale, ci și sub forma acțiunii unui instinct obscur. Toate împărățiile lacome de cuceriri, Imperiul Roman, acel al lui Carol cel Mare, Sfântul Imperiu Germanic, împărăția lui Napoleon etc., toate aceste întocmiri ambițioase erau conduse - după interpretarea quasi-unanime a filosofilor - de năzuință subconștientă de-a aduna într-un organism unitar , într-un tot armonic cât mai multe state (popoare) laolaltă.

² Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant* (douăsprezece lecții universitare), *op.cit.*, p. 212.

³ Ibidem, *op.cit.*, pp. 211-212.

⁴ Im. Kant, *Spre pacea eternă*, p. 36.

Odată reunite împreună, statele urmau să se *bucure de binefacerile păcii*, lucru în orice caz realizat - deși tot vremelnic - sub faimoasa «*pax roman*», a cărei amintire a obsedat multe veacuri omenirea cu suferință⁵.

În ceea ce privește confirmarea ideii lui Kant despre *pacea eternă* în epoca contemporană subliniem că „Immanuel Kant nu își închipuia câtă dreptate avea atribuind războiului acest rol salutar, dar poate din cauza la care nu se putuse gândi căci este neîndoios că *una din cauzele* importante care menține pacea și poate o va statornici odată și odată este *oroarea* crescândă de devastările războiului”.

„Desigur, nu suferă nici o discuție faptul că proiectul lui Kant a rămas de mare actualitate, nu numai ca idee regulativă, ci chiar ca încercare concretă de-a întrupa aieva ceva similar. Societatea Națiunilor de la Geneva ar corespunde «*grosso modo*» ideii lui Kant: o federație de state libere aranjând-și diferențele fără recurgerea la război. Nu este trebuință să insistăm asupra greutăților instituției de la Geneva și a eșecurilor ei numeroase. De altfel, lucrul corespunde cu așteptările lui Kant, care nu spera nici el într-o realizare apropiată”.

Nici o încheiere de pace *nu* trebuie să fie socotită ca atare dacă s-a făcut cu rezerva ascunsă a materiei pentru viitor război. De regulă, atunci când se încheie pacea, una sau unele părți beligerante este (sunt) mai interesate în încheierea păcii. De asemenea, într-un astfel de moment există învinși și învingători. În acest caz, învingătorii vor impune condițiile de pace, printre care vor fi și acaparări de teritorii. Aceste condiții vor fi semințele care vor rodii viitorul război. Deci, cine să oblige statul mai puternic, învingător să nu își rezerve pe ascuns noi pretenții? Învinsul nu are decât să nu socotească valabilă pacea încheiată, dacă-i dă mâna și dacă mai poate lupta. Măcar din atâta lucru se poate observa utopismul acestei prevederi. Niciun stat de sine stătător, mic sau mare indiferent nu trebuie să poată fi dobândit de un alt stat prin moștenire, schimb, cumpărare sau dăruire.

Prevederea este modernă, dar se va aplica mai târziu, cu câteva sute de ani. Ea se referă la independență și suveranitatea statelor „*de sine stătător*” adică *libere și independente*. Dar ce facem cu statele încă dependente sau subjugate care redeșteaptă la o nouă viață națională și luptă cu arma în mână, într-o revoluție sau război național.

Armatele permanente trebuie să fie cu timpul cu desăvârșire *desființate*⁶. Căci ele amenință fără încetare alte state cu războiul, pe lângă faptul că întotdeauna statele se vor lua la întrecere cu mulțimea înarmaților care nu cunoaște margini, așa că în cele din urmă cheltuielile care se fac pentru pace ajung să fie mai apăsătoare decât un război scurt, sunt ele înseși pricina unor războaie ofensive spre a înlătura această povară.

⁵ Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant...*, op. cit., p. 214.

⁶ În acest sens, a se vedea pe larg, Ion Ifrim, Mihaela Shilbaya Matei, *Unele probleme fundamentale ale binomului dezarmare - pace*, Ed. Print Caro, CHIȘINĂU, 2022, [Vol.] 2. - 2022, Acad. de Administrare Publică din Rep. Moldova, pp. 229-235.

Desființarea armatelor este posibilă într-o lume ideală. Filosoful se raportează la o epocă nedefinită, pentru că la cele care i-au urmat lui, acest deziderat nici nu s-a putut pune în discuție. Ceea ce este remarcabil îl constituie *oroarea* sa față de război. Armata, în ochii săi, este o instituție *generatoare* de război, pentru că este o componentă a actului de guvernare, - atribut al monarhului. Din acest motiv, Kant *nu vede* în Armată un factor de apărare, ci numai unul de atac, conform cu politica expansionistă a guvernanților. De aici și adversitatea sa față de Armată.

„Niciun stat *nu* trebuie să se amestece cu sila în constituția și guvernarea unui alt stat”⁷. Neamestecul în treburile interne ale altor state este o componentă a politicii de pace de respectare a independenței și suveranității statelor. Această prevedere, prin respectarea ei exclude războiul ca mijloc de reglementare a relațiilor dintre state. Totodată, creează condițiile unor multiple forme de colaborare internațională, de apropiere între state și popoare.

Referitor la dreptul ginților, Kant preconiza un federalism de state libere. Kant era adeptul republicii ca formă de stat. „Constituția republicană - spunea el - are pe lângă puritatea originii sale de a fi izvorând din izvorul limpede al noțiunii de drept, și perspectiva urmăririi dorite, adică a *păcii eterne*.

Dacă se cere consimțirea cetățenilor spre a hotărî să fie sau nu război, nu este nimic mai firesc decât ca să se chibzuiască foarte înainte de a începe un joc atât de greu, căci trebuie să hotărască toate necazurile războiului asupra lor înseși, precum sunt: a lupta ei singuri⁸, a suporta cheltuielile războiului din avutul lor propriu, a repara din sărăcia lor pustiile pe care le lasă în urma lui. Pe când dimpotrivă, cu o constituție în care supusul nu e cetățean, deci care nu este republicană e lucrul cel mai neșovăitor din lume, căci capul statului nu este tovarăș de Stat, ci proprietar de Stat; cu mesele, vânătorilor, serbările de curte și altele de acestea nu păgubește nici câtuși de puțin prin războiul, deci poate să hotărască din cauze neînsemnătoare ca un fel de partidă de plăcere, și ca lucru de formă să lase cu indiferență justificarea lui în sarcina corpului diplomatic întotdeauna gata pentru așa ceva⁹. Kant prefera republică pentru că excludea pe monarh, ca unic factor de decizie și includea *pluralismul decizional*. Autorul își imagina o practică, o dezbatere aidoma celei antice, în care adunarea poporului hotărâ în problemele *păcii și războiului*. Acest for de dezbatere și decizie era imaginat după modelul antic, dar *necazurile războiului* erau cele din epoca lui Kant. La ce trebuiau să chibzuiască adunarea? la luptele pe care trebuiau să le poarte înșiși cetățenii, la cheltuielile materiale pentru ducerea războiului, suportate chiar ei, la pustiirile provocate de război. Altfel, capul statului este „*proprietar de stat*”.

⁷ Im. Kant, *Spre pacea eternă*, op.cit., p. 18 și urm.

⁸ Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant...*, op.cit., p. 214.

⁹ Im. Kant, *Spre pacea eternă*, op.cit., p. 28.

Ținem să mai precizăm că cel dintâi proiect de Societatea națiunilor a fost întocmit în epoca modernă de către ministrul lui Henric al IV-lea, ducele de Sully, care a întocmit planul unei republici creștine în Europa, - „*Le Grand Deassein*”.

Alt proiect mai complet a fost acela publicat în anul 1713 cu titlul „*Le projet de paix perpetuelle*” de către Saint-Pierre, care a participat la dezbaterile păcii de la Utrech și voia ca aceasta pace să fie baza unei confederații europene prevăzută ca un **Consiliu de arbitraj permanent**.

William Penn, autorul unui proiect de pace în Europa. Acesta făcea parte dintr-o cultă religioasă engleză, cu principii pacifiste, și a lăsat numele său Pensilvaniei. Opera sa este „*The Peace of Europe*” din care a ieșit o ediție recentă cu introducere de Joseph Besse.

În fiecare din aceste proiecte *ale păcii eterne*, întocmite de autorii, Im. Kant, Ducele de Sully, Saint-Pierre, William Penn, Jean Jacques Rousseau, se găsește dispoziția întemeierii unei societăți federative a națiunilor, și cum orice dispoziție juridică trebuie la nevoie executată chiar și cu forța, organul central al societății trebuie să dispună de o forță executivă coercitivă. Kant afirma că „*nu ne putem bizui pe nici un temei ca început al stării legale decât pe acela de putere, pe a cărei constrângere apoi se bazează dreptul public*¹⁰”.

Așadar, am văzut că o însemnată caracteristică comună tuturor proiectelor de pace perpetuă, era prevederea unor mijloace *efective de sancționare*. Cu toate acestea, subliniem faptul că St. Pierre și Rousseau erau încredințați că aceasta înfrățire a popoarelor este un lucru imediat realizabil, Kant considera proiectul acesta tot ca o *idee regulatoare, realizabilă încetul cu încetul, într-un viitor indefinit*. Ideea se menține și în lucrarea „*Spre Pacea eternă*”, unde se precizează numai de o apropiere progresivă la nesfârșit. Totuși, faptul că filosoful nu s-a mărginit să scrie o filosofie a istoriei, ci a elaborat și un proiect politic, poate servi întrucâtva ca mărturie că în mod latent el spera, totuși, într-o realizare desigur nu chiar îndată, dar mai târziu, așadar că ideea de pace perpetuă *nu* e pe vecie regulativă, ci numai până la un moment dat. De altfel, scepticismul său într-o realizare iminentă, îl găsim corijat prin convingerea că acea fază finală și paradiziacă se va realiza chiar peste capetele noastre printr-un mecanism natural. Mecanismul naturii prin înclinările egoiste care, firește, acționează și în afară unele contra altora, poate să fie folosit de rațiune spre un mijloc de a face scopului propriu, preceptului de drept și prin aceasta să promoveze și să asigure atât *pacea internă*, cât și *cea externă*.

Natura vrea fără putință de împotrivire ca dreptul să ajungă în cele din urmă la puterea supremă. Iar ceea ce se neglijează să se facă spre aceasta se face mai la urmă de la sine deși cu multe necazuri¹¹. Oricât de puțin generoși și lipsiți de conștiință morală ar fi oamenii, se va ajunge astfel la acea apoteoză a evoluției

¹⁰ Im. Kant, *Spre pacea eternă*, p. 55; Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant (douăsprezece lecții universitare)*, op.cit., pp. 215-216.

¹¹ Im. Kant, *Spre pacea eternă*, p. 48.

societăților omenеști. Kant observă că războaiele dintre popoare, ele singure, vor aduce cu o oră mai devreme faza de înfrățire universală. Însăși pornirile egoiste care dau naștere la conflicte armate între state, printr-un fel de providență ocultă, vor provoca apropieri între națiuni și vor duce la o înfrățire și pacificare generală realizând astfel de la sine, idealul rațiunii¹².

Bibliografie:

1. Kant Immanuel, *Spre pacea eternă*, Ed. Gramar, 2015;
2. Ifrim Ion, Matei Mihaela Shilbaya, *Unele probleme fundamentale ale binomului dezarmare - pace*, Ed. Print Caro, Chișinău, 2022, [Vol.] 2. - 2022, Acad. de Administrare Publică din Rep. Moldova, pp. 229-235;
3. Petrovici Ion, *Viața și opera lui Kant* (douăsprezece lecții universitare), Ed. Casei Școalei, București, 1936.

¹² Ion Petrovici, *Viața și opera lui Kant* (douăsprezece lecții universitare), op. cit., pp. 216-217.

EGALITATEA DE GEN – VALOARE FUNDAMENTALĂ A UNIUNII EUROPENE

Conf. univ. dr. Roxana MATEFI

Abstract

A fundamental value of the European Union, gender equality continues to represent an aspiration for the achievement of which a coherent legislative policy at the European level is necessary, doubled by sustained efforts of each individual EU member state. The present analysis aims to analyze the issue of equality between men and women mainly from the perspective of the gender equality index developed by the European Institute for Gender Equality, as well as of the strategy proposed by the European commission.

Key words: Gender equality, European Union, inequality, index.

I. Introducere

Într-o societate (fie ea cea românească, cea europeană sau internațională) încă percepută ca fiind dominată de bărbați, egalitatea de gen pare încă o fata Morgana, care se tot îndepărtează pe măsură ce părem ca ne apropiem de ea.

Deși cifrele ne arată că pașii în scopul atingerii acestui obiectiv al egalității depline între femei și bărbați sunt mici, totuși nu putem scăpa din vedere faptul că lucrurile se mișcă în direcția potrivită.

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede încă din primul său articol că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, în timp ce potrivit art. 8 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene „în toate acțiunile sale, Uniunea urmărește să elimine inegalitățile și să promoveze egalitatea între femei și bărbați”.

Cât de eficiente sunt aceste măsuri și cum se traduc ele în datele statistice furnizate de instituțiile care măsoară progresul în materie de egalitate de gen sau cât de aproape/departe suntem de momentul egalizării în drepturi a bărbaților și femeilor – sunt câteva dintre întrebările la care ne propunem să răspundem în cuprinsul analizei de față.

II. Datele UNICEF în materie de egalitate de gen

Potrivit UNICEF „egalitatea de gen constă în aceea că femeile și bărbații și fetele și băieții se bucură de aceleași drepturi, resurse, oportunități și forme de protecție”¹. Statisticile de dată recentă ne arată însă că suntem destul de departe de acest deziderat, iar diferențele cele mai evidente se conturează în perioada adolescenței.

Potrivit datelor pe care ni le furnizează UNICEF, la nivel global, 24% dintre adolescentele cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani nu urmează o formă de educație și nu sunt angajate, față de 13% în cazul băieților de aceeași vârstă. Cât privește infectările cu HIV în rândul adolescenților cu vârsta între 10-19 ani, la nivelul anului 2021, $\frac{3}{4}$ dintre acestea au fost incidente în cazul fetelor, statistica fiind realizată la nivel mondial. Una din 20 de adolescente cu vârsta între 15-19 ani, adică aproximativ 13 milioane de fete au fost victime ale abuzului sexual. Pe de altă parte, la nivel global, rata de omucideri este de patru ori mai mare în rândul adolescenților băieți cu vârsta între 10-19 ani decât în cazul adolescentelor de aceeași vârstă. În plus, adolescenții băieți cu vârsta între 15-19 ani sunt de două ori mai predispuși la consumul de alcool decât fetele de aceeași vârstă, fapt ce poate genera o serie de consecințe nefavorabile precum violență, accidente în trafic etc.².

Acestea sunt doar câteva date statistice de natură să pună în evidență vulnerabilitățile adolescenților în general și ale adolescentelor, în particular. Inegalitățile de gen nu se manifestă doar în rândul adulților, așa cum poate am fi tentați să credem, ci ele apar încă din copilărie, acutizându-se în perioada adolescenței, iar discrepanțele se acutizează în funcție de zona geografică la care ne raportăm.

III. Concluziile celui mai recent raport al Institutului European pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați

În cele ce urmează ne vom raporta la barometrul indicelui egalității de gen la nivelul UE, instrument dezvoltat de Institutul European pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați care măsoară progresul realizat de statele membre ale Uniunii Europene în privința egalității de gen.

„Punctajele se calculează în funcție de decalajele dintre femei și bărbați și de gradul de realizare a obiectivelor în șase domenii de bază: muncă, bani, nivel de cunoștințe, timp, putere și sănătate, precum și subdomeniile acestora. Indicele cuprinde două domenii suplimentare: violența împotriva femeilor și inegalitățile transversale. Prin analiza inegalităților transversale se observă cum factori precum

¹ <https://data.unicef.org/topic/gender/overview/>.

² A se vedea în acest sens <https://data.unicef.org/topic/gender/overview/>.

dezabilitatea, vârsta, nivelul de studii, țara natală și tipul de familie interacționează cu genul, creând parcursuri diferite în viețile femeilor și ale bărbaților³”.

Cel mai recent raport al Institutului European pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați ale cărui date sunt disponibile este cel aferent anului 2022. Din analiza acestuia rezultă că, în ciuda eforturilor concertate la nivel european, punctajul mediu al indicelui egalității de gen la nivelul UE avea anul trecut o valoare de 68,6 puncte dintr-un maxim de 100 de puncte, creșterea fiind doar cu 0,6 puncte fata de nivelul anului 2021 și cu 5,5 puncte fata de nivelul anului 2010. La nivelul țării noastre indexul este destul de mult sub media europeană, la o valoare de 53.7. Printre țările fruntașe amintim Suedia cu un scor de 83.9 puncte, Danemarca cu un scor de 77.8, Olanda cu un scor de 77.3 puncte, Franța cu un punctaj cu 75.1.

Dacă ne raportăm la domeniile supuse analizei, vom constata discrepanțe destul de mari reflectate în punctajul obținut.

Astfel, cele mai mici scoruri au fost înregistrate în materie de egalitate în poziții de decizii în domeniile politic, economic și social (57,2 puncte), precum și în materie de timp alocat activităților sociale – sport, activități culturale, activități consacrate timpului liber, zilnic sau de câteva ori pe săptămână, activități de voluntariat sau caritabile, cel puțin o dată pe lună (61 de puncte).

În ceea ce privește timpul alocat îngrijirii și educării copiilor sau nepoților, vârstnicilor sau persoanelor cu dezabilități punctajul înregistrat a fost de 69.1 de puncte.

Cele mai mari punctaje le regăsim în domenii precum sănătatea (speranța de viață, acces la servicii de sănătate) – 88.7 puncte – sau banii (accesul la resurse financiare și situația financiară a femeilor și bărbaților) – 77.2 puncte.

În ceea ce privește violența, lipsa datelor comparative la nivelul Uniunii Europene a făcut imposibilă realizarea unei comparații⁴.

Cât privește țara noastră, o analiză a punctajelor înregistrate de România ne arată faptul că acestea sunt sub media europeană, pe alocuri decalajul fiind substanțial.

Pentru a avea o imagine de ansamblu în acest sens, vom puncta câteva cifre, astfel cum rezultă acestea din raport. Cât privește indicele total, acesta este, așa cum am indicat și mai sus, de 53.7 puncte la nivelul țării noastre, față de 68.6 puncte, indicele înregistrat la nivelul Uniunii Europene.

În privința domeniilor supuse evaluării, diferențele variază între 24,6 puncte și 4.4 puncte comparativ cu media europeană. Astfel, în materie de muncă înregistrăm un punctaj de 67.3 puncte față de 71.7 puncte la nivel european; în

³ <https://eige.europa.eu/ro/in-brief>.

⁴ Pentru mai multe detalii, a se vedea <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country>.

materie de bani scorul este de 70.2 puncte față de 82.6 puncte; în materie de nivel de cunoștințe punctajul la nivelul UE este de 62.5 față de 52.2 în cazul țării noastre.

În ceea ce privește criteriul timpului s-a înregistrat un decalaj de la 50.3 de puncte la 64.9 de puncte, în timp ce în materie de sănătate, decalajul este de la 70.4 puncte la 88.7 puncte. Cel mai mare decalaj vizează criteriul puterii, unde țara noastră înregistrează un punctaj de doar 32.6 puncte față de 57.2 puncte la nivelul Uniunii Europene.

IV. Strategia Comisiei Europene privind egalitatea de gen pentru perioada 2020-2025

În anul 2020, Comisia Europeană a adoptat Strategia privind egalitate de gen corespunzătoare perioadei 2020-2025, strategie care „răspunde obiectivului de dezvoltare durabilă privind egalitatea de gen (ODD 5) și dezideratului ca egalitatea de gen să constituie o prioritate transversală a tuturor obiectivelor de dezvoltare durabilă, precum și angajamentului UE față de Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap”⁵.

Obiectivele propuse vizează eliminarea violenței și a stereotipurilor bazate pe gen, precum și prosperitate într-o economie bazată pe egalitatea de gen prin eliminarea disparităților de gen de pe piața muncii, asigurarea unei participări egale a femeilor și bărbaților în diferite sectoare ale economiei; abordarea diferenței de remunerare între femei și bărbați și a disparităților de gen în ceea ce privește pensiile și eliminarea discrepanțelor de gen în ceea ce privește asumarea responsabilităților familiale. Alte obiective constau în posturi de conducere ocupate atât de femei, cât și de bărbați, în toate sectoarele societății, urmărind ajungerea la un echilibru de gen în procesul decizional și în mediul politic; integrarea dimensiunii de gen și o perspectivă intersecțională în politicile UE, precum și finanțarea acțiunilor destinate realizării de progrese în domeniul egalității de gen în UE, precum și abordarea egalității de gen și a emancipării femeilor în întreaga lume⁶.

V. Concluzii

Egalitatea de gen constituie, așa cum am văzut în cuprinsul acestei analize, unul dintre drepturile fundamentale ale omului, precum și o valoare fundamentală a Uniunii Europene, care și-a intensificat eforturile, în ultimii ani, în vederea atingerii acestui obiectiv. Datele ne indică faptul că „UE este lider mondial în

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.

⁶ Ibidem.

domeniul egalității de gen: 14 din cele 20 de țări din întreaga lume cu cele mai bune rezultate în ceea ce privește egalitatea de gen sunt state membre ale UE⁷.

Datele publicate de instituțiile europene care și-au asumat atribuții în sensul monitorizării progresului realizat la nivelul UE în materie de egalitate de gen, ne arată că direcția spre care ne îndreptăm este cea potrivită, dar ne arată totodată și că ritmul este unul lent. În plus discrepanțele existente între state în acest domeniu al egalității de gen nu sunt deloc neglijabile. Rezultă, așadar că pe lângă o politică europeană comună, sunt necesare măsuri coerente la nivelul fiecărui stat membru UE de natură să accelereze ritmul atingerii obiectivelor setate în materie de egalitate de gen.

Bibliografie

1. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene,
2. Strategia Comisiei Europene privind egalitatea de gen 2020-2025,
3. <https://eige.europa.eu/ro/in-brief>,
4. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country>,
5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.

⁷ Comunicarea a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o Uniune a egalității: Strategia privind egalitatea de gen 2020-2025, apud <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.

DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL VĂZUT PRIN PRISMA UNOR INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI

Conf. univ. dr. **Mariana PAVLENCU**,
Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Abstract

The enshrinement of the right to an international fair trial was achieved through the most important legal instruments guaranteeing human rights, either universal international treaties with general or specialized value, or regional treaties with general or specialized value. A fair trial is one of the basic human rights. The right to a fair trial, as a social value, is necessary for any socio-human environment, and the formation of its elements in the different stages of civilization, through the adopted international acts, has seen an obvious progress, the respect by the state authorities of this right representing a guarantee for the administration of justice in the new coordinates of democratic societies.

The right to a fair trial is an indispensable right to a democratic society and represents a procedural guarantee of the rights and freedoms of the person before the courts, constituting one of the premises for ensuring the principle of the preeminence of law in a democratic society.

Keywords: due process, tools, value, society, indispensable, guarantee, democratic, justice, insurance.

Introducere

Consfințirea dreptului la un proces echitabil în plan internațional s-a reușit prin intermediul unor instrumente juridice de garantare a drepturilor omului, atât în conținutul tratatelor internaționale cu valoare generală ori specializate, cât și al tratatelor regionale cu valoare generală ori specializate.

Materiale și metode aplicate

În procesul realizării lucrării, au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: doctrina juridică națională și internațională, literatura de specialitate, legislația națională și internațională, cât și publicațiile cercetătorilor din domeniu.

Rezultate obținute și discuții

În conformitate cu art. 10 din Declarația universală a drepturilor omului (Declarația)¹, „orice persoană are dreptul în deplină egalitate la audierea echitabilă și publică a cauzei sale de către un tribunal independent și imparțial, care va hotărî, fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa”, iar art. 11 alin. (1) consacră faptul că „orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată, până când vinovăția sa a fost stabilită în mod legal în cursul unui proces public, în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale”. Este binevenit de a le corela cu dreptul oricărei persoane la un recurs efectiv în fața jurisdicțiilor, drept consfințit de art. 8 al Declarației potrivit căruia „orice persoană are dreptul la un recurs efectiv în fața jurisdicțiilor naționale competente, împotriva actelor care încalcă drepturile fundamentale care îi sunt recunoscute prin Constituție sau prin alte legi”².

Acest drept poate fi considerat similar conceptelor românești actuale de „acces liber la justiție” și de „universalitate a drepturilor”. În conținutul Pactului internațional pentru drepturile civile și politice³, la art. 14 alin. (1) este consfințit că „orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra contestărilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil”.

În întreg cuprinsul aceluiași alineat sunt enumerate limitativ excepțiile de la audierea publică a cauzelor. Alineatul (2) al aceluiași articol enunță principiul prezumției de nevinovăție aplicabil în materie penală. Garanțiile speciale minime în materie penală, recunoscute oricărei persoane acuzată de comiterea unei infracțiuni, sunt enumerate în cuprinsul alin. (3) al art. 14.

Printre acestea sunt următoarele: 1) să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege, și în mod detaliat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduce; 2) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale și să comunice cu apărătorul pe care și-l alege; 3) să fie judecată fără o întârziere excesivă; 4) să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu, fără plată, dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera; 5) să

¹ Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală prin Rezoluția 217A din 10 decembrie 1948. Ratificată prin: Hotărârea S.S. nr. 217 din 28 iulie 1990. În: *Tratate internaționale*, vol. I. Chișinău, 1998.

² *Idem*.

³ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de ONU la 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1967. Ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.90. Publicat în ediția oficială „*Tratate internaționale*”, 1998, volumul 1.

interogheze sau să facă a fi interogați martorii acuzării și să obțină înfățișarea și interogarea martorilor apărării, în aceleași condiții cu cele ale martorilor acuzării; 6) Să beneficieze de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la ședința de judecată; 7) să nu fie silită să mărturisească împotriva sa însăși sau să se recunoască vinovată.

Printre alte garanții pentru persoanele care fac obiectul urmărilor judiciare penale sunt stabilite în conținutul alineatelor (4), (5), (6) și (7) ale art. 14 din Pact.

Enumerarea documentelor internaționale analizate mai sus servesc ca temelie pentru adoptarea unor serii de Convenții la nivel regional, în principal, nemijlocit la nivelul continentelor, care au devenit adevărați piloni ai democrației și statului de drept, oferind o reală protecție pentru drepturile fundamentale ale omului. Astfel, în Europa a fost adoptată în 4 noiembrie 1950, Convenția (europeană) pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale⁴, care a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. Acest document a fost primul instrument internațional privind drepturile omului, după cum menționează Donna Gomien, un remarcabil doctrinar în domeniul drepturilor omului⁵, având ca scop protecția unui larg evantai de drepturi civile și politice care, pe de o parte, îmbracă forma unui tratat ce aduce din punct de vedere juridic constrângeri pentru Înaltele Părți contractante, iar pe de altă parte instaurează un sistem de control asupra aplicării drepturilor la nivel intern.

O dispoziție de fond a Convenției, care prezintă interes pentru tematica abordată este textul art. 6, care garantează dreptul la un proces echitabil atât în materie civilă, cât și în materie penală. Vom menționa că sintetizarea conținutului normativ al art. 6 din Convenție sub denumirea „Dreptul la un proces echitabil” s-a făcut prin intrarea în vigoare a Anexei la Protocolului nr. 11 adițional la Convenție.

Potrivit dispozițiilor care se regăsesc în art. 6, „1) orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță

⁴ Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4.XI.1950 și ratificată de către RM prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24.07.1997. În: *Tratate internaționale*, 1998, Vol. I, p. 341.

⁵ D. GOMIEN, *Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, Ed. ALL București, 1996, p. 181, ISBN 973-571-122-2.

când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției. 2) Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită. 3) Orice acuzat are, în special, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer; d) să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării; e) să fie asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere”⁶. Dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6§1, CEDO impune existența unei căi judiciare efective care să permită revendicarea drepturilor civile. Dreptul la un proces echitabil trebuie să fie interpretat în lumina principiului preeminenței legii, unul dintre elementele fundamentale fiind principiul securității raporturilor juridice⁷.

Dispozițiile nominalizate constituie expresia conceptului de proces echitabil, similar celui din țările anglo-saxone, cunoscut sub denumirea de fair trial. El comandă stabilirea, pe tot parcursul procesului, a unui ansamblu de reguli de procedură destinate instaurării unui echilibru între părțile în proces și aplicarea unei organizări capabile să garanteze independența și imparțialitatea judecătorilor.

Independența presupune dispoziții care să asigure libertatea de decizie (condiție de numire, de retribuție, de desfășurare a carierei etc.). Imparțialitatea face apel la calitățile personale ale judecătorului, la rigoarea sa intelectuală și morală; având sarcina să aplice legea, el foarte des este pus în situația să o interpreteze nu în funcție de valorile sale personale, și cu o scrupuloasă neutralitate care îl îndepărtează de orice militanșism și îl conduce să se sprijine numai pe elementele determinante ale dosarului.

Conținutul textului cuprins în art.6 ne demonstrează că elementele componente ale dreptului la un proces echitabil sunt stabilite cu generalitate, urmând ca jurisprudența CEDO să stabilească în concret sfera conținutului acestor componente, jurisprudență care devine obligatorie pentru instanțele judecătorești a acelor state care au aderat la Convenție.

Dreptul la un proces echitabil, așa cum este el prevăzut prin acest instrument internațional, impune statelor contractante obligații pozitive și negative pentru asigurarea garanțiilor procedurale tuturor indivizilor. Acest drept fundamental

⁶ Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4.XI.1950 și ratificată de către RM prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24.07.1997. În: *Tratate internaționale*, 1998, Vol. I, p. 341.

⁷ https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ROM.pdf.

este binevenit să fie interpretat în mod extensiv din cauza importanței sale pentru funcționarea democrației într-un stat. De altfel, după cum s-a expus Curtea în una din hotărârile sale (*Delcourt vs. Belgia*, din 17.01.1970), „într-o societate democratică în sensul Convenției, dreptul la o bună administrare a justiției ocupă un loc atât de important încât o interpretare restrictivă a art. 6 nu ar corespunde scopului și obiectului acestei dispoziții”⁸.

Dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6§1, impune să fie audiată cauza de către o „instanță independentă și imparțială”. Noțiunile „independență” și „imparțialitate” fiind strâns legate, Curtea le va examina adesea împreună (cauza *Kleyn și alții împotriva Țărilor de Jos*⁹). CEDO a subliniat în mod constant faptul că domeniul de aplicare al obligației pe care art. 6§1 o impune statului, de a garanta un proces condus de o „instanță independentă și imparțială” nu se limitează la sistemul judiciar, ci impune și puterii executive, legiuitorului și tuturor celorlalte autorități ale statului, la toate nivelurile, să respecte hotărârile și deciziile instanțelor și să le aplice, chiar dacă nu sunt de acord cu ele. Respectarea de către stat a autorității instanțelor este o premisă esențială pentru încrederea publicului în justiție și, în sens mai larg, în statul de drept. Nu este suficient ca independența și imparțialitatea sistemului judiciar să fie garantate de Constituție: ele trebuie să fie aplicate în mod real în toate atitudinile și practicile administrative¹⁰.

În ceea ce privește primul segment, elementele sale principale constituie subiectele garanției, adică justițiabilul-creditorul acesteia cât și statul ca debitor, precum și sancționarea garanției, conform căreia justiția trebuie să fie independentă, efectiv în afara oricărei ingerințe din partea statului, controlul realizat de Curtea de la Strasbourg păstrând caracterul său concret raportat la cauza supusă judecării și mondial, în sensul că diversele garanții consacrate în articolul 6 sunt legate între ele și că „respectarea uneia sau alteia dintre garanții trebuie să fie apreciată în plan comparativ cu ansamblul procesului”. În ceea ce privește domeniul garanției, vom afirma mai ales aspectul civil („Drepturi și obligații”), care îmbrățișează, totuși, întregul domeniu al contenciosului relațiilor interindividuale, și mai mult, având în vedere că „limita între dreptul public și dreptul privat devenea în numeroase zone neclară și mobilă”¹¹ bună administrare a justiției

⁸ R. MOLDOVAN, Aspecte teoretice și practice privind dreptul la un proces echitabil. Materialele Conferinței Declarația Universală a Drepturilor Omului - pilon în protecția juridică a drepturilor și libertăților fundamentale în decurs de 60 de ani, Bălți, 11 decembrie 2008, Ed. Pontos, Chișinău, 2009, pp. 178-183, ISBN 978-9975-51-003-5.

⁹ Cauza *Kleyn și alții împotriva Țărilor de Jos*: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-65635%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-65635%22]}).

¹⁰ Ghid privind art. 6 din Convenție - Dreptul la un proces echitabil https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ROM.pdf.

¹¹ Fl. B. VASILESCU, Dreptul la un proces echitabil [citat 12.02.2023]. Disponibil: <https://www.ccr.ro/uploads/Publicatii%20si%20statistici/Buletin%201999/vasile scu.pdf>.

ocupă un loc atât de important încât o interpretare restrictivă a art.6 nu ar corespunde scopului și obiectului acestei dispoziții”¹².

În ceea ce privește protecția în materie penală, aspectele specificate la art. 6 constituie informații expuse pe larg și în mod clar (de exemplu, obligația de a se asigura notificarea oficială, în cazul comiterii unei infracțiuni penale, vinovatului, de către autoritatea competentă), conținutul general al garanției posedă o multitudine de aspecte care formează obiectul, adesea principal, al controlului exercitat de Curtea de la Strasbourg.

Astfel vom remarca exigențele referitoare la instanța de judecată (care trebuie să aibă elementele necesare care se impun unei instanțe, imparțiale, independente și stabilite de lege, la care justițiabilul trebuie să aibă, în mod real, acces) și la procesul nemijlocit (de exemplu, nefiind absolut necesară existența mai multor grade de jurisdicție), fiind semnificativ, în acest sens, faptul că „fiecare din părțile în proces să-și poată susține cauza, în condiții care să nu o dezavantajeze în mod esențial, pe tot parcursul procesului, în raport cu partea adversă”. Tot în acest domeniu, vom remarca faptul că aceeași prezumție de nevinovăție „nu este un principiu în întregime distinct, ci o aplicare deosebită a exigenței echității”; de asemenea, dezbaterile contradictorii în cadrul unui proces public, specificând că „publicitatea procedurilor îi apară pe justițiabili împotriva unei justiții secrete care scapă controlului publicului”, fapt care constituie unul dintre mijloacele ce contribuie la păstrarea încrederii în tribunale¹³.

Conchizând asupra acestui aspect, vom zice că art. 6, considerat de unii cercetători științifici, ca fiind cel mai important și mai complex din Convenție (bineînțeles sub aspect jurisdicțional), cu o mare aplicabilitate în toate procesele civile și penale, însoțit de practica CEDO care este foarte variată și cu argumentări forte, poate fi considerat ca un adevărat ghid pentru toate instanțele judecătorești conținând necesarele coordonate procesuale și procedurale specifice unui proces corect, echitabil, pentru respectarea drepturilor și libertăților persoanei¹⁴.

În cadrul instrumentelor de protecție a drepturilor și libertăților individuale se regăsește și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene¹⁵, act care reafirmă

¹² An. GABUREAC, Constituția – principala garanție a protecției drepturilor omului într-un stat de drept. În: *Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului*: Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2014, pp. 362-370. ISBN 978-9975-4241-8-9.

¹³ Fl.-B. VASILESCU, Dreptul la un proces echitabil [citat 25.02.2023]. Disponibil: <https://www.ccr.ro/uploads/Publicatii%20si%20statistici/Buletin%201999/vasilescu.pdf>.

¹⁴ V. PĂTULEA, Proces echitabil. Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului. București: I.R.D.O., 2007, p. 189, ISBN 978-973-9316-63-7.

¹⁵ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, adoptată la Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000 [citat 22.01.2023]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

drepturile care rezultă în nemijlocit din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune ale statelor membre¹⁶ și care confirmă dorința Uniunii de a se înzestra cu un catalog de drepturi fundamentale specifice ordinii comunitare¹⁷.

Comparând normele convenționale citate mai sus, observăm o întrepătrundere armonioasă și o complementaritate evidentă între dispozițiile instrumentelor normative europene care reglementează conținutul dreptului la un proces echitabil, privit ca fundament a actului de justiție, dar și ca element de bază a protecției justițiabilului în fața conduitelor arbitrare, pârinitoare ori abuzive manifestate de agenții statali, pentru asigurarea echilibrului menit să consolideze încrederea în sistemul judiciar.

Garanțiile procesuale generale deduse din art. 6 par. 1 din Convenție, aplicabile deopotrivă în materie civilă și penală, caracteristice dreptului la judecarea cauzei în mod echitabil, public și în termen rezonabil de către o instanță independentă și imparțială formată prin lege, sunt reunite într-o formulă mai concisă și mai sintetică în conținutul art. 47 alin. (2) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, această sursă normativă are rolul de a potența importanța acestui drept fundamental individual în piramida valorilor ocrotite la nivel european, dar și de a-i facilita exercițiul în raporturile cu organele judiciare, care devin obligatorii în respectarea exigențelor unei proceduri echitabile, sub toate aspectele. În doctrină găsim susținut că dreptul la un proces echitabil a devenit în mod progresiv un drept substanțial, evoluție datorată elanului său care l-a condus la a oferi o garanție formală și apoi la a proteja drepturile substanțiale, mergând chiar dincolo de drepturile garantate expres de Convenție¹⁸.

Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și a obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță, atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției¹⁹.

¹⁶ N. DIACONU, *Dreptul Uniunii Europene*. Tratat, Ed. Lumina Lex, București, 2011, p. 606, ISBN: 973-758-232-4.

¹⁷ I. DRAGOMAN, *Dreptul european al drepturilor omului*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2009, p. 296, ISBN 978-973-163-393-0.

¹⁸ J.-F. RENUCCI, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 1115, ISBN 978-606-522-092-8.

¹⁹ *Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil din Carta drepturilor fundamentale a UE* <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/47-dreptul-la-o-cale-de-atac-eficienta-si-la-un-proces-echitabil>.

Așa cum am specificat în conținutul Convenției, garanțiile dreptului la un proces echitabil consfințite în art. 47 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene pot fi completate cu cele consacrate jurisprudențial, cum este principiul contradictorialității, explicat de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în hotărârea dată în cauza Banif Plus²⁰, în care s-a arătat că garanția dată nu conferă fiecărei părți la un proces doar dreptul de a lua cunoștință de înscrisurile și de observațiile prezentate de partea adversă în fața instanței și de a le discuta, dar implică și dreptul părților de a face cunoștință și de a discuta motivele de drept invocate din oficiu de instanță pe care aceasta urmează să își întemeieze decizia (pct. 30).

Termenii de „proces echitabil” obțin o protecție sporită și un conținut mai complex în cazul art. 47 alin. (2) și (3) din Cartă, în raport cu art. 6 par. 3 din Convenție, sub aspectul dreptului la apărare în cadrul unui proces judiciar, înțeles ca parte componentă a unei proceduri echitabile și explicat ca „posibilitate acordată oricărei persoane de a fi consiliată, apărută și reprezentată”, inclusiv sub forma dreptului la asistență judiciară gratuită, „acordată celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a le asigura accesul efectiv la justiție”²¹.

În viziunea sistemului UE de protecție a drepturilor omului, dreptul la apărare judiciară este perceput ca fiind un element esențial, un instrument indispensabil al accesului la un proces echitabil, indiferent de natura lui, pentru care s-a resimțit necesitatea încorporării dreptului la asistență judiciară gratuită într-o normă distinctă, de sine-stătătoare.

Analizarea comparativă a celor două dispoziții ne conduce la concluzia că, spre deosebire de art. 6 din Convenție, care reglementează într-o măsură nemijlocită dreptul la apărare (inclusiv dreptul la asistență juridică gratuită) doar în cazul acuzațiilor în materie penală, art. 47 și 48 din Cartă oferă o astfel de garanție specială oricărei persoane participante în proces, fără a distinge cu privire la natura litigiului sau a calității persoanei solicitante de asistență sau reprezentare juridică, ceea ce semnifică că textul Cartei poate fi invocat ca temei juridic și poate suplini inexistența reglementării unui astfel de beneficiu în textul Convenției, în sfera litigiilor civile.

²⁰ A.-V. ISTRĂTESCU, Dreptul la un remediu efectiv și la un proces echitabil în jurisprudența actuală a Curții de Justiție a Uniunii Europene. [Citat : 12.01.2023] Disponibil: http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/123456789/1141/8-Istratescu_Anelis_Vanina.pdf?sequence=1&isAllo wed=y.

²¹ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, adoptată la Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000 [cit. 22.01.2023]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

Astfel dreptul la asistență și reprezentare juridică, susținut într-o manieră generică în conținutul art. 47 alin. (2) și (3) din Cartă, se completează cu dreptul la apărare a cărui respectare trebuie garantată acuzaților, conform art. 48 alin. (2) din același act.

Textul respectiv cuprinde un ansamblu mai vast de garanții decât cele prevăzute de Cartă, susceptibile de a crea un sistem consolidat de protecție împotriva arbitrarului și abuzului de putere, care nu se limitează doar la dreptul acuzatului de a se apăra și de a beneficia de serviciile unui avocat ales sau desemnat din oficiu, dar include și dreptul la informare asupra naturii și cauzei acuzației, dreptul de a dispune de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării, ca și dreptul de a audia martorii apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării, toate aceste elemente formând un tot unitar care potențează substanța procesului echitabil.

Garanția generală din Cartă a fost completată, prin adoptarea Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale²², a cărei aplicabilitate se limitează strict în cazul persoanelor fizice, suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, în toate fazele procesuale, până la pronunțarea definitivă a hotărârii prin care se stabilește vinovăția sau nevinovăția, fără a avea incidență în cazul procedurilor civile sau administrative, inclusiv atunci când procedurile administrative pot conduce la sancțiuni (art. 2).

Actul acesta întregeste garanțiile dreptului la un proces echitabil consfințit prin alte două directive anterioare, anume Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale²³ și Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate²⁴.

²² Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. Publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L65/11 martie 2016.

²³ Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. Publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L142/1 iunie 2012.

²⁴ Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate. Publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 294/6 noiembrie 2013.

O altă directivă (UE) 2016/343²⁵ consacră garanții specifice cu implicații deosebite în planul protecției dreptului la un proces echitabil, calificând dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se auto-incrimina, ca aspecte importante ale prezumției de nevinovăție (pct. 24 și 25 din preambul), pentru stabilirea încălcării cărora se stipulează că ar trebui să se țină seama de interpretarea CEDO privind dreptul la un proces echitabil în temeiul CEDO (pct. 27), o astfel de trimitere reflectând încă o dată strânsa legătură între dreptul UE și cel consacrat la nivelul Consiliului Europei. Astfel, chiar în conținutul pct. 48 din preambulul Directivei se prevede că nivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de Cartă sau de CEDO, astfel cum sunt interpretate de CJUE și de CEDO.

Dacă facem comparație cu spațiul american, dreptul la un proces echitabil se regăsește consfințit în art. 8 din Convenția Americană a Drepturilor Omului, care a fost adoptată la San Jose (Costa Rica) la 22.11.1969, la Conferința specializată interamericană asupra drepturilor omului și a intrat în vigoare la 18.07.1978²⁶. În conținutul dispozițiilor art. 8 din această Convenție sunt prevăzute mai multe garanții, care de fapt formează conținutul dreptului la un proces echitabil. Astfel, garanțiile judiciare stabilite de Convenție le vom clasifica în două categorii: garanții judiciare generale și garanții judiciare speciale sau specifice în materie penală.

Garanțiile judiciare generale stabilite de alin. (1) al art. 8 din Convenția Americană sunt următoarele: „Orice persoană are dreptul la audierea cauzei sale cu garanțiile corespunzătoare, într-un termen rezonabil, de către un judecător sau un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit anterior de lege, care va decide temeinicia oricărei acuzații îndreptate contra ei în materie penală, sau îi va stabili drepturile și obligațiile în materie civilă precum și în domeniile muncii, fiscalității sau în orice alt domeniu”²⁷.

Garanțiile judiciare speciale sau specifice în materie penală stabilite de alin. (2) al art. 8 din Convenție se rezumă la: „Orice persoană acuzată de un delict este presupusă nevinovată până ce vinovăția îi va fi stabilită legal. Pe parcursul desfășurării procedurilor în instanță, ea are dreptul în deplină legalitate, la cel puțin următoarele garanții: 1) dreptul acuzatului de a fi asistat gratuit de un traducător sau de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la

²⁵ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. Publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L65/11 martie 2016.

²⁶ 5. Convenția Americană a Drepturilor Omului, adoptată la San Jose (Costa Rica) la 22.11.1969, intrată în vigoare la 18.07.1978 [cit. 29.01.2023]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>.

²⁷ 5. Convenția Americană a Drepturilor Omului, adoptată la San Jose (Costa Rica) la 22.11.1969, intrată în vigoare la 18.07.1978 [cit. 29.01.2023]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>.

audiență sau la tribunal; 2) notificarea prealabilă și detaliată către acuzat a învinuirilor care i se aduc; 3) acordarea pentru acuzat a timpului și mijloacelor necesare pentru a-și pregăti apărarea; 4) dreptul pentru acuzat de a se apăra el însuși sau de a fi asistat de un apărător ales de el și de a comunica liber și fără martori cu acesta; 5) dreptul de a fi asistat de un apărător pus la dispoziție de stat, remunerat sau nu conform legislației interne, dacă acuzatul nu se apără el însuși sau nu își numește un apărător în termenul prevăzut de lege; acest drept nu poate face obiectul nici unei renunțări; 6) dreptul pentru apărare de a interoga martorii care se prezintă la audiere și de a obține înfățișarea, ca martori sau experți, a altor persoane care pot clarifica faptele cauzei; 7) dreptul pentru acuzat de a nu fi obligat să depună mărturie contra lui însuși sau de a se declara vinovat; 8) dreptul de a face apel împotriva sentinței în fața unui tribunal superior”²⁸.

Alte garanții judiciare speciale sau specifice în materie penală sunt prevăzute de alin. (3), alin. (4) și alin. (5) al art. 8 din Convenție. Observăm că garanțiile judiciare stabilite de art. 8 din Convenția americană privind drepturile omului sunt asemănătoare cu garanțiile judiciare stabilite de art. 6 din Convenție, cu mici nuanțări de reglementare. Vom remarca faptul că, în prezent, acest instrument regional de garantare a drepturilor omului nu este ratificat de SUA și Canada.

Făcând referire la continentul african, vom evidenția prevederile art. 7 al. 1-2 din Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor²⁹, adoptată la Nairobi, la 27.06.1981, conform căreia: „Orice persoană are dreptul să-i fie audiată cauza. Aceasta cuprinde: a) dreptul de a sesiza jurisdicțiile naționale competente în legătură cu orice fapt care încalcă drepturile fundamentale care îi sunt recunoscute și garantate prin convenții, legi, reglementări și cutume în vigoare; b) dreptul la prezumția de nevinovăție până ce vinovăția va fi stabilită de o jurisdicție competentă; c) dreptul la apărare, inclusiv cel de a fi asistat de un apărător la alegere; d) dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil de o jurisdicție imparțială. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau inacțiune care nu constituia, în momentul în care a avut loc, o infracțiune pedepsită legal.

În opinia doctrinarului român N. Pavel³⁰, conținutul normativ al art. 7 cuprinde garanțiile judiciare generale pentru soluționarea cauzelor de către jurisdicții în materie civilă și penală și sunt concretizate în dreptul oricărei persoane de a-i fi audiată cauza. Chiar dacă nu este denumit acest articol „dreptul

²⁸ 5. Convenția Americană a Drepturilor Omului, adoptată la San Jose (Costa Rica) la 22.11.1969, intrată în vigoare la 18.07.1978 [citat 29.01.2023]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>.

²⁹ Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor, adoptată la Nairobi, la 27.06.1981, intrată în vigoare la 21.10.1986 [citat 29.01.2023]. Disponibil: <http://www.acnur.org/t3/fileadmin/Documentos/BDL/2002/1297.pdf>.

³⁰ N. PAVEL, De la procesul echitabil la dreptul la un proces echitabil. În: Studii de drept românesc, 2009, an 21 (54), nr. 1, pp. 47-70, ISSN 2484-9394.

la un proces echitabil”, considerăm că se apropie de exigențele acestui concept. Ce ține de lumea islamică, chiar dacă se constată contradicții semnificative față de restul instrumentelor mondiale sau regionale în domeniul drepturilor omului, principiul dreptului la un proces echitabil se regăsește în art. 19 din Declarația universală a drepturilor omului în Islam, adoptată la Cairo, la data de 05.08.1990, conform căruia: „a) Toți indivizii sunt egali în fața legii, fără discriminare între conducător și cel condus. b) Dreptul de a recurge la justiție este garantat oricui. c) Obligația este în esență personală. d) Nu se va defini crimă și nu se aplică pedeapsă în afara celor cuprinse în Shariah. e) Acuzatul este nevinovat până când vina sa nu se va dovedi într-un proces imparțial, în care i se vor oferi toate garanțiile la apărare”³¹.

Normele care se regăsesc în art. 13 din Carta Arabă a Drepturilor Omului^{32,33} adoptată de Consiliul Legii Statelor Arabe la Tunis la data de 22.05.2004, afirmând, cu anumite excepții principiile care sunt consfințite în Declarația universală a drepturilor omului și Convenția (europeană) a Drepturilor Omului.

Concluzii

Reiterând, vom menționa că reglementarea dreptului la un proces echitabil în tratatele internaționale specializate în materia drepturilor omului pune în evidență importanța deosebită pe care o are acesta pe parcursul realizării de la ideal de justiție la o justiție veritabilă, care respectă drepturile omului, cale specifică oricărei societăți democratice.

Analiza celor mai importante documente internaționale abordate permite evidențierea faptului că realizarea acestui drept comportă exercitarea mai multor garanții abordate ca un complex de obligații impuse statului în calitate de garant al asigurării și protejării altor drepturi și libertăți fundamentale. Astfel, dreptul la un proces echitabil putem să-l considerăm un drept fundamental al omului privind egalitatea în fața legii și a justiției, o garanție pentru constatarea bunei organizări și funcționării justiției într-un stat de drept, a cărui primă și importantă caracteristică constă în dominarea legii.

³¹ Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam, adoptată la Cairo, la data de 05.08.1990, de către statele membre ale Organizației Conferinței Islamice [citat 29.01.2023]. Disponibil: <http://altera.adatbank.transindex.ro/pdf/4/010Declaratia%20de%20la%20Cairo%20cu%20privire%20la.pdf>.

³² Carta Arabă a Drepturilor Omului, adoptată de Consiliul Legii Statelor Arabe la Tunis la data de 22.05.2004 [citat 14.02.2023]. Disponibil: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/loas2005.html>.

³³ I. SOROCEANU, Misiunea ONU în menținerea păcii. În: Revista Legea și viața, publicație științifico-practică din Republica Moldova, nr. 12 din 2018, ISSN 1810-309X, p. 21.

Referințe bibliografice:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată și proclamată de Adunarea Generală prin Rezoluția 217A din 10 decembrie 1948. Ratificată prin: Hotărârea S.S. nr.217 din 28 iulie 1990. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 1998;
2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de ONU la 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1967. Ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.90. Publicat în ediția oficială „*Tratate internaționale*”, 1998, volumul 1;
3. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4.XI.1950 și ratificată de către RM prin Hotărârea Parlamentului Nr. 1298 din 24.07.1997. În: *Tratate internaționale*, 1998, Vol. I, p. 341;
4. GOMIEN, D. Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. București: ALL, 1996. 181 p. ISBN 973-571-122-2;
5. MOLDOVAN, R. Aspecte teoretice și practice privind dreptul la un proces echitabil. Materialele Conferinței Declarația Universală a Drepturilor Omului - pilon în protecția juridică a drepturilor și libertăților fundamentale în decurs de 60 de ani. Bălți, 11 decembrie 2008. Chișinău: Pontos, 2009. p.178-183. ISBN 978-9975-51-003-5;
6. VASILESCU, Fl. B. Dreptul la un proces echitabil [citat 12.02.2023]. Disponibil: <https://www.ccr.ro/uploads/Publicatii%20si%20statistici/Buletin%201999/vasile scu.pdf>;
7. GABUREAC, An. Constituția - principala garanție a protecției drepturilor omului într-un stat de drept. În: *Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului*: Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2014, p.362-370. ISBN 978-9975-4241-8-9;
8. PĂTULEA, V. Proces echitabil. Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului. București: I.R.D.O., 2007. 189 p. ISBN 978-973-9316-63-7;
9. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, adoptată la Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000 [citat 22.01.2023]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>;
10. DIACONU, N. Dreptul Uniunii Europene. Tratat. București: Lumina Lex, 2011. 606 p. ISBN: 973-758-232-4;
11. DRAGOMAN, I. Dreptul european al drepturilor omului. București: Editura Fundației „România de Măine”, 2009. 296 p. ISBN 978-973-163-393-0;

12. RENUCCI, J-F. *Tratat de drept european al drepturilor omului*. București: Hamangiu, 2009. 1115 p. ISBN 978-606-522-092-8;
13. ISTRĂTESCU, A.-V. *Dreptul la un remediu efectiv și la un proces echitabil în jurisprudența actuală a Curții de Justiție a Uniunii Europene*. [citat 12.01.2023] Disponibil: http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/123456789/1141/8-Istratescu_Anelis_Vanina.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
14. *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, adoptată la Consiliul European de la Nisa la 7 decembrie 2000 [citat 22.01.2023]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>;
15. *Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/47-dreptul-la-o-cale-de-atac-eficienta-si-la-un-proces-echitabil>;
16. Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. Publicată în: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L65/11 martie 2016;
17. Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. Publicată în: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L142/1 iunie 2012;
18. Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate. Publicată în: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 294/6 noiembrie 2013;
19. *Convenția Americană a Drepturilor Omului*, adoptată la San Jose (Costa Rica) la 22.11.1969, intrată în vigoare la 18.07.1978 [citat 29.01.2023]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>;
20. *Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor*, adoptată la Nairobi, la 27.06.1981, intrată în vigoare la 21.10.1986 [citat 29.01.2023]. Disponibil: <http://www.acnur.org/t3/fileadmin/Documentos/BDL/2002/1297.pdf>;
21. Cauza Kleyne și alții împotriva Țărilor de Jos <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-65635%22%5D%7D>;
22. Ghid privind art. 6 din Convenție - *Dreptul la un proces echitabil* https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ROM.pdf;
23. PAVEL, N. De la procesul echitabil la dreptul la un proces echitabil. În: *Studii de drept românesc*, 2009, an 21 (54), nr. 1, p. 47-70. ISSN 2484 - 9394;

24. Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam, adoptată la Cairo, la data de 05.08.1990, de către statele membre ale Organizației Conferinței Islamice [citată 29.01.2023]. Disponibil:<http://altera.adatbank.transindex.ro/pdf/4/010Declaratia%20de%20la%20Cairo%20cu%20privire%20la.pdf>;

25. SOROCEANU, I. Misiunea ONU în menținerea păci. În: Revista Legea și viața, publicație științifico-practică din Republica Moldova, nr.12 din 2018, ISSN 1810-309X, pag. 21;

26. Carta Arabă a Drepturilor Omului, adoptată de Consiliul Legii Statelor Arabe la Tunis la data de 22.05.2004 [citată 14.02.2023]. Disponibil: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/loas2005.html>.

ANTINOMIILE ECONOMICE ALE BUNĂSTĂRII ȘI NEVOIA SCHIMBĂRII PARADIGMELOR CONSTITUȚIONALE

Av. George VLĂESCU

Abstract

Toilable in all corners of public and private life, the manipulations of the last decades have provided us with the experience of a slow and unswerving but certain process of falling living standards and loss of trust in institutions.

Therefore through the kaleidoscope of the concept of economic well-being, we'll examine how states approach private property rights, economic markets and taxation as essential variables of the quality of human life. A study whose aim is to identify elements that could change the view of these variables and even the philosophy of the state as a whole.

Keywords: *welfare, property, economy, democracy, taxes, fiscal pressure, state, trust.*

1. Trecerea de la „statul gardian” la „statul bunăstării”

Despre cartezianul mit al *bunăstării* omului am vorbit și cu alte ocazii¹, însă de această dată abordarea va fi diferită. Mai întâi vom trece prin revistă unele aspecte legate de multidimensionalitatea acestei concepții² în vederea înțelegerii dedesubturilor politice și juridice care i-au dat naștere. Pentru ca, ulterior, să o raportăm la conținutul său economic, mai exact la cele 3 variabile care frământă astăzi statele și societatea: *dreptul de proprietate, libertatea pieței și fiscalitate*. Și, în final, vom trage concluziile de cuviință.

¹ A. Smochină, Ge. Vlăescu, *Bunăstarea și/sau traiul decent al omului - interogație a trecutului și prezentului*. În: Revista de studii juridice universitare, nr. 1-2, Chișinău, 2019, pp. 79-85.

² Spunem că noțiunea de *bunăstare* este *multidimensională* deoarece privește toate drepturilor omului: civile, politice, economice, culturale etc. O concepție pe care o întâlnim și la Aristotel care, deși nu folosește în mod expres termenul de *bunăstare*, îi descrie conținutul, susținând că „legiuitorul, cu ajutorul dreptului, face cetățeanul mai bun, îl sprijină în năzuința lui spre perfecțiune, adică asigură realizarea deplină a naturii umane”. Apud. St. Georgescu, *Filosofia dreptului. O istorie a ideilor din ultimii 2.500 de ani*, Ediția a II-a, Ed. All Beck, București, 2001, p. 23.

Așa cum se știe conținutul noțiunii de *bunăstare* se reflectă în tratatele internaționale, regionale și în majoritatea constituțiilor statelor lumii, indiferent că ne referim la sensul ei larg (privită ca o consecință a respectării tuturor drepturilor omului) sau la accepțiunea restrânsă (adică la respectarea drepturilor evaluabile în bani). Cert este că transpunerea sa în practică a depins *inter alia* și de politicile externe care au consacrat-o în arena drepturilor și obligațiilor internaționale. De aceea, vom începe printr-o relatare succintă a evenimentelor și a documentelor care i-au marcat evoluția și care, în opinia noastră, se află într-o legătură istorică inseparabilă cu procesul de trecere a statelor de la profilul lor „tradițional”, acela de *gardieni ai ordinii publice*, la așa-zisele *state ale bunăstării*³, dar și cu globalizarea ca proces de centralizare politico-economică aflat astăzi în plină desfășurare. Precizăm, totodată, faptul că această trecere a adus, inițial, teoria extinderii responsabilității statelor față de bunăstarea omului și, ulterior, o înăsprire a politicilor legislative fiscale și economice asupra piețelor, proprietăților și persoanelor. Fără ca prin aceste schimbări să se rezolve problema bunăstării generale sau cel puțin, ca alternativă, a „micii proprietăți private”⁴ ca sursă tradițională a subzistenței umane. Dimpotrivă, ultimele decenii ne înfățișează tabloul unei societăți tot mai „mcdonaldizate” și mai „bitcoinizate”, conduse prin tone de acte normative dictate în numele unei democrații inexistente.

Așadar, ne vom întoarce în timp la acele momente ale proclamării drepturilor omului prin *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (DUDO)⁵ survenite în urma dezastrelor și a distrugerilor fără precedent aduse de cele două conflagrații mondiale. Momente în care artizanii războaielor s-au transformat în alchimisti păcii, promițând întregii lumi statutul de „om nou”, adică un om care să se bucure de o viață idilică, nemaicunoscută până atunci, cu un nivel de trai cât mai luxos cu putință. Au fost ceremonii exuberante desfășurate cu mare pompă, în care liderii politici în tandem cu marii bancheri ai lumii (*față de care războaiele au constituit și importante surse de venituri*) anunțau într-o atmosferă plină de fast și de speranțe pășirea într-o eră a echității și democrației, a libertăților și a universalizării drepturilor, a tuturor elementelor de largă respirație umană.

Corelând această panoplie de declarații cu evenimentele și actele juridice internaționale care aveau să se perfecțieze, precum Tratatul de la Paris⁶, Tratatul de

³ Pentru detalii privind *statul bunăstării*, a se vedea Liliana Donath, în Donath L. *Gestiunea banilor publici*, Ed. Mirton, Timișoara, 2009, pp. 5-16.

⁴ Este vorba de *proprietatea privată necesară* pe care o numim din considerente stilistice și „*mica proprietate*”, privită ca soluție elementară a asigurării decenței traiului.

⁵ ONU. *Declarația Universală a Drepturilor omului*, document care a fost adoptat și proclamat de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declarația la 14.12.1955. Admisă prin Rezoluția 955 (X) a Adunării generale a ONU.

⁶ Tratatul de la Paris din 1951, încheiat între Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda, prin care s-a înființat Comunitatea Europeană a Cărbunului și Oțelului (CECO).

la Roma⁷, Tratatul de la Maastricht⁸ ș.a., nu credem că ar fi o lipsă de condescendență să spunem că tragediile primei jumătăți a secolului trecut au furnizat acestor făuritori de destine materialul de care aveau nevoie pentru rescrierea hărții viitorului. Un viitor cu o dublă finalitate: una vizibilă și euforică, cea a bunăstării generale (drepturi, libertăți, nivel de trai decent etc.) și alta dosită, inobservabilă, care a vizat centralizarea politică a statelor, adică *globalizarea*. Ambele variante accelerând, așa cum au confirmat realitățile, procesul de trecere a statelor de la vechile lor statute legate de ordinea publică, funcție esențializată până atunci la nivelul temperării impulsurilor umane, la state potențate să exercite toate politicile ce au legătură cu calitatea vieții umane.

Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că apariția acestei categorii juridice – drepturile omului – a dat șansa transformării aspirațiilor umanității „...într-o normă a standardului civilizației”⁹, capabilă, spunem noi, să acopere conținutul plinar al bunăstării. Astfel, pe lângă DUDO, s-a adoptat o sarabandă de tratate internaționale, între care vom aminti (în special datorită preocupărilor exprese față de această noțiune) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP)¹⁰ și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (PIDESC)¹¹, acte normative (tratate) cu forțe juridice superioare legislațiilor naționale. În acest peisaj normativ internațional, standardul de trai al omului a fost creionat ca o construcție juridică mobilă. Având ca punct de plecare suficiența elementelor necesare bunăstării, sănătății și siguranței omului¹² și ca punct de destinație, dar nu final, ci expansiv, creșterea continuă a calității traiului, respectiv dreptul omului de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge¹³. Prin urmare, concepția juridică internațională a nivelului de trai se conturează încă de la început a fi una extraordinar de complexă, implicând toate drepturile care au legătură sau tangență cu calitatea vieții umane, respectiv cu îmbunătățirea condiției umane sub toate aspectele.

Raportând această concepție la clasificarea de mai târziu a lui Karel Vasak¹⁴, putem concluda că un asemenea concept își are eșafodajul juridic în *drepturile civile*

⁷ Cele 2 Tratamente de la Roma din 1957 prin care s-a înființat *Comunitatea Economică Europeană* (CEE) și *Comunitatea Europeană pentru Energie Atomică* (EURATOM).

⁸ Tratatul de la Maastricht sau de constituire a Uniunii Europene (TUE), semnat la 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993.

⁹ A. Smochină, *Organele Constituționale ale Republicii Moldova în condițiile regimului totalitar*, Chisinau, 2001, p. 3.

¹⁰ PIDCP a fost adoptat de către Adunarea Generală a ONU, a intrat în vigoare începând cu data de 23.03.1976 și a fost ratificat de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212.

¹¹ PIDESC a fost adoptat de către Adunarea Generală a ONU și a intrat în vigoare la data de 03.01.1976. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212.

¹² Potrivit art. 25 din DUDO și art. 11, alin. (1) din PIDESC.

¹³ Conform art. 11, alin. (1) și (12), alin. (1) din PIDESC.

¹⁴ Juristul francez de origine cehă, Karel Vasak, inspirat de ideile Revoluției franceze, împarte drepturile omului în cele 3 generații: civile și politice (prima generație), sociale și economice (a doua generație) și colective sau ale solidarității (a treia generație).

și politice - prima generație de drepturi - care au constituit suportul celorlalte drepturi, însă conținutul său economic se găsește în cea de-a doua generație, numite și *drepturi economice, sociale și culturale*. Sigur că nu mai puțin importante sunt drepturile colective, din a treia generație, dată fiind predispoziție naturală a omului către o viață tihnită, către un mediu sănătos și, desigur, către toate valorile pe care le revendică nevoia unui trai pașnic.

Cu toate acestea, mai înainte de atingerea bineții mult promise de state, s-a pus problema procurării resurselor financiare necesare nevoilor de bază ale omului, precum hrana, adăpostul etc. Cum însă statele nu au fost altceva decât ceea ce sunt și astăzi, adică niște entități formate din indivizi deprinși să trăiască de pe urma populației plătitoare de taxe și impozite, epoca bunăstării a demarat cu terifianta perioadă de foamete și mizerie a anilor 1946-1947. O perioadă în care sărăcia a atins cote apocaliptice, dar care a lăsat în urmă o experiență care a prescris rețeta bunăstării economice de mai târziu. Mai exact, a sugerat realizarea bunăstării economice prin dezvoltarea economiei și distribuția echilibrată a resurselor economice, algoritm în cadrul căruia marile companii (inclusiv bancheri) și fiscalitatea aveau să joace rolurile cheie.

Referitor la cea de-a doua finalitate și anume *globalizarea*, blamată de unii și elogiată de alții, aceasta reprezintă un proces care se află azi în plină desfășurare și cu înrăuriri neîndoielnice asupra calității vieții umane. Sigur că dincolo de confuziunea terminologică asupra căreia literatura de specialitate ne atenționează (în pofida originilor destul de vechi ale globalizării)¹⁵, în prezenta lucrare noțiunea este abordată, așa cum am arătat, cu înțelesul de centralizare politico-economică. Mai exact, cu sensul dat de George Ritzer. O opinie pe care o socotim bine conectată realităților, potrivit căreia „*globalizarea este o perspectivă care pune accentul pe capacitatea unor state moderne și organizații în mare măsură capitaliste de a-și spori puterea și influența pe glob*”¹⁶.

Ori din acest unghi dureros, dar spunem noi *realist*, globalizarea n-ar fi avut nicio șansă pentru a fi acceptată de popoarele lumii care, așa cum bine știm, au fost și încă mai sunt pătrunse de propriile ideologii naționale¹⁷ și, în general, de conservarea identităților culturale. Din acest motiv adepții globalizării au marșat pe ideea sonorizării drepturilor omului și în special a celor privind latura economică a vieții (față de care statele sau angajat să răspundă solidar). Chestiuni care pe fondul sărăciei și a temperaturii politice postbelice nu puteau fi refuzate. Astfel,

¹⁵ Tiberiu Brăilean spune că „este greu să definești un fenomen confuz încă și atât de complex, fiecare autor evidențiind o anumită latură sau dimensiune a sa”. T. Brăilean, *Globalizarea. Numele nimicului*, Ed. Institutul European, Iași, 2004, pp. 130-131.

¹⁶ Ge. Ritzer, *Globalizarea nimicului: cultura consumului și paradoxurile abundenței*, Ed. Humanitas, București, 2010, p. 33.

¹⁷ Mai ales că eșecul globalizării fusese deja recent experimentat de Liga Națiunilor.

statele s-au autointitulat ca fiind ale *bunăstării*, alegând să-și dezvolte starea economică în funcție de regimul politic specific, respectiv între:

- O implicarea mai mare a statelor în conducerea economiei, combinând teoriile *keynesiste* cu cele marxiste. Lucru care în praxisul țărilor comuniste s-a tradus printr-o economie etatistă, adică dirijată, în detrimentul libertății pieței;

- Și mai puțină implicare etatică, lucru care a promis pieței o marjă de libertate mai mare, dar care a implicat o înăsprire a fiscalității. Această ultimă teză a fost agreată în principiu de regimurile cu democrații mai avansate (așa-zise state *capitaliste*), fiind ulterior susținută și de școala neoliberalismului economic.

În țările fost comuniste, răsturnarea regimurilor sub presiunea propriilor abuzuri, a făcut ca accentul să cadă pe ce-a de-a doua ipoteză. Așa se explică creșterea continuă a obligațiilor fiscale chiar și în condițiile în care economia și nivelul de trai al populației s-au dovedit precare, ceea ce a făcut ca pentru aceeași putere de cumpărare omul să trudească mai mult.

2. Dreptul de proprietate privată ca sursă a bunăstării și a impozitării

Cum a ajuns un concept atât de precar și confuz, precum *fiscalitatea*, să eclipseze unul dintre cele mai împământenite drepturi reale - dreptul de proprietate - este o interogație care parțial ar putea să-și găsească răspunsul în supozițiile tezelor contractualiste și în revoluțiile burgheze.

Cert este că în lumina teoriilor kantiene dreptul de proprietate a fost indisolubil legat de apariția normelor juridice și a statului, pentru ca în perioada postkantiană noțiunea să fie catadicsită exclusiv de ceea ce legea a dorit să fie. Ceea ce înseamnă că legea este cea care proclamă dreptul de proprietate, legea îl recunoaște și tot ea îl sancționează. Ori, dacă privim legea ca act normativ (legislat), așa cum astăzi este conceptualizată de practicieni dreptului, ar însemna să concluzionăm că dreptul de proprietate nu reprezintă nimic altceva decât produsul voinței unei majorități. Expresia *illo tempore* a respectivei voințe. Până aici, nimic sacrosanct, dar nici legat de drept, ci mai degrabă de voința și capriciile unor sume de indivizi.

Și, totuși lucrurile nu ar trebui să stea așa. Deoarece dreptul de proprietate trebuie surprins în esența sa conceptuală și în dimensiunea utilității lui. Lucru care ne invită la retrospecție și la recunoașterea faptului că, de-a lungul secolelor, dreptul de proprietate a prescris mai mult decât oricare alte drepturi nu doar bunăstarea, ci chiar construirea per ansamblu a culturilor și civilizațiilor umane. Un drept pe care până și romanii, cei mai aprigi „campioni” ai taxelor și impozitelor, l-au declarat sacru și l-au respectat suficient pentru a-i atribui o procedură solemnă și pentru a-l feri într-un început de ingerințele fiscalității (impozitele cădeau doar în sarcina populațiilor învinse care dețineau proprietăți în provinciile cucerite

de romani - *pax romana*). Mai mult, un mic excurs în arena teoriilor drepturilor naturale¹⁸ (drepturi privite ca fiind veșnice, neschimbabile, elementare și comune întregii omeniri¹⁹) ne arată că dreptul de proprietate își extrage raționamentul din miezul unor practici, rituri și credințe străvechi²⁰. Chestiuni pe care le vom regăsi teoretizate, arc peste timp, în ideile și principiile filozofico-juridice ale secolelor XVII-XVIII, aliniat oarecum teoriile aristotelice în baza unui numitor comun: praxisul generos și infailibil pe care natura l-a manifestat față de om. Știind desigur că, de la apariția omului pe pământ, natura i-a pregătit toate bunurile necesare traiului, scutindu-l de efort, în afară de cel al apropierei (*jus naturale*). Oprindu-ne pentru o clipă asupra acestei ultime aserțiuni circumscrise unui raport juridic aparent simplist, acela de „*apropriere*” între persoană și lucru, reținem că **Aristotel a văzut în aceasta o dobândire și o legitimitate generată de măsura în care bunurile răspund „primei necesități”**. **Lucru care înseamnă că dobândirea presupune, *ab initio*, o limitare a cerințelor individului uman la cele necesare traiului, la satisfacerea nevoilor rezonabile ale vieții**²¹. Practic, în lumina stăgiritului, tot ceea ce depășește „*prima necesitate*” naște supoziția unei proprietăți nelegitime, respectiv nenaturale, adică a unui abuz contra naturii. Ori se pare că această teză a combătut cu mii de ani în urmă teoriile ce marșăluiesc astăzi manualele noastre de economie inspirate de Adam Smith care și-a întemeiat ideea de prosperitate pe surplusul economic creator de bogăție individuală.

O altă problemă majoră care a suscitat dreptul de proprietate este legată de noile descoperiri științifice și industriale, știind că omul nu a lăsat toate bunurile înconjurătoare în starea lor inițială. El a simțit permanent nevoia de a le supune modificărilor și transformărilor. Un proces, o muncă, o activitate care, așa cum vom vedea, nu vor rămâne lipsite de conotații juridice. Astfel, în vria schimbărilor și modernizărilor societății, Fichte, respectând logica inspirată de Aristotel și Kant, consideră că transformarea lucrurilor prin propriile eforturi reprezintă o bază naturală și legitimă a proprietății²². Această idee a fost diseminată și juridicizată (în

¹⁸ După mulți autori, noțiunea de drept natural îi aparține lui Aristotel (Aristotel, *Politica*, Ed. Națională, București, 1924, pp. 5-10), însă originile iusnaturalismului se oglindesc în ideile unor gânditori anteriori, începând cu Heraclit, socotit părintele dreptului natural, Platon, Sofocle etc. Apud Popa, N., Dănișor, Gh., Dogaru, I., Dănișor, D.C. *Filosofia dreptului: marile curente*, Ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2007, p. 90.

¹⁹ Ulpian considera dreptul natural ca fiind comun tuturor viețuitoarelor (nu doar oamenilor). Apud Popa, N., Dănișor, Gh., Dogaru, I., Dănișor, D.C., *op.cit.*, p. 90.

²⁰ Pornind de la ideea de „lege” și de la faptul că întreaga natură este condusă de rațiunea unui zeu, Cicero, în analiza principiilor care stau la baza dreptului, definește legea ca fiind „înțelepciunea supremă a naturii, care ne poruncește să procedăm corect și ne interzice ceea ce îi este împotriva”. M.T. Cicero, *Despre legi*, Ed. Științifică, București, 1983, p. 374.

²¹ M. Musceleanu, *Evoluția dreptului de proprietate*, Tipografiile Române Unite S.A, 1931, p. 7.

²² I. N. Boiangiu, *Studiu comparat asupra dreptului de proprietate în legislația individualistă și comunistă*. Teză de doctorat, Craiova, 1940, p. 75.

materia drepturilor reale), regăsind-o proiectată în Codul civil napoleonian și, de aici, în întreaga legislație europeană.

Așadar, fără a nega fundamentarea proprietății pe elemente ritualice și sacramentale, pe teorii, precum cea a apropiierii și a transformării lucrurilor sau, în cazul romanilor, pe baza posesiei (mai exact pe elementul material, *corpus*, cumulat cu cel psihologic sau intențional, *animus rem sibi habendi*), se cuvine să reținem faptul că în evoluția sa dreptul de proprietate a continuat să se edifice și pe alte considerente. Și ne referim cu precădere la cele care se degajă din tezele diferitelor școli sau teorii, în special de drept natural, pe care le vom regăsi mai târziu în ideile revigorante ale Iluminismului secolelor XVII-XIX. Conform acestora, dreptul de proprietate nu se legitimează doar pe baza unor *intenții* și stări *de facto* (apropierea sau transformarea bunurilor), ci și în temeiul unor valori morale, așa cum este de pildă *cumpătarea* sau *prima necesitate*, valori care amendează tendințele de suprasolicitare a proprietății (cum ar fi lăcomia) socotindu-le încălcări ireverențioase ale legilor naturii. Ori, asemenea chestiuni, deși au fost mai puțin transpuse în practică, scot în evidență filosofia deosebit de complexă a noțiunii.

Mai mult, antamând deprecierea conceptului de proprietate în raport cu vremurile ce urmau să vină, Kraus și Hegel au redimensionat funcțiile proprietății recunoscându-i pe lângă sorgintea de drept natural și pe aceea de *garant al libertății, inclusiv al dezvoltării individuale*.²³ S-a ajuns astfel ca dreptul de proprietate să interfereze cu trăsăturile intrinseci ale naturii omului și să fie îmbrățișat ca o condiție *sine qua non* a vieții umane. O asemenea teorie fundamentată pe ideile filozofiei antice, însă concentrată pe o etică înnobilită de sentimentul ocrotirii *binelui general*, a fost mult prea inconfortabilă adeptilor teoriilor individualiste, motiv pentru care a fost aspru criticată de susținătorii lui Locke (care au etichetat-o ca fiind mai degrabă *etatistă*), dar și de deținătorii marilor capitaluri.

În orice caz, disputa dintre individualism și colectivism nu a avut un învingător. Singurul beneficar, să spunem așa, a fost proprietatea feudală care a redus conceptul de proprietate la utilitățile pe care le are și a transformat *dominium* în adevărata proprietate²⁴. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. Mai ales că neajunsurile proprietății feudale au constituit principalul motiv pentru care raționaliștii au căutat să argumenteze independența juridică a proprietarului, în sensul de a putea dispune liber de bunurile sale, fără autorizarea nimănui. Un reviriment temporar în această direcție constituindu-l chiar Declarația franceză din anul 1789 care, deși l-a alungat pe Creator, a susținut caracterul „sacru” și inviolabil al dreptului de proprietate.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Dreptul feudal susține că asupra unui bun există 2 tipuri de relații, adică 2 feluri de proprietăți: proprietatea *eminentă* care aparține suveranului (adevărata proprietate) și cea *eficientă* care aparține vasalului (vizează contactul direct cu bunul).

Într-o altă ordine de idei, cele 2 faze²⁵ pe care dreptul de proprietate le-a străbătut de-a lungul ciudatei sale istorii, respectiv cea a proprietății colective și a proprietății individuale, par să-și încheie ciclul în epoca noastră. O concluzie care se desprinde și din faptul că atât secolul trecut, cât și cel actual sunt dominate de teoreticienii *personalismului* (teorii în care persoana reprezintă fundamentul ontologic al ordinii sociale) și de legislații afiliate teoriilor socio-juridice privind *proprietatea publică*, de ideea formării și dezvoltării sectorului public și, nu în ultimul rând, de intervenția statului în distribuirea resurselor economice. Toate aceste schimbări conceptuale, survenite în plan descriptiv și normativ, dar în numele *binelui comun*, au răsturnat constructele fundamentale ale dreptului privat așezând destinul omului modern în mâinile statului și al marilor companii, mai nou, vorbindu-se chiar de transferuri ale dreptului de proprietate în „metavers”²⁶.

Putem spune că dreptul a intrat, începând cu secolul trecut, într-un ambuteiaj ideologic complex care a prevestit pierderea hegemoniei și a inviolabilității istorice a proprietății private, omul devenind un individ înregimentat în comandamentele politicilor de stat. Iar în sprijinul acestei concluzii vine și alin. (1), art. 1 din Protocolul nr. 1 (la CEDO). Alineat care stabilește expres limitele dreptului de proprietate și anume: pentru cauză de utilitate publică, în condițiile legislative ale statelor și în condițiile generale ale dreptului internațional. În plus, alineatul următor recunoaște statelor puterea exorbitantă de a adopta orice legi „[...] pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor”.

Așadar, fiscalitatea, această activitate a statului despre care Toma din Aquino spunea că este o formă autorizată de jaf, iar Montesquieu, cu fina-i ironie, susținea că nimic nu necesită atâta înțelepciune precum prelevarea acelei părți din averea supușilor, a fost preluată și dezvoltată de ideologiile statului și ridicată la rangul de știință.

O asemenea schimbare a concepției legislative în care fiscalitatea, în numele *binelui comun*, se întronează peste dreptul de proprietate și chiar peste întreaga lume, se mai poate explica și prin eșecul lamentabil al capitalismului (bazat pe proprietatea particulară), în urma „Marelui Crah” din 1929²⁷, dar și pe atrocitățile celor două conflagrații mondiale „motivate” de extinderi teritoriale, care au revărsat peste întreaga omenire un ocean nemărginit de suferințe. Cu toate acestea, asemenea explicații pot fi istorice, politice, dar nicidecum juridice, fiindcă așa cum am arătat, dreptul de proprietate nu poate fi fundamentat pe moftul unei majorități, fie ea parlamentară sau convențională. El este un produs esențial al culturii și

²⁵ După alți autori, dreptul de proprietate a parcurs de-a lungul istoriei 3 etape: etapa proprietății colective, a proprietății familiare și a proprietății individuale. A se vedea și Ge. Luțescu, *Teoria generală a drepturilor reale*, București, 1947, p. 237.

²⁶ M. Stanciu, N. Moisei-Schaatschneider, *Ce înseamnă dreptul de proprietate în Metavers?* [vizitat la 20.02.2023]. Disponibil online: <http://www.juridice.ro/801900/ce-inseamna-dreptul-de-proprietate-in-metavers.html>

²⁷ Marea criză economică din 1929.

istoriei umanității, un drept a cărui existență întemeiată pe valori morale și filosofice o găsim aprofundată în teoriile și conceptele dreptului natural care, la rândul său, nu poate fi expulzat din dreptul modern, altminteri nu am mai fi în prezența dreptului, ci doar în mâinile unei majorități politice.

Din nefericire însă amplitudinea fiscalității moderne asupra micilor proprietari ne arată că aceasta a depășit cu mult imaginația societății sclavagiste și feudale. Devenind astăzi una dintre pârgھیile esențiale de supunere și control a vieții umane, în general, și a piețelor economice, în particular.

De aceea, nu întâmplător, prin acte juridice legislate a fost înlesnită intruziunea fiscalității în sfera raporturilor juridice private. De așa manieră încât executarea obligațiilor fiscale reprezintă astăzi unitatea de măsură a *legalității* tranzacțiilor particulare cu proprietăți (clădiri, terenuri sau a mijloacelor de transport)²⁸.

Și cum este în obșnuința răului să nu-i scape nici ultimele consecințe, prin Constituția noastră postdecembristă s-a interzis cetățenilor dreptul de a avea inițiativă legislativă în materie fiscală²⁹, în condițiile în care statele în general (și România în particular) sunt încă departe de a-și fi respectat față de proprii cetățeni angajamentele internaționale și constituționale cu privire la asigurarea decenței traiului.

3. Piața economică și fiscalitatea

Dacă proprietatea privată a fost puternic afectată de *politicile publice* și în special de fiscalitate, nici *piața economică*, sursă indispensabilă a traiului uman, nu putea rămâne netransformată. De aceea, în cele ce urmează vom face unele referiri cu privire la evoluția acestei surse tradiționale (*piața economică*) și la influențele fiscalității.

Așa cum bine se știe, astăzi noțiunea de *piață economică* este asociată cu democrația, cu libertatea, dar și cu ideea de bunăstare sau de creștere a calității vieții. Ea

²⁸ Art. 159 alin. (5) și (6) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscal (publicată în Monitorul Oficial al României nr. 547 din 23 iulie 2015). Astfel, alineatul 5 arată că, „Pentru înstrăinarea dreptului de proprietate asupra clădirilor, terenurilor și a mijloacelor de transport, proprietarii bunurilor ce se înstrăinează trebuie să prezinte certificate de atestare fiscală prin care să se ateste achitarea tuturor obligațiilor de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează, potrivit alin. (2). Pentru bunul ce se înstrăinează, proprietarul bunului trebuie să achite impozitul datorat pentru anul în care se înstrăinează bunul, cu excepția cazului în care pentru bunul ce se înstrăinează impozitul se datorează de altă persoană decât proprietarul”. În timp ce alineatul 6 prevede: „Actele prin care se înstrăinează clădiri, terenuri, respectiv mijloace de transport, cu încălcarea prevederilor alin. (5), sunt nule de drept”.

²⁹ Art. 73 alin. (2) din Constituția României prevede: „Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea”. Singura derogare normativă există doar la nivel unităților administrativ-teritoriale locale, unde cetățenii pot contesta proiectul bugetului local, respectiv taxele speciale.

este recunoscută fără rezerve de constituțiile lumii moderne care, asemenea constituției țării noastre, au declarat-o ca fiind valoare fundamentală³⁰.

Nu vom zăbovi asupra Antichității și Evului Mediu deoarece sunt puține lucruri de spus, știind că de la Aristotel și până la Toma d'Aquino etica și dreptatea au reprezentat teoretic principiile directoare care au guvernat piețele și, în general, relațiile economice. Prin urmare, vom începe cu secolul XVIII, adică de la momentul în care piața economică a capătat configurații inedite sub influențele teoriilor unor personalități notabile, precum filosoful și economistul scoțian Adam Smith, considerat „părinte” al liberalismului economic, John Maynard Keynes, Friedrich August von Hayek și Milton Friedman.

Potrivit lui Smith, cu care pare să înceapă istoria liberală a pieței economice, sursele bunăstării sunt: dorința de obținere de profit, diviziunea muncii, comerțul și concurența. Însă, în opinia gânditorului, pentru ca toate acestea să-și demonstreze eficiența este necesar ca statul să nu intervină. Adică să lase actorilor particulari cât mai multă libertate de acțiune (așa-zisa doctrină „laissez-faire”³¹). În felul acesta, spune Adam Smith, piețele se vor autoregla și echilibra de la sine, singure, prin așa-zisa „mână invizibilă”. El, statul, trebuie doar să se îngrijească de a asigura apărarea țării, ordinea și siguranța publică, infrastructură și educație, neputând interveni în jocul pieței decât în mod excepțional, mai precis atunci când intenționează să promoveze bunăstarea generală. Cu toate acestea, Smith nu a renunțat la acele valori morale esențiale pe care s-a clădit istoria umanității, așezând la baza oricărei activități economice, ca și condiții indispensabile, lipsa lăcomiei (cumpătarea), echitatea, încrederea, simțul onoarei și empatia reciprocă, ultima fiind considerată forța motrice a conviețuirii în societate.

Inteligibilă și seducătoare, teoria smithiană s-a bucurat de un succes răsunător în plina revoluție industrială a secolului XIX, fiind preluată, potrivit doctrinelor, de adepții capitalismului care au asimilat-o acestei ideologii. În realitate preluarea a fost doar selectivă deoarece a vizat acele idei convenabile legate de urmărirea profitului și libertatea pieței (a unei piețe nesupuse legilor), ceea ce i-a atras numele de „capitalism nereglementat”. În orice caz, epurată de valori morale, teza smithiană a devenit în versiunea capitalistă mult mai apropiată darwinismului economic decât valorilor smithiene. Acesta a fost și motivul pentru care capitalismul a fost aspru criticat și pentru care și-a dat obștescul sfârșit în anii „Marii depresiuni” interbelice (1929-1933).

Reinventându-se sub denumirea neoficială de „capitalism reglementat”, în temeiul unei ideologii numită și *intervenționism economic* (bazat pe teoria

³⁰ De pildă, art. 135 din Constituția României, asemenea altor legi fundamentale, declară economia României ca fiind o „*conomie de piață, bazată pe libera inițiativă și concurență*” în cadrul căreia statul trebuie să asigure, printre altele, „*crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții*”.

³¹ Ceea ce se poate traduce prin a lăsa lucrurile să decurgă liber, natural.

keynesistă)³², acest regim s-a contrapus evident tezei smithiene (susținătoare a autoreglării pieței). Mai precis s-a întemeiat pe ideea intervenției statului în economia de piață și pe cea a încurajării dezvoltării sectorului public. O teorie care, deși a părut imbatabilă, și-a demonstrat ineficiența în fața stagflației provocate de criza petrolului anilor '70.

În urma acestui eșec ciclopic, ștafeta lumii economice va fi preluată de *neoliberalismul economic*.³³ Și această ideologie, declarată prin „Școla de la Chicago” continuatoarea (cu unele modificări) tezei smithiene, a încercat asemenea precedente să prelungească viața capitalismului. Numit de această dată „capitalism reglementat” (și cunoscut astăzi sub denumirea de „consumerism” sau „consumism”) a reușit prin în anii '80 o oarecare înviorare economică. Cert este că, deși nu a acordat atenție valorilor morale smithiene, neoliberalismul economic a influențat major modelele actuale ale economiilor lumii, punând accentul pe minimalizarea rolului statului în economie, pe extinderea corporațiilor particulare și pe instituirea unei adevărate dictaturi fiscale. Sub aspect corporativ, această ideologie a dat startul consumerismului prin încurajarea companiilor multinaționale care au ajuns să controleze toate piețele economice ale lumii (anatemizându-le libertatea și, implicit, cererea și oferta) și a instituit, în opinia unor specialiști³⁴, o adevărată tiranie economică contra micilor întreprinzători. Din perspective fiscale, s-a ajuns la impozitarea întregii populații și la obligarea agenților economici particulari să rețină și vireze statului impozitele din veniturile salariale, transformându-i astfel pe toți comercianții privați în agenți neplătiți ai statului. Lucruri nemaîntâlnite până atunci și care, așa cum era de așteptat, au ofuscat nu doar breasla comercianților particulari, ci și lumea consumatorilor.

Așa se face că, potrivit sondajelor, la nivelul UE, 4 din 5 persoane sunt în mod tranșant deranjate de întregul sistem economic, având convingerea că acesta îi favorizează pe cei bogați, iar în unele țări (Germania, Austria) chiar se solicită „o nouă ordine economică”³⁵. Lucrurile nu stau diferit nici în România unde piața economică este monopolizată de capitalul străin de cca 3 decenii. Iar din perspectiva standardelor eficienței economice și a ponderii fiscale la bugetul de stat, capitalul autohton, deși precar, are cel mai mare aport la bugetul de stat³⁶, în

³² Teorie al cărei promotor a fost economistul englez John Maynard Keynes.

³³ Paternitatea ideologiei a fost atribuită lui Friedrich August von Hayek și Milton Friedman.

³⁴ J. MEDAILLE, *Dincolo de socialism și capitalism se afla distributismul* [vizitat la 28.09.2018]. Disponibil: <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/cititi-in-ziarul-de-duminica-interviu-john-medaille-dincolo-de-socialism-si-capitalism-se-afla-distributismul-4528000/> .

³⁵ Jurnalul Oficial al UE, C13 din 15 ianuarie 2016, Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Economia binelui comun: un model economic sustenabil orientat către coeziune social”, p. 27.

³⁶ R. Marinescu, *Diferență uriașă între impozitul pe profit plătit de companiile străine și cele românești la bugetul statului. Călin Popescu Tăriceanu: Greul în economia românească cade tot pe cărca amărătelor de societăți românești* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online:

timp ce multinaționalele înregistrează profituri colosale și contribuie cel mai puțin la buget. Urmare a acestei stări indezirabile, Curtea de Conturi a României reține că marile companii *“transferă profituri în afara României între 7 și 10 miliarde de euro, sumă care, dacă ar fi impozitată, ar aduce la buget între 1 și 1,5 miliarde de euro – aproximativ 3% din bugetul consolidat și 0,9% din PIB pe anul 2016”*³⁷.

Pe de altă parte, observăm că fiscalitatea, dincolo de influențele ei panta-gruelice pe care le exercită în întreaga lume asupra pieței, proprietății și orânduirii sociale, s-a dovedit provocatoare și din perspectiva opticii *presiunii fiscale*. Și, aici, ne referim în primul rând la faptul că literatura economică modernă abordează statul, în plină eră a universalizării drepturilor omului, ca pe o entitate dotată cu puteri demiurgice, precum reglarea piețelor economice, a sistemelor de impozitare, a inegalităților sociale, distribuirea veniturilor și averilor etc. Ba chiar s-a mers până acolo încât să se acrediteze ideea de agresivitate sau de violență (morală) fiscală, referindu-ne desigur la așa-zisa *„presiunea fiscală”*. O agresiune care se calculează *prin utilizarea unui regulator*, numit și *„curba Laffer”*³⁸, pe baza criteriului *cât poate un contribuabil să suporte și nu cât ar trebui* (cât e just), lucru care a făcut ca, în ultimele decenii, randamentul fiscal să se focalizeze pe urmărirea nivelului de impunere maximal. De asemenea, se mai vorbește și despre existența unor tendințe *„firești”* între *„cea a statului care dorește ca aceasta (n.n. presiunea fiscală) să fie tot mai mare...și cea a contribuabilului care dorește o presiune fiscală cât mai mică”*³⁹.

Din păcate, începând cu secolul trecut, toate aceste ineptii care aduc grave ofense dreptului și democrației, au devenit modele de gândire *„fabricate”* în cele mai prestigioase instituții economice de învățământ din lume, fiind apoi transpuse din teorie în viața cotidiană. Se pare că singura explicație a acestor îndochinări ignobile este aceea de formare a unor mentalități care să accepte la nivel cognitiv superioritatea statelor și a butaforiilor fiscale în raporturile cu omul și cu drepturile sale fundamentale.

Ori un *status-quo* fiscal, esențial pentru *mainstream*-ul lumii economice, care a *„prescris”* optimul fiscal în raport de gradul de conformare al contribuabilului la

<http://www.activenews.ro/economie/Diferenta-uriasa-intre-impozitul-pe-profit-platit-de-companiile-straine-si-cele-romanesti-la-bugetul-statului.-Calin-Popescu-Tariceanu-Greul-in-economia-ro-manasca-cade-tot-pe-carca-amaratelor-de-societati-romanesti-137187>.

³⁷ D. Popa, *Isarescu: Multinaționalele trebuie să intre în legislația românească, să respecte fiscalitatea, regulile noastre* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online:http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-21600876-isarescu-multinationalele-trebuie-intre-legislatia-romaneasca-respecte-fiscalitatea-regulile-noastre-cate-multinationale-sunt-fapt-romania-afaceri-deruleaza-cati-angajati.htm.

³⁸ *Curba Laffer este o invenție grafică (din jurul anului 1980) a modului de calcul a randamentului fiscal de către economistul american Arthur Laffer, după o idee lansată de Adam Smith încă din 1776, care urmărește să determine optimul fiscal prin reprezentarea comportamentului contribuabililor în raport de rata presiunii fiscale.*

³⁹ G. Dobrotă, *Analiza presiunii fiscale și parafiscale în România și în Uniunea Europeană. În Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie, nr. 4/2010, p. 301.*

plata impozitelor, așezând *eficiența* (foloasele urmărite, utilitatea) înaintea *eticii* (adică, cum ar trebui, cum ar fi just), reprezintă poate cea mai elocventă expresie a despotismului fiscal și, implicit, a lipsei de respect față de societate și drepturile ei.

Este evident că, așezarea statului și a contribuabililor pe poziții cleptomanice, a căror miză este nivelul maximal de suportabilitate fiscală (*cât poate în loc de cât trebuie*), ne aduce în prezența unei veritabile confiscări patrimoniale pentru tot ceea ce depășește *cât trebuie*. Confiscare care, în opinia lui Pascal Salin, este mai nocivă decât *naționalizarea* (n.n. actualmente interzisă prin legi) fiindcă, în cazul naționalizării, cel desproprietărit forțat este totuși despăgubit⁴⁰.

Pe de altă parte, o astfel de preocupare se distanțează vizibil și de motivațiile intrinseci ale indivizilor, adică de acele elemente care în accepțiunea psihologiei⁴¹ joacă un rol central în cristalizarea conștiinței civice. *Altfel spus, este expresia trivială a abuzului puterii statului care acționează într-o logică ce reliefează mai degrabă instinctul prădător al naturii umane. Problematici pe care sociologia ni le semnalează ca fiind specifice popoarelor sau populațiilor cu distanță mare față de putere (DIP)⁴², care nu atins încă un prag rezonabil al conștiinței democratice.*

Așadar, dincolo de curba Laffer sau de orice altă metodă de analiză a presiunii fiscale, ideea în sine de *presiune* sau *povară fiscală*, precum și de acceptare a celor „două tendințe diametral opuse”, mai sus citate⁴³, în scopul stabilirii randamentului fiscal⁴⁴, evidențiază premisa vădit eronată de la care se pornește în demersul analizării raportului fiscal între stat și cetățeni. Însăși faptul că în cadrul unei anumite societăți coexistă cele două tendințe diametral opuse, exprimă ruptura raporturilor juridice fiscale dintre stat și particulari. Adică modul profund defectuos în care statul și autoritățile fiscale gestionează aceste raporturi juridice, periclitând grav siguranța democrației și a statului de drept. Mai ales că *repartizarea resurselor economice a fost concepută de așa manieră încât alimentează contrastul dintre săraci și bogați. Contrast aflat în continuă creștere în toate țările lumii⁴⁵ în condițiile în care serviciile oferite de aceste entități și instituții publice sunt de regulă falacioase și*

⁴⁰ P. Salin, *Tirania fiscală*. Traducere de Mursa G. Ed. Universității Alexantru Ioan Cuza, Iași, 2015, p. 94.

⁴¹ R. Tekeli, *The Determinants of Tax Morale: the Effects of Cultural Differences and Politics*. În: Policy Research Institute, Japonia, 2011, p. 2 [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <https://documents.pub/docu ment/determinants-of-tax-morale-in-japan-and-turkey-2017-05-27-determinants-of-tax.html>.

⁴² *Distanța față de putere (DIP)* este o dimensiune culturală utilizată de psihologul olandez Geert Hofstede prin care se explică trăsăturile anumitor populații/organizații și care a fost experimentată și în România. G. Hofstede, G.J., Hofstede, M. Minkov, *op. cit.*, pp. 61-94.

⁴³ Adică statul care intenționează să încaseze cât mai mult și contribuabilii care doresc să plătească cât mai puțin.

⁴⁴ Noțiunea de „randament” poate fi citită ca *exploatare optimă*.

⁴⁵ P. Dobrescu, *4,6 milioane de români trăiesc cu mai puțin de 23 de lei pe zi! Distanța tot mai mare dintre bogații și săracii lumii și ai României* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <https://www.libertatea.ro/stiri/distanta-tot-mai-mare-dintre-bogatii-si-saracii-lumii-si-ai-romaniei-2524844>.

indezirabile. Din păcate, printr-un asemenea mod de abordare a fiscalității se neglijează echitatea, relevanța percepției și încrederii sociale și nu în ultimul rând valorile fundamentale ale oricărei democrații. Context în care considerăm îndreptățită remarca unui autor care spune că „aplicarea «criteriului eficienței» asupra unui sistem de schimburi... devine irelevantă și ilegală dacă drepturile de proprietate schimbate nu au, ele însele, legitimitate morală”⁴⁶.

De altfel, importanța deosebită pe care într-un stat de drept o are încrederea și satisfacerea așteptărilor populației (nu doar la momentul obținerii puterii, ci și pe parcursul exercitării ei) este susținută de numeroși autori. Preocupați de studiul legitimității puterii, aceștia au evidențiat faptul că toate actele de putere (decizii politice, legi etc.) trebuie să „... exprime voința generală și să nu fie folosite împotriva unei părți a populației”⁴⁷, subliniind importanța concordanței dintre conținutul deciziilor politice și așteptările celor guvernați”⁴⁸.

Și să nu credem că, la nivelul unor state ale Europei, UE nu a conștientizat vexarea așteptărilor sociale prin pedanterii fiscale. Prin practici utilizate în special de statele fost comuniste care, așa cum bine știm, au încurajat marile capitaluri (cu precădere multinaționalele) și au pauperizat mica proprietate și nivelul de trai al omului de rând. Dovadă fiind și faptul că, de mai mulți ani, UE încearcă apelarea la modele economice care să responsabilizeze companiile (RSI) pentru bunăstarea societății civile. O responsabilizare care, așa cum se arată într-unul din jurnalele UE, se bazează pe principiul „restituirii către societate a unei părți din beneficiul obținut de la aceasta”⁴⁹. Ba chiar pe agenda sa de lucru se află ideea ca obligațiile statelor privind nivelul de trai al omului să fie transferate direct agenților economici (după logica pe care a fost construită lumea medievală), cu toate că în prezent această ipoteză contravine flagrant constituțiilor și tratatelor internaționale.

Interesant este și faptul că, în cadrul acestui model european, s-a adoptat în temeiul art. 3 alineatele (1), (2) și (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană un submodel personalist numit „economia binelui comun” (EBC). Se spune că acesta urmărește realizarea unei economii puse în slujba cetățenilor, adică a binelui comun⁵⁰ care se va întemeia pe valori comune și universale, ca demnitatea, solidaritatea, justiția socială, democrația participativă etc. Și, foarte important, aceeași sursă ne mai spune că, tot în numele binelui comun, se mai are în vedere și construirea unei „piețe etice europene”. O piață care va servi cu precădere

⁴⁶ C. Marinescu, *Impozitul: progresiv sau uniform?* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <http://www.ecol.ro/content/butaforia-optimumului-fiscal-impozit-progresiv-vs-cota-unica>.

⁴⁷ E. Aramă, I. Jecev, *Legitimitatea - condiție obligatorie a menținerii puterii de stat*. În: Revista Națională de Drept, nr. 4/2013.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Jurnalul Oficial al UE, C13 din 15 ianuarie 2016, p. 30.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 28.

detensionării problemele micilor comercianți care, așa cum se știe, sunt nevoiți să lupte pentru supraviețuire într-o piață marcată de concurență neloială și de practici lipsite de orice etică⁵¹.

4. Concluzii

Modalitatea în care statele au înțeles să abordeze dreptul de proprietate, piața economică și fiscalitatea este fără îndoială rodul unor viziuni etatice colectiviste, așa cum acestea s-au putut afirma în vertigiile prefacerilor politico-sociale postbelice ale drepturilor omului și ale controversatei globalizării.

Din nefericire însă, în cuprinsul acestor transformări, marile capitaluri și fiscalitatea au rămas înfeudate unei gândiri egotice, motiv pentru care inegalitățile sociale și standardele precare de trai continuă și în zilele noastre să reprezinte plăgile cele mai nevralgice ale popoarelor. De aceea ne întrebăm ce se va întâmpla cu principala misiune a statelor, aceea de a pune capăt acestei stări dezonorante pe care tocmai ele au creat-o și întreținut-o și care nu este doar de ordin moral, ci și constituțional și internațional. Mai ales că printr-o multitudine de tratate și acorduri internaționale ele și-au asumat în mod solidar și expres răspunderea față de nivelul de trai al tuturor locuitorilor planetei.

Credem și noi că bunăstarea și-ar putea găsi o rezonabilă împlinire practică doar în condițiile în care în panteonul valorilor universale și naționale vor fi recunoscute și ocrotite juridic eficient *libertatea piețelor* și *proprietatea privată necesară*⁵². Adică acea mică proprietate aristotelică menită să asigure elementele de bază ale traiului omului de rând și, implicit, libertatea acestuia. Sigur că în acest context devine imperioasă distincția dintre *proprietatea privată necesară*, indispensabilă traiului uman, și *surplusul de valoare* care excede necesarului; surplus pe care gânditorul din Stagira și în general susținătorii școlii dreptului natural l-au catalogat ca fiind un abuz contra naturii.

Credem că o asemenea abordare disjunctivă este astăzi de maximă necesitate și utilitate, putând aduce un suflu de echitate economică, iar ca acest lucru să se întâmple, marile capitaluri nu trebuie anihilate. Este suficient ca dreptul de proprietate privată necesară să primească o ocrotire juridică *absolută*, inclusiv sub

⁵¹ Ibidem.

⁵² Faptul că asemenea valori nu se bucură de o ocrotire juridică eficientă este însăși faptul impozitării micilor proprietari (și al neîncurajării economice a acestora, la modul general), precum și prezența monopolurilor economice și a practicilor neetice ale marilor companii, chestiuni notorii, dar și recunoscute expres de către UE în diverse surse de informare publică, inclusiv în Jurnalul Oficial al UE, C13, din 15 ianuarie 2016.

aspect fiscal⁵³, iar excedentul să fie distribuit și valorificat de așa manieră încât să vină în întâmpinarea nevoilor sociale și a contrastelor de averi, atât cât este omeneste posibil. Cu siguranță, o asemenea concepție nu poate fi ferită de critici, mai ales din partea teziștilor liberalismului clasic. Cu toate acestea, apreciem că filosofia dreptului contemporan trebuie, totuși, să țină seama de realitățile, de evoluția și de orientarea per ansamblu a societății. Și, aici, ne referim cu precădere la conceptele umaniste postbelice care au configurat normele și principiile dreptului internațional în direcția bunăstării crescânde a vieții tuturor oamenilor, scop față de care surplusul de proprietate nici nu ar putea legic să aibă o funcție mai relevantă.

În alte cuvinte, excesivitatea politicilor publice în detrimentul dreptului de proprietate particulară, ne obligă să pledăm pentru preemțiunea și inviolabilitatea absolută a dreptului de proprietate privată necesară (mica proprietate). O teză care, deși pare segregacionistă, se impune mai ales din perspectiva asigurării elementelor de bază ale traiului decent, prezentând multiple avantaje:

- În primul rând, diminuează necesitatea intervenției statului în asigurarea bunăstării omului de rând (statul dovedindu-se extrem de costisitor și ineficient) și neutralizează astfel contagioasa transformare a omului postmodern într-un *asistat social*;

- Dreptul de proprietate privată necesară reprezintă un suport stabil vieții și libertății omului și prezintă un grad relativ ușor de accesibilitate;

- Și, de ce nu, consolidează, fie și parțial, poziția dreptului de proprietate privată în raport cu ideologiilor antitetice (în special, capitaliste și comuniste) care timp de peste un secol au evaporat libertatea piețelor și au scurtcircuitat fundamentele tradiționale ale vieții private.

Sigur că, dincolo de limitele dreptului de proprietate privată necesară, realizarea bunăstării implică și o fiscalitate a proprietății excedentare. Însă o fiscalitate care să aibă capacitatea și mijloacele juridice de a regulariza beneficiile economice printr-o justiție socio-economică echitabilă și eficientă. Prin urmare, departe de a proiecta o notă discriminatoare asupra surplusului de valoare economică al marilor capitaluri care au participat la dezvoltarea societății, dar în egală măsură și la amplificarea neajunsurilor ei, trebuie să admitem că proprietatea privată necesară, în pofida asigurării unui progres mai lent, își revendică la acest început de mileniu dreptul la o ocrotire juridică sporită. Admitem că un demers salutar l-ar putea reprezenta și declarațiile recente ale UE în vederea creării așa-ziselor „piețe etice”, adică a unor piețe eliberate de monopolurile și inechitățile marilor

⁵³ În opinia noastră, dreptul autentic de proprietate privată (al cărui candidat eligibil este *dreptul de proprietate privată necesară*) nu poate fi fiscalizat, fiindcă prin fiscalizare se crează un raport juridic de vasalitate, adică de inferioritate și de dependență a proprietarului față de stat.

capitaluri, doar că până în prezent intențiile frumoase ale acestui for european au rămas doar pe hârtie.

Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că din unghiul prezentei lucrări transformările pe care le implică reconsiderarea dreptului de proprietate și al fiscalității, deși per ansamblu nu frizează substanțial legislația și politicile globalizatoare, obligă totuși la o analiză de perspectivă extrem de riguroasă în ceea ce privește:

- Criteriile de definire a *proprietății necesare* (obiect al dreptului de proprietate privată) care, printre altele, trebuie să țină seama de diversitatea tipologică a indivizilor. Fiindcă ceea ce este absolut necesar unei persoane poate fi diferit în cazul alteia (problemă extrem de sinuoasă și de complexă); și

- Reconsiderarea proprietății și a fiscalității pune în discuție filosofia statului ca întreg. Mai exact, considerăm că, în raport cu necesitatea respectării drepturilor omului, a sosit momentul reconceptualizării noțiunii de *stat* în sensul înlocuirii cu o *comunitate morală*. Adică, un stat *social* cu adevărat, centrat pe ideea unei relații empatice între reprezentanții acestuia și omul de rând. Un stat în care elementele neonorante care încă îi mai definesc statutul, precum forța, autoritatea, constrângerea ș.a. și care, de-a lungul timpului, l-au asemănat cu o entitate *polițienească* și prea puțin cu o democrație, să aibă o prezență cu totul subsidiară și excepțională. Prin susținerea acestui model achiesăm la concepția unuia dintre titanii intelectualității interbelice, Traian Brăileanu, care a prescris prăbușirea constructelor statelor moderne, atrăgând atenția asupra faptului că un stat pentru a fi durabil trebuie să fie o **comunitate morală** „...într-un anumit fel, o familie”⁵⁴. În accepțiunea ilustrului vizionar, familia reprezintă modelul ideal de comuniune morală deoarece fiecare membru al său trăiește pentru ceilalți și prin ceilalți și astfel reușește excluderea conflictelor mai mult decât oricare alte modele.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Aramă E., Jecev I., *Legitimitatea - condiție obligatorie a menținerii puterii de stat*. În: Revista Națională de Drept, nr. 4/2013;
2. Aristotel, *Politica*, Ed. Națională, București, 1924;
3. Boiangiu I. N., *Studiu comparat asupra dreptului de proprietate în legislația individualistă și comunistă*, Teză de doctorat, Craiova, 1940;
4. Brăileanu T., *Globalizarea. Nenumerele nimicului*, Ed. Institutul European, Iași, 2004;
5. Cicero M.T., *Despre legii*. București: Ed. Științifică, 1983;

⁵⁴ Vintilă, Al.-O. Traian Brăileanu, sub semnul imperativului categoric. În „Revista Română de Sociologie”, serie nouă, anul XXI, nr. 5-6, București, 2010, p.510.

6. Constituția României, publicată în M. Of., Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 și republicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003;

7. Codul de procedură fiscală, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 547 din 23 iulie 2015;

8. Dobrescu P., *4,6 milioane de români trăiesc cu mai puțin de 23 de lei pe zi! Distanța tot mai mare dintre bogații și săracii lumii și ai României* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <https://www.libertatea.ro/stiri/dianta-tot-mai-mare-dintre-bogatii-si-saracii-lumii-si-ai-romaniei-2524844>;

9. Dobrotă G., *Analiza presiunii fiscale și parafiscale în România și în Uniunea Europeană*. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie*, nr. 4/2010.

10. Donath L., *Gestiunea banilor publici*, Ed. Mirton, Timișoara, 2009;

11. Georgescu St., *Filosofia dreptului. O istorie a ideilor din ultimii 2.500 de ani*. Ediția a II-a, Ed. All Beck, București, 2001;

12. Hofsted G., Hofsted G.J., Minkov M., *Culturi și organizații, Softul mental – Cooperarea interculturală și importanța ei pentru supraviețuire*, Ed. Humanitas, București, 2012;

13. Jurnalul Oficial al UE, C13 din 15 ianuarie 2016;

14. Luțescu Ge., *Teoria generală a drepturilor reale*, București, 1947;

15. Marinescu C., *Impozitul: progresiv sau uniform?* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <http://www.ecol.ro/content/butaforia-optimului-fiscal-impozit-progresiv-vs-cota-unica>;

16. Marinescu R., *Diferență uriașă între impozitul pe profit plătit de companiile străine și cele românești la bugetul statului. Călin Popescu Tăriceanu: Greul în economia românească cade tot pe cărca amărâtelor de societăți românești*. [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <http://www.activenews.ro/economie/Diferenta-uriasa-intre-impozitul-pe-profit-platit-de-companiile-straine-si-cele-romanesti-la-bugetul-statului.-Calin-Popescu-Tariceanu-Greul-in-economia-romaneasca-cade-tot-pe-carca-amaratelor-de-societati-romanesti-137187>;

17. Medaille J., *Dincolo de socialism și capitalism se afla distributismul* [vizitat la 28.09.2018]. Disponibil: <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/cititi-in-ziarul-de-duminica-interviu-john-medaille-dincolo-de-socialism-si-capitalism-se-afla-distributismul-4528000/>;

18. Musceleanu M., *Evoluția dreptului de proprietate*, Tipografiile Române Unite S.A., 1931;

19. ONU. *Declarația Universală a Drepturilor omului* adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declarația la 14.12.1955. Admisă prin Rezoluția 955 (X) a Adunării generale a ONU;

20. ONU. *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, adoptat de către Adunarea Generală a ONU, a intrat în vigoare la data de 03.01.1976. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212;

21. ONU. *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat de către Adunarea Generală a ONU, a fost ratificat de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212;

22. Popa N., Dănișor Gh., Dogaru I., Dănișor D.C., *Filosofia dreptului: marile curente*, Ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2007;

23. Popa D., Isărescu: *Multinaționalele trebuie să intre în legislația românească, să respecte fiscalitatea, regulile noastre* [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-21600876-isarescu-multinationalele-trebuie-intre-legislatia-romaneasca-respecte-fiscalitatea-regulile-noastre-cate-multinationale-sunt-fapt-romania-afaceri-deruleaza-cati-angajati.htm;

24. Ritzer Ge., *Globalizarea nimicului: cultura consumului și paradoxurile abundenței*, Ed. Humanitas, București, 2010;

25. Salin P., *Tirania fiscal*, traducere de Mursa G., Ed. Universității Alexantru Ioan Cuza, Iași, 2015;

26. Smochină A., *Organele Constituționale ale Republicii Moldova în condițiile regimului totalitar*, Chisinau, 2001;

27. Smochină A., Vlăescu Ge., *Bunăstarea și/sau traiul decent al omului – interogație a trecutului și prezentului*. În: *Revista de studii juridice universitare*, nr. 1-2, Chișinău, 2019;

28. Stanciu M., Moisei-Schaatschneider N., *Ce înseamnă dreptul de proprietate în Metavers?* [vizitat la 20.02.2023]. Disponibil online: <https://www.juridice.ro/801900/ce-inseamna-dreptul-de-proprietate-in-metavers.html>;

29. Tekeli R., *The Determinants of Tax Morale: the Effects of Cultural Differences and Politics*. În: *Policy Research Institute, Japonia*, 2011, p. 2. [vizitat la 20.06.2021]. Disponibil online: <https://documents.pub/document/determinants-of-tax-morale-in-japan-and-turkey-2017-05-27-determinants-of-tax.html>;

30. *Tratatul de la Paris din 1951, încheiat între Belgia, Franta, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda, prin care s-a înființat Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO)*;

31. *Tratatele de la Roma din 1957 prin care s-a înființat Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană pentru Energie Atomică (EURATOM)*;

32. *Tratatul de la Maastricht sau de constituire a Uniunii Europene (TUE)*, semnat la 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993;

33. Vintilă Al.-O., *Traian Brăileanu, sub semnul imperativului categoric*. În „*Revista Română de Sociologie*”, serie nouă, anul XXI, nr. 5-6, București, 2010.

REFLECȚII PE TEMA RECENTEI ABROGĂRI A UNUI ACT NORMATIV DIN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

Dr. Mihai-Bogdan IONESCU-LUPEANU

Abstract

The author critically analyzes the recent repeal of the Order of the Minister of National Defense no. 14/2008 for the approval of the instructions regarding the organization and implementation of the environmental protection activity in the Romanian Army.

Given that it was not possible to identify the entry into force of a new normative act regarding the organization and development of the environmental protection activity in the Romanian Army, the main conclusions of the article concern the existence of a moment of legislative vacuum, as well the need to regulate the issue as soon as possible.

Key words: environmental law, environmental protection, Romanian Army, repealing normative act.

Cu o excepție notabilă¹, doctrina nu a procedat la o analiză a problematicii născute la confluența imperativelor protecției mediului și a celor ale apărării naționale.

Armata României a manifestat o preocupare constantă în ultimele decenii în direcția adoptării graduale a măsurilor necesare materializării „normelor internaționale și interne de protecția mediului în cadrul sistemului militar”², în contextul în care specificul activității sale i-a creat un statut privilegiat ca subiect al raporturilor juridice de dreptul mediului.

La nivel de principiu, potrivit art. 7 alin. (3) din O.U.G. 195/2005 privind protecția mediului³, aprobată prin Legea nr. 265/2006⁴, cu modificările și completările

¹ Valentin-Stelian Bădescu, *Dreptul mediului: sisteme de management de mediu*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.

² Elisabeta-Emilia Halmaghi, *Implicațiile desfășurării procesului de instrucție al trupelor asupra mediului înconjurător*, Revista Academiei Forțelor Terestre, nr. 3-4 (27-28)/2002. Material disponibil la https://www.armyacademy.ro/reviste/3_4_2002/r12.pdf. Accesat la data de 1 februarie 2023.

³ M. Of. nr. 1.196 din 30 decembrie 2005.

⁴ M. Of. nr. 586 din 6 iulie 2006.

ulterioare, controlul măsurilor de protecția mediului se realizează de către Ministerul Apărării Naționale, prin personalul împuternicit, în domeniile sale de activitate, conform atribuțiilor stabilite prin lege⁵. Mai mult, pe cale de excepție de la dreptul comun în materie⁶, „În obiectivele, incintele și zonele aparținând structurilor componente ale sistemului de apărare (...), controlul se realizează de către personalul specializat din Ministerul Apărării Naționale (...)”⁷, iar „Activitățile desfășurate de structurile componente ale sistemului de apărare (...) sunt exceptate de la obținerea autorizației de mediu”⁸.

Legea-cadru a protecției mediului consacră și atribuțiile care revin Ministerului Apărării Naționale în ceea ce privește protecția mediului⁹.

Astfel, în temeiul prevederilor art. 83 lit. a) din O.U.G. nr. 195/2005 și ale art. 33 alin. (1) [în prezent, art. 40 alin. (1) - „În exercitarea competențelor conferite de lege, ministrul apărării emite ordine și instrucțiuni.”] din Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării, republicată¹⁰, cu modificările și completările ulterioare, au fost aprobate, prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. 14/2008¹¹, Instrucțiunile privind organizarea și desfășurarea

⁵ În aplicarea principiului, art. 97 alin. (1) lit. c) teza II din O.U.G. nr. 195/2005 dă competență de constatare a faptelor contravenționale și de aplicare a sancțiunilor prevăzute de art. 96 ale aceluiași act normativ personalului sus menționat.

⁶ Art. 79 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2005: „În exercitarea atribuțiilor ce le revin, comisarii șefi și comisarii Gărzii Naționale de Mediu, precum și persoane împuternicite din cadrul acestora au acces, în condițiile legii, oricând și în orice incintă unde se desfășoară o activitate generatoare de impact asupra mediului”.

Art. 12 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2005: „Desfășurarea activităților existente precum și începerea activităților noi cu posibil impact semnificativ asupra mediului se realizează numai în baza autorizației/autorizației integrate de mediu”.

⁷ Art. 79 alin. (5) teza I din O.U.G. nr. 195/2005.

⁸ Art. 12 alin. (7) din O.U.G. nr. 195/2005.

⁹ Art. 83 din O.U.G. nr. 195/2005: „Ministerul Apărării Naționale are următoarele atribuții:

a) elaborează norme și instrucțiuni specifice pentru domeniile sale de activitate, în concordanță cu legislația privind protecția mediului;

b) supraveghează respectarea de către personalul Ministerului Apărării Naționale a normelor de protecția mediului pentru activitățile din zonele militare;

c) controlează acțiunile și aplică sancțiuni pentru încălcarea de către personalul Ministerului Apărării Naționale a legislației de protecția mediului în domeniul militar;

d) asigură realizarea evaluării impactului asupra mediului, a raportului de amplasament și, după caz, a raportului de securitate, prin structuri specializate, atestate de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, numai pentru proiectele și activitățile din zonele militare;

e) asigură informarea autorităților competente pentru protecția mediului cu privire la rezultatele automonitorizării emisiilor de poluanți și a calității mediului în zona de impact, precum și cu privire la orice poluare accidentală datorată activității desfășurate”.

¹⁰ M. Of. nr. 867 din 2 noiembrie 2017.

¹¹ M. Of. nr. 160 din 3 martie 2008.

Ordinul ministrului apărării naționale nr. 14/2008 abroga în mod expres „P.Med.-4, Instrucțiuni privind organizarea activității de protecția mediului în Armata României”, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M 111/2005, nepublicat în Monitorul Oficial al României, partea I.

activității de protecție a mediului în Armata României, a căror vocație de aplicare viza „activitățile militare desfășurate pe teritoriul României, pe timp de pace”¹².

Recent, prin prevederile art. 1 din Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.230/2022¹³, Ordinul ministrului apărării nr. M. 14/2008 a fost abrogat expres.

Potrivit Preambulului său, emiterea Ordinului ministrului apărării naționale nr. M.230/2022 își găsește rațiunea în imperativul aplicării dispozițiilor legale privitoare la tehnica legislativă¹⁴.

În condițiile în care nu am reușit identificarea unui nou act normativ referitor la organizarea și desfășurarea activității de protecție a mediului în Armata României, nu putem decât să considerăm că, la momentul de față, asistăm la un moment de vid legislativ în materie.

Date fiind numeroasele excepții de la prevederile dreptului comun al căror beneficiar este sistemul de apărare, care fac ca absența normelor privitoare la organizarea și desfășurarea activității de protecție a mediului în Armată Română să nu poată fi complinită de prevederile altor acte normative, considerăm că, în interesul superior al protecției mediului, se impune reglementarea chestiunii în regim de urgență.

¹² Art. 71 din Anexa (Instrucțiunile privind organizarea și desfășurarea activității de protecție a mediului în Armata României) Ordinul ministrului apărării naționale nr. 14/2008.

Structura Ordinul ministrului apărării naționale nr. 14/2008 este compusă din 10 capitole [Dispoziții generale, Particularități în organizarea și desfășurarea activității de protecție a mediului, bligațiile și atribuțiile structurilor în coordonarea, conducerea, controlul și evaluarea activității de protecție a mediului, Organizarea activităților de protecție a mediului pe timpul exercițiilor militare naționale și multinaționale, Substanțe periculoase, Managementul deșeurilor, Protecția resurselor naturale și conservarea biodiversității, Autoevaluarea de mediu, Sancțiuni și contravenții, Dispoziții finale].

¹³ M. Of. nr. 35 din 12 ianuarie 2023.

¹⁴ În acest sens, sunt indicate prevederile art. 17 [„În vederea asanării legislației active, în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative se va urmări abrogarea expresă a dispozițiilor legale căzute în desuetudine sau care înregistrează aspecte de contradictorialitate cu reglementarea preconizată.”], art. 64 alin. (1) [„Prevederile cuprinse într-un act normativ, contrare unei noi reglementări de același nivel sau de nivel superior, trebuie abrogate. Abrogarea poate fi totală sau parțială.”] și art. 65 alin. (2) [„În cadrul operațiunilor de sistematizare și unificare a legislației se pot elabora și adopta acte normative de abrogare distincte, având ca obiect exclusiv abrogarea mai multor acte normative.”] din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare (M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

III. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

• ABSTRACT

In March 2023, several legislative acts were published in the Official Journal, among which we mention: Order of the Presiding Judge of the High Court of Cassation and Justice (OPÎCCJ) no. 81/2023 for the approval of the Regulation on the organisation and conduct of the competition for filling the vacancies of assistant magistrate at the High Court of Cassation and Justice and of the Regulation on the organisation and conduct of the competition for appointment to the posts of first assistant magistrate and chief assistant magistrate at the High Court of Cassation and Justice; Law no. 58/2023 on the cyber-security and cyber defence of Romania, as well as for the amendment and completion of some legislative acts.

Moreover, in March, several legislative acts were amended, among which: Law no. 51/1995 on the organisation and practice of the legal profession; Code of Criminal Procedure; Code of Civil Procedure; Labour Code; Rules for the application of the provisions of O.U.G. no. 158/2005 on social health insurance leave and allowances; Law no. 143/2000 on preventing and combating illicit drug trafficking and consumption, Law no. 194/2011 on combating operations with products likely to have psychoactive effects, other than those provided for by the regulations in force; the Regulation on the organisation and conduct of the entrance examination to the National School of Court Clerks, approved by the Decision of the Plenum of the Superior Council of Magistracy (SCM) no. 173/2007; Financing Guide for the Programme to stimulate the renewal of the national vehicle fleet 2020-2024.

Last but not least, the Official Gazette of March also published the ECHR judgment of 30 August 2022 in the case of C. v. Romania (Application No. 47.358/20).

LEGEA NR. 51/1995 PENTRU ORGANIZAREA ȘI EXERCITAREA PROFESIEI DE AVOCAT - MODIFICĂRI (LEGEA NR. 50/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificador	Sumar
Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și	Legea nr. 50/2023 privind modificarea	– <i>modifică: art. 20 alin. (5).</i>

exercitarea profesiei de avocat (M. Of. nr. 24 mai 2018)	art. 20 alin. (5) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023)	
---	---	--

În M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023 s-a publicat **Legea nr. 50/2023 privind modificarea art. 20 alin. (5) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.**

Redăm, în cele ce urmează, modificările aduse actului normativ.

Art. 20 alin. (5)

Vechea reglementare

„(5) Cel care a promovat examenul de primire în profesia de avocat și care până la data susținerii examenului de primire în profesia de avocat a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar public, consilier juridic sau jurisconsult timp de 5 ani dobândește calitatea de avocat definitiv, fără susținerea examenului de definitivare prevăzut/a alin. (1), cu condiția promovării examenului de definitivat în profesia din care provine.”

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **art. 20 alin. (5) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(5) Cel care a promovat examenul de primire în profesia de avocat și care, până la data susținerii examenului de primire în profesia de avocat, a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar public, grefier cu studii superioare juridice, magistrat-asistent, executor judecătoresc, consilier juridic sau jurisconsult timp de 5 ani dobândește calitatea de avocat definitiv, fără susținerea examenului de definitivare prevăzut la alin. (1), cu condiția promovării examenului de definitivat în profesia din care provine”.

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 51/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010)	Legea nr. 51/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023)	<i>– modifică: art. 124 alin. (1) și (2);</i> <i>– introduce: art. 111 alin. (8[^]1)-(8[^]3), art. 124 alin. (2[^]1);</i> <i>– abrogă: art. 124 alin. (3).</i>

În M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023 s-a publicat **Legea nr. 51/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală**.

Redăm, în cele ce urmează, modificările aduse respectivului act normativ.

Art. 111 alin. (8[^]1)-(8[^]3)

Noua reglementare

La articolul 111, după alineatul (8) **se introduc** trei noi alineate, alin. (8[^]1)-(8[^]3), cu următorul cuprins:

„(8[^]1) *Audierea persoanei vătămate în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare, precum și în prezența unui psiholog, stabilit de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare.*

(8[^]2) *Dacă persoanele prevăzute la alin. (8[^]1) nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, precum și în prezența unui psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare.*

(8^3) În cazul în care audierea persoanei vătămate minor vizează activitatea instituției căreia îi este încredințat spre creștere și educare, se înlocuiește reprezentantul acestei instituții cu reprezentantul autorității tutelare sau cu o rudă cu capacitate deplină de exercițiu, precum și cu un psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare”.

Art. 124 alin. (1) și (2)

Vechea reglementare

„(1) Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare.

(2) Dacă persoanele arătate la alin. (1) nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, stabilite de organul judiciar”.

Noua reglementare

La articolul 124, alineatele (1) și (2) **se modifică** și vor avea următorul cuprins:

„(1) Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare, precum și în prezența unui psiholog, stabilit de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare.

(2) Dacă persoanele arătate la alin. (1) nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, precum și în prezența unui psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare”.

Art. 124 alin. (2^1)

Noua reglementare

La articolul 124, după alineatul (2) **se introduce** un nou alineat, alin. (2^1), cu următorul cuprins:

„(2^1) În cazul în care audierea martorului minor vizează activitatea instituției căreia îi este încredințat spre creștere și educare, se înlocuiește reprezentantul acestei instituții cu reprezentantul autorității tutelare sau cu o rudă cu capacitate deplină de exercițiu, precum și cu un psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare”.

Art. 124 alin. (3)**Vechea reglementare**

„(3) Dacă se consideră necesar, la cerere sau din oficiu, organul de urmărire penală sau instanța dispune ca la audierea martorului minor să asiste un psiholog”.

Noua reglementare

La articolul 124, alineatul (3) **se abrogă**.

**NORMELE DE APLICARE A PREVEDERILOR O.U.G.
NR. 158/2005 PRIVIND CONCEDIILE ȘI INDEMNIZAȚIILE
DE ASIGURĂRI SOCIALE DE SĂNĂTATE - MODIFICĂRI
(OMS NR. 131/2023)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Normele de aplicare a prevederilor O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate (M. Of. nr. 31 din 12 ianuarie 2018; cu modif. și compl. ult.)	OMS nr. 131/ 2023/OMS nr. 670/2023 pentru modificarea și completarea Normelor de aplicare a prevederilor O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate (M. Of. nr. 199 din 9 martie 2023)	- modifică: art. 58, - introduce: art. 20 alin. (5).

În M. Of. nr. 199 din 9 martie 2023 s-a publicat **OMS nr. 131/2023/OMS nr. 670/2023 pentru modificarea și completarea Normelor de aplicare a prevederilor O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate.**

Redăm, în cele ce urmează, cele mai importante modificări și completări aduse respectivului act normativ.

Art. 58

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 58 se modifică** și va avea următorul conținut:

„Art. 58

(1) Pentru persoana asigurată care se află în două sau mai multe situații prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. A din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu

modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare, și care desfășoară activitatea la mai mulți angajatori, la fiecare fiind asigurată, indemnizațiile se calculează și se plătesc, după caz, de fiecare angajator la care este îndeplinit stagiul minim de asigurare de 6 luni, precum și pentru situațiile prevăzute la art. 9 și 31 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare. Baza de calcul pentru fiecare indemnizație o constituie numai venitul obținut pe fiecare loc de realizare. În aceste cazuri, primele două exemplare originale ale certificatului de concediu medical se prezintă spre calcul angajatorului la care asiguratul are venitul cel mai mare, iar la celălalt/cei alți angajator/angajatori se prezintă cele două exemplare în copii certificate de către medicul care a eliberat certificatul.

(2) Prin excepție de la alin. (1), pentru persoanele asigurate care sunt cadre didactice și își desfășoară activitatea la mai mulți angajatori pentru completarea normei didactice, perioadele de stagiul de asigurare realizate în ultimele 12 luni anterioare lunii pentru care se acordă concediul medical se utilizează de către toți angajatorii, iar indemnizațiile se calculează și se plătesc de fiecare angajator. Baza de calcul pentru fiecare indemnizație o constituie numai venitul obținut pe fiecare loc de realizare.

(3) Pentru persoana care se află în două sau mai multe situații dintre cele prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. B din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare, și care desfășoară activitatea la mai mulți angajatori, indemnizațiile se calculează și se plătesc, după caz, de casa de asigurări de sănătate la care se depun certificatele de concediu medical, dacă la fiecare dintre angajatori îndeplinește condiția privind stagiul minim de asigurare de 6 luni, precum și pentru situațiile prevăzute la art. 9 și 31 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare. În această situație, atât primele două exemplare originale ale certificatului de concediu medical, cât și cele două exemplare în copii certificate de către medicul curant se prezintă spre calcul casei de asigurări de sănătate.

(4) Pentru situațiile în care persoanele prevăzute la alin. (1) încheie un contract individual de muncă cu un nou angajator începând cu ziua următoare încetării altui contract, pe lângă alte contracte individuale de muncă aflate în derulare, în cazul în care intervine un certificat de concediu medical, beneficiază de indemnizație de asigurări sociale de sănătate de la noul angajator numai dacă îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 3¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare. Baza de calcul al indemnizației se constituie numai din veniturile realizate la noul angajator.

(5) Pentru situațiile în care persoanelor prevăzute la alin. (2) le încetează contractul/contractele individuale de muncă și își desfășoară activitatea la un singur angajator, în cazul în care intervine un certificat de concediu medical, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 3¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005,

aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare, baza de calcul al indemnizației se constituie prin însumarea veniturilor din ultimele 6 luni realizate la toți angajatorii.

(6) Pentru situațiile în care persoanele prevăzute la alin. (2) încheie un contract individual de muncă cu un nou angajator, pe lângă contractele individuale de muncă aflate în derulare care însumate completează norma didactică, în cazul în care intervine un certificat de concediu medical, beneficiază de indemnizație de asigurări sociale de sănătate de la noul angajator numai dacă îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 3¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare. Baza de calcul al indemnizației se constituie numai din veniturile realizate la noul angajator.

(7) Pentru situațiile în care persoanele prevăzute la alin. (2), care își desfășoară activitatea la mai mulți angajatori și ale căror contracte individuale de muncă însumate completează norma didactică, în situația în care acestea încetează și încheie alte contracte individuale de muncă cu mai mulți angajatori care însumate completează norma didactică, în cazul în care intervine un certificat de concediu medical, indemnizația aferentă certificatului de concediu medical se plătește de fiecare angajator. Baza de calcul al indemnizației se constituie cu venitul obținut la fiecare angajator.

(8) Persoanele care încep să își desfășoare activitatea la mai mulți angajatori, în cazul în care intervine un certificat de concediu medical pentru care la stabilirea stagiului de asigurare se iau în calcul perioadele asimilate stagiului de asigurare prevăzute la art. 8 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare, indemnizația aferentă certificatului de concediu medical se plătește de către fiecare angajator. Baza de calcul al indemnizației se constituie cu venitul obținut la fiecare angajator.

(9) Pe copiile certificate se va înscrie «Conform cu originalul» și se vor aplica parafa și semnătura medicului curant, precum și, după caz, parafa și semnătura medicului șef de secție, în cazul concediului medical acordat la externare pentru o perioadă mai mare de 7 zile.

(10) Persoanele prevăzute la alin. (1)-(3) au obligația respectării prevederilor art. 2”.

Art. 20 alin. (5)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **la art. 20, după alin. (4) se introduce un nou alineat, alin. (5)**, care va avea următorul cuprins:

„(5) Prin excepție de la alin. (1), pentru urgențele medico-chirurgicale pentru care gradul de severitate al bolii nu impune internarea în spital, concediul medical se acordă într-o singură etapă, potrivit art. 26”.

CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 57/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015)	Legea nr. 57/2023 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023)	- <i>modifică</i> : art. 190.

În M. Of. nr. 186 din data de 6 martie 2023, s-a publicat **Legea nr. 57/2023 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă**.

Redăm, în cele ce urmează, modificarea adusă respectivului act normativ.

Art. 190

Vechea reglementare

„Art. 190: Stabilirea amenzii și despăgubirii

Abaterea săvârșită, amenda și despăgubirea se stabilesc de către instanța în fața căreia s-a săvârșit fapta sau, după caz, de către președintele instanței de executare, prin încheiere executorie, care se comunică celui obligat, dacă măsura a fost luată în lipsa acestuia. Atunci când fapta constă în formularea unei cereri cu rea-credință, amenda și despăgubirea pot fi stabilite fie de instanța în fața căreia cererea a fost formulată, fie de către instanța care a soluționat-o, atunci când acestea sunt diferite”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 190 se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 190: Stabilirea amenzii și despăgubirii

Abaterea săvârșită, amenda și despăgubirea se stabilesc de către instanța în fața căreia s-a săvârșit fapta sau, după caz, de către președintele instanței de executare, prin încheiere

executorie, care se comunică celui obligat, dacă măsura a fost luată în lipsa acestuia. Atunci când obligația încălcată incumbă unei autorități sau instituții publice sau oricărei alte persoane juridice, amenda și despăgubirile pentru fapta ilicită vor fi stabilite în sarcina acesteia. Atunci când fapta constă în formularea unei cereri cu rea-credință, amenda și despăgubirea pot fi stabilite fie de instanța în fața căreia cererea a fost formulată, fie de către instanța care a soluționat-o, atunci când acestea sunt diferite".

LEGEA NR. 143/2000 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATERICA TRAFICULUI ȘI CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI.

LEGEA NR. 194/2011 PRIVIND COMBATERICA OPERAȚIUNILOR CU PRODUSE SUSCEPTIBILE DE A AVEA EFECTE PSIHOACTIVE – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 45/2023)

De Redacția Pro Lege

Actele modificate	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014 cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare (M. Of. nr. 140 din 26 februarie 2014)	Legea nr. 45/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri și pentru modificarea Legii nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare (M. Of. nr. 178 din 2 martie 2023)	<i>– modifică: Legea nr. 143/2000: art. 1 lit. a), art. 2, art. 3, art. 11, art. 19 alin. (1); Legea nr. 194/2011: art. 16, art. 17, art. 19; – introduce: Legea nr. 143/2000: art. 1 lit. d¹)-d²), art. 17 alin. (4).</i>

În M. Of. nr. 178 din 2 martie 2023 s-a publicat **Legea nr. 45/2023** pentru modificarea și completarea Legii nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri și pentru modificarea Legii nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare.

Vă prezentăm, în continuare, modificările aduse respectivelor acte normative.

Legea nr. 143/2000**Art. 1 lit. a)****Vechea reglementare**

„a) substanțe aflate sub control național – drogurile și precursorii înscrisi în tabelele-anexă nr. I-IV, care fac parte integrantă din prezenta lege; tabelele pot fi modificate prin înscrierea unei noi plante sau substanțe, prin radierea unei plante sau substanțe ori prin transferarea acestora dintr-un tabel în altul, la propunerea ministrului sănătății sau a ministrului afacerilor interne”.

Noua reglementare

La articolul 1, litera a) **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„a) substanțe aflate sub control național – drogurile, precursorii înscrisi în tabelele-anexă nr. I-IV, care fac parte integrantă din prezenta lege; tabelele pot fi modificate prin înscrierea unei noi plante sau substanțe, prin radierea unei plante sau substanțe ori prin transferarea acestora dintr-un tabel în altul, la un interval de maximum 6 luni de la înaintarea propunerii de modificare de către ministrul sănătății sau ministrul afacerilor interne; ministrul înaintează propunerea de modificare a tabelelor de îndată ce primește comunicarea organismelor internaționale abilitate, respectiv de îndată ce primește documentațiile tehnice emise de organele competente în materie pe care se fundamentează măsura”.

Art. 1 lit. d¹)-d²)**Noua reglementare**

La articolul 1, după litera d) **se introduc** două noi litere, lit. d¹) și d²), cu următorul cuprins:

„d¹) substanță psihoactivă nouă – o substanță în formă pură sau într-un preparat, care nu face obiectul Convenției unice a Organizației Națiunilor Unite asupra stupefiantelor din 1961, astfel cum a fost modificată prin Protocolul din 1972, și nici al Convenției Organizației Națiunilor Unite asupra substanțelor psihotrope din 1971, dar care poate prezenta riscuri pentru sănătate sau pentru societate similare cu cele prezentate de substanțele cuprinse în convențiile menționate;

d²) preparat – un amestec care conține una sau mai multe noi substanțe psihoactive”.

Art. 2**Vechea reglementare**

„(1) Cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) au ca obiect droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea unor drepturi”.

Noua reglementare

Articolul 2 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(1) Cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) au ca obiect droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi”.

Art. 3

Vechea reglementare

„(1) Introducerea sau scoaterea din țară, precum și importul ori exportul de droguri de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) privesc droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea unor drepturi”.

Noua reglementare

Articolul 3 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(1) Introducerea sau scoaterea din țară, precum și importul ori exportul de droguri de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) privesc droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi”.

Art. 11

Vechea reglementare

„Dacă faptele prevăzute la art. 2, 6-8 și 10 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi”.

Noua reglementare

Articolul 11 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Dacă faptele prevăzute la art. 2, art. 6-8 și art. 10 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi”.

Art. 17 alin. (4)

Noua reglementare

La articolul 17, după alineatul (3) **se introduce** un nou alineat, alin. (4), cu următorul cuprins:

„(4) Bunurile și mijloacele folosite la fabricarea ilicită a drogurilor pot fi folosite în scop didactic, prin punerea lor la dispoziția unităților de pregătire a organelor de aplicare a legii sau prin folosirea lor în campanii de conștientizare a riscurilor asociate consumului de droguri”.

Art. 19 alin. (1)**Vechea reglementare**

„(1) În cazul săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art. 4, procurorul dispune, în termen de 24 de ore de la începerea urmăririi penale, evaluarea consumatorului de către centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în scopul includerii acestuia în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri”.

Noua reglementare

La articolul 19, alineatul (1) **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(1) În cazul săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art. 4, procurorul dispune, în termen de 5 zile de la efectuarea în continuare a urmăririi penale, cu consimțământul scris al consumatorului, evaluarea acestuia de către centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în scopul includerii lui în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri”.

Legea nr. 194/2011**Art. 16****Vechea reglementare**

„(1) Fapta persoanei care, fără a deține autorizație eliberată în condițiile prezentei legi, efectuează, fără drept, operațiuni cu produse știind că acestea sunt susceptibile de a avea efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(2) Fapta persoanei care, fără a deține autorizație eliberată în condițiile prezentei legi, efectuează, fără drept, operațiuni cu produse despre care trebuia sau putea să prevadă că sunt susceptibile de a avea efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă”.

Noua reglementare

Articolul 16 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(1) Fapta persoanei care, fără a deține autorizație eliberată în condițiile prezentei legi, efectuează fără drept operațiuni cu produse știind că acestea sunt susceptibile de a avea efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(2) Fapta persoanei care, fără a deține autorizație eliberată în condițiile prezentei legi, efectuează fără drept operațiuni cu produse despre care trebuia sau putea să prevadă că sunt susceptibile de a avea efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani”.

Art. 17**Vechea reglementare**

„Fapta persoanei care, cu intenție, efectuează fără drept operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, pretinzând sau disimulând că acestea sunt produse autorizate potrivit legii sau a căror comercializare este permisă de lege, constituie

infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 5 ani și interzicerea unor drepturi, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”.

Noua reglementare

Articolul 17 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Fapta persoanei care, cu intenție, efectuează fără drept operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, pretinzând sau disimulând că acestea sunt produse autorizate potrivit legii sau a căror comercializare este permisă de lege, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”.

Art. 19

Vechea reglementare

„Publicitatea făcută oricăror produse pretinzând în mod credibil că prin consum acestea produc efecte psihoactive constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă”.

Noua reglementare

Articolul 19 **se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Publicitatea făcută oricăror produse, pretinzând în mod credibil că prin consum acestea produc efecte psihoactive, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani”.

**APROBAREA REGULAMENTELOR PRIVIND ORGANIZAREA
CONCURSULUI PENTRU OCUPAREA POSTURILOR
VACANTE DE MAGISTRAT-ASISTENT LA ÎCCJ, RESPECTIV,
A CONCURSULUI PENTRU NUMIREA ÎN FUNCȚIILE
DE PRIM-MAGISTRAT-ASISTENT
ȘI MAGISTRAT-ASISTENT-ȘEF LA ÎCCJ (OPÎCCJ NR. 81/2023)**

De Redacția Pro Lege

Actul public în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordinul președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție (OPÎCCJ) nr. 81/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de magistrat-asistent la ÎCCJ și a Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcțiile de prim-magistrat-asistent și magistrat-asistent-șef la ÎCCJ (M. Of. nr. 197 din 9 martie 2023)	<i>Având în vedere:</i> – art. 237, art. 253 alin. (1) și ale art. 264 alin. (2) din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor; <i>În temeiul:</i> – art. 264 alin. (1) din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor.	<i>Se aprobă Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de magistrat-asistent la ÎCCJ și Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcțiile de prim-magistrat-asistent și magistrat-asistent-șef la ÎCCJ.</i>

În M. Of. nr. 197 din data de 9 martie 2023 s-a publicat **Ordinul președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție (OPÎCCJ) nr. 81/2023** pentru aprobarea

Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de magistrat-asistent la ÎCCJ și a Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcțiile de prim-magistrat-asistent și magistrat-asistent-șef la ÎCCJ.

Vă prezentăm, în cele ce urmează, cuprinsul respectivului ordin.

Art. 1

(1) Se aprobă Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de magistrat-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție, prevăzut în anexa nr. 1.

(2) Se aprobă Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcțiile de prim-magistrat-asistent și magistrat-asistent-șef la Înalta Curte de Casație și Justiție, prevăzut în anexa nr. 2.

(3) Anexele nr. 1 și 2 fac parte integrantă din prezentul ordin.

ANEXA nr. 1:

REGULAMENT privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de magistrat-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție

Structură

CAPITOLUL I: Dispoziții generale

CAPITOLUL II: Organizarea concursului

SECȚIUNEA 1: Publicitatea concursului

SECȚIUNEA 2: Biroul concursuri și evaluare

SECȚIUNEA 3: Comisiile de elaborare a subiectelor și de corectare a lucrărilor, precum și comisia de soluționare a contestațiilor

CAPITOLUL III: Desfășurarea concursului

SECȚIUNEA 1: Dispoziții generale privind desfășurarea concursului

SECȚIUNEA 2: Verificarea dosarelor de concurs

SECȚIUNEA 3: Probele scrise pentru verificarea cunoștințelor juridice

SECȚIUNEA 4: Testarea psihologică, verificarea condiției bunei reputații și vizita medicală

SECȚIUNEA 5: Validarea rezultatelor finale ale concursului și numirea în funcție

SECȚIUNEA 6: Numirea în funcția de magistrat-asistent fără concurs

CAPITOLUL IV: Dispoziții finale

ANEXA nr. 2:

REGULAMENT privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcțiile de prim-magistrat-asistent și magistrat-asistent-șef la Înalta Curte de Casație și Justiție

Structură

CAPITOLUL I: Dispoziții generale

CAPITOLUL II: Organizarea și desfășurarea concursului

CODUL MUNCII – COMPLETĂRI (LEGEA NR. 52/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 53/2003 – Codul muncii (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011)	Legea nr. 52/2023 pentru completarea alin. (1) al art. 139 din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii (M. Of. nr. 186 din 6 martie 2023)	<i>– introduce: alin. (1) – art. 139.</i>

În M. Of. nr. 186 din data de 6 martie 2023 s-a publicat **Legea nr. 52/2023 pentru completarea alin. (1) al art. 139 din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii.**

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **art. 139 alin. (1)**, *se introduc* două noi liniuțe, cu următorul cuprins:

„- 6 ianuarie – Botezul Domnului – Boboteaza;

- 7 ianuarie – Soborul Sfântului Proroc Ioan Botezătorul;”.

HOTĂRÂREA CEDO DIN 30 AUGUST 2022 ÎN CAUZA C. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI (CEREREA NR. 47.358/20)

De Redacția Pro Lege

Hotărârea CEDO din 30 august 2022 în cauza C. împotriva României (Cererea nr. 47.358/20)

În M. Of. nr. 221 din data de 17 martie 2023 s-a publicat **Hotărârea CEDO din 30 august 2022 în cauza C. împotriva României.**

Vă prezentăm, în continuare, dispozițiile respectivei hotărâri.

„1. Cererea se referă la obligațiile pozitive ale statului în ceea ce privește acuzațiile de hărțuire sexuală la locul de muncă. Guvernul a fost informat cu privire la capetele de cerere ale reclamantei formulate în temeiul art. 8 din **Convenție** luat separat și împreună cu art. 14.

(...)

5. Reclamanta a fost angajată a societății D., care furniza servicii de curățenie. În 2014, aceasta a fost repartizată să lucreze la Gara Timișoara Est, care aparținea Societății Naționale de Transport Feroviar de Călători „CFR Călători”, unde a rămas până la 25 octombrie 2017.

6. La 3 noiembrie 2017, reclamanta, asistată de un avocat, a depus o plângere penală la Parchetul de pe lângă Judecătoria Timișoara („parchetul”), împotriva lui C.P., șef de gară, acuzându-l că ar fi încercat în mod repetat să o forțeze să întrețină relații sexuale cu el timp de doi ani. Aceasta s-a întemeiat pe art. 223 din Codul penal. Reclamanta a propus mai mulți martori și a prezentat înregistrări audio făcute de aceasta cuprinzând mai multe discuții de natură sexuală cu C.P. (...)

7. La 27 noiembrie 2017, parchetul a dispus începerea urmăririi penale cu privire la faptele invocate de reclamantă.

(...)

18. La 19 octombrie 2018, C.P., care nu fusese încă pus sub acuzare de parchet, a fost audiat ca martor. Principalele sale declarații au fost prezentate în ordonanța procurorului după cum urmează. Acesta a declarat că a întreținut o singură dată relații sexuale cu reclamanta în 2014 și că ulterior a evitat-o de teamă că va afla soția lui. A afirmat de asemenea că a auzit că, după scurta lor relație, întrucât nu a

mai arătat niciun interes față de reclamantă, aceasta ar fi avut relații sexuale cu un alt angajat de la stația de cale ferată și a intrat într-un conflict cu acesta și cu soția acestuia, conflict care a durat până în 2016. Acesta a explicat, de asemenea, că, din 2016, reclamanta începuse să îi facă avansuri și să se îmbrace „sexy” la locul de muncă pentru a-l provoca; acesta o pipăia adesea pe sâni în biroul său, dar întotdeauna cu consimțământul acesteia.

(...)

22. R.M. a afirmat că reclamanta a informat-o în mai multe rânduri în 2017 (nu își putea aminti datele exacte) că C.P. o hărțuia sexual. Ea a declarat că la început nu a crezut-o pe reclamantă, că a recunoscut vocile din înregistrările audio și că atât reclamanta, cât și C.P. păreau să consimtă la activitățile sexuale care păreau a fi avut loc între ei.

(...)

24. Parchetul a obținut de asemenea transcrieri ale înregistrărilor private realizate de reclamantă în interacțiunile sale cu C.P. În prima conversație, C.P. a fost auzit cerându-i reclamantei să stea liniștită deoarece voia să o pipăie pe sâni; aceasta a refuzat și i-a cerut să îi dea măturile de care avea nevoie pentru curățenie.

(...)

26. Parchetul a emis ordonanța respectivă la 22 octombrie 2019 și a notificat-o reclamantei și avocatului acesteia la 15 și 19 noiembrie 2019. Acesta a decis să nu îl trimită în judecată pe C.P. și să pună capăt urmăririi penale, pe motiv că actele comise nu constituiau o infracțiune interzisă de lege. (...)

36. La 8 noiembrie 2019, CFR Călători a adoptat un nou Cod de etică și conduită profesională, care a rămas în vigoare până la 11 iunie 2021, când a fost înlocuit cu noi dispoziții. Părțile relevante ale Codului din 2019 sunt redactate după cum urmează:

„II.9. Integritatea și apărarea personalului împotriva oricărei forme de hărțuire

II. 9.1. [SNTFC «CFR Călători» – S.A.] are obligația să protejeze integritatea morală a angajaților, asigurându-le condiții de lucru care să respecte demnitatea individului.

II. 9.2. Personalul [SNTFC «CFR Călători» – S.A.] are obligația, atât în relațiile interne, cât și în relațiile cu partenerii externi, să evite orice formă de hărțuire morală ce poate duce la discreditarea, intimidarea, deteriorarea condițiilor de muncă etc.

II. 9.3. În exercitarea atribuțiilor de serviciu, personalului [SNTFC «CFR Călători» – S.A.] îi este interzis să manifeste un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic sau prin limbaj cu aluzii sexuale”.

(...)

49. Curtea, având competența de a realiza încadrarea juridică în drept a faptelor din speță, va examina plângerea din punctul de vedere al art. 8 din Convenție, care este redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora”.

(...)

54. Astfel, faptele care stau la baza cererii se referă la integritatea psihică a reclamantei și la viața sexuală a acesteia, ambele făcând parte din sfera personală protejată de art. 8. Ținând cont de gravitatea faptelor în cauză și, la nivel mai general, de implicațiile pentru reclamantă, care a invocat o atingere adusă integrității sale sexuale, Curtea consideră că tratamentul reclamat de aceasta a atins pragul de aplicabilitate a art. 8.

(...)

62. Curtea a hotărât anterior că noțiunea de viață privată include integritatea fizică și psihică a unei persoane. În temeiul art. 8, statele au obligația de a proteja integritatea fizică și psihică a unui individ față de alte persoane. În acest scop, acestea trebuie să mențină și să pună în aplicare un cadru juridic adecvat care să ofere protecție împotriva actelor de violență comise de persoane fizice, inclusiv în contextul hărțuirii la locul de muncă.

63. În contextul atacurilor asupra integrității fizice a unei persoane, o astfel de protecție ar trebui să fie asigurată prin mecanisme eficiente de drept penal. În cazul în care atacurile asupra integrității fizice sunt comise de o persoană fizică, Convenția nu impune neapărat statului urmărirea penală a agresorului pentru a garanta drepturile reclamantei în temeiul Convenției. În astfel de cazuri, nu este exclus, în temeiul Convenției, ca dreptul intern să acorde reclamantei/reclamantului posibilitatea de a continua urmărirea penală a atacatorului său, fie în rol de acuzator privat, fie ca parte vătămată, în rol de acuzator subsidiar. Cu toate acestea, în fiecare caz, indiferent dacă urmărirea penală a rămas în mâinile autorităților naționale sau dacă reclamanta/reclamantul s-a prevalat de posibilitatea de a continua urmărirea penală a agresorului său, Curtea trebuie să examineze mecanismele de drept penal relevante și modul în care acestea au fost puse în aplicare.

(...)

80. Curtea observă că motivul principal care domină atât în Ordonanța parchetului din 22 octombrie 2019, cât și în Încheierea judecătorei din 11 iunie 2020 este absența umilirii victimei prin faptele în cauză. Cu toate acestea, autoritățile nu au oferit nicio explicație suplimentară pentru constatările lor și nu au încercat să pună în context elementele de probă care sugerau că aceasta părea

uneori tristă după întâlnirile cu C.P., în timp ce în alte dăți părea destul de veselă (supra, pct. 28). De exemplu, menționarea acestor afirmații în deciziile respective nu a fost însoțită de nicio apreciere a raportului de putere și de subordonare dintre reclamantă și C.P. sau a amenințărilor pe care acesta i le-ar fi făcut, deși aceste elemente au fost aduse în mod corespunzător la cunoștință autorităților în cursul procedurii.

Hotărârea Curții:

1. declară admisibilă plângerea referitoare la art. 8;
2. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție;
3. hotărăște că nu este necesar să examineze admisibilitatea și temeinicia capătului de cerere formulat în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenție;
4. hotărăște:
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 7.500 EUR (șapte mii cinci sute euro), care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - (b) că, de la expirarea termenului de trei luni menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată anuală egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale;
5. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

REGULAMENTUL PRIVIND ORGANIZAREA CONCURSULUI DE ADMITERE LA ȘCOALA NAȚIONALĂ DE GREFIERI - MODIFICĂRI (HOTĂRÂRE CSM NR. 27/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificador	Sumar
Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului de admitere la Școala Națională de Grefieri, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) nr. 173/2007 (M. Of. nr. 185 din 3 martie 2023)	Hotărârea Plenului CSM nr. 27/2023 pentru modificarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului de admitere la Școala Națională de Grefieri, aprobat prin Hotărârea Plenului CSM nr. 173/2007 (M. Of. 246 din 12 aprilie 2007)	- <i>modifică: art. 13 alin. (2).</i>

În M. Of. nr. 185 din data de 3 martie 2023 s-a publicat **Hotărârea Plenului CSM nr. 27/2023 pentru modificarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului de admitere la Școala Națională de Grefieri, aprobat prin Hotărârea Plenului CSM nr. 173/2007.**

Redăm, în cele ce urmează, cele mai importante modificări și completări aduse respectivului act normativ.

Art. 13

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 13 alin. (2) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(2) Membrii comisiei de organizare se desemnează de către președintele acesteia din personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor

din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, directorii și personalul de instruire propriu ai Școlii Naționale de Grefieri, funcționarii publici și personalul contractual din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și al Școlii Naționale de Grefieri”.

REGULAMENT din 22 martie 2007 privind concursul de admitere la Școala Națională de Grefieri

Structură

CAPITOLUL I: Dispoziții generale

CAPITOLUL II: Înscrierea candidaților

CAPITOLUL III: Comisiile de concurs

Art. 13

(1) Comisia de organizare a concursului se constituie prin hotărâre a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea Direcției resurse umane și organizare și a Școlii Naționale de Grefieri.

(2) Comisia de organizare a concursului se compune din:

– președinte: secretarul general al Consiliului Superior al Magistraturii, secretarul general adjunct, directorul sau directorul adjunct al Direcției resurse umane și organizare;

– vicepreședinte: directorul sau directorii adjuncți ai Școlii Naționale de Grefieri, directorul sau directorul adjunct al Direcției resurse umane și organizare;

– membri: directori, șefi de serviciu, judecători și procurori detașați în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii sau al Școlii Naționale de Grefieri, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, personal de instruire al Școlii Naționale de Grefieri, funcționari publici și personal contractual din cadrul aceluiași instituții.

CAPITOLUL IV: Desfășurarea concursului

CAPITOLUL V: Dispoziții finale

LEGEA NR. 58/2023 PRIVIND SECURITATEA CIBERNETICĂ A ROMÂNIEI, PRECUM ȘI PENTRU COMPLETAREA UNOR ACTE NORMATIVE

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Sumar
Legea nr. 58/2023 privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 214 din 15 martie 2023)	<i>Se reglementează:</i> – <i>mecanismele de cooperare și responsabilitățile instituțiilor cu atribuții în domeniile securitate și apărare cibernetică;</i> – <i>politicile și măsurile în scopul cunoașterii, prevenirii și contracarării vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor în spațiul cibernetic;</i> <i>Se completează:</i> – <i>art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată, cu modificările și completările ulterioare;</i> <i>Se modifică:</i> – <i>O.U.G. nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 453/2004, cu modificările și completările ulterioare.</i>

În M. Of. nr. 214 din data de 15 martie 2023 s-a publicat **Legea nr. 58/2023 privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.**

Vă prezentăm, în cele ce urmează, cele mai importante dispoziții regăsite în respectivul act normativ.

*Structură***CAPITOLUL I: Dispoziții generale****CAPITOLUL II: Sistemul național de securitate cibernetică****CAPITOLUL III: Autorități competente și responsabilități****CAPITOLUL IV: Managementul incidentelor și reziliența în spațiul cibernetic***SECȚIUNEA 1: Managementul incidentelor de securitate cibernetică**SECȚIUNEA 2: Reziliența în spațiul cibernetic***CAPITOLUL V: Sistemul Național de Alertă Cibernetică****CAPITOLUL VI: Apărarea cibernetică****CAPITOLUL VII: Cercetare, dezvoltare și inovare în domeniul securității cibernetic****CAPITOLUL VIII: Cooperare în domeniul securității și apărării cibernetic***SECȚIUNEA 1: La nivel național**SECȚIUNEA 2: La nivel internațional***CAPITOLUL IX: Formarea profesională, educația, instruirea****CAPITOLUL X: Securitatea lanțului de aprovizionare****CAPITOLUL XI: Confidențialitatea și protecția securității datelor și informațiilor persoanelor fizice și juridice****CAPITOLUL XII: Contravenții și sancțiuni****CAPITOLUL XIII: Dispoziții privind completarea art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 453/2004, cu modificările și completările ulterioare****CAPITOLUL XIV: Dispoziții tranzitorii și finale****Art. 25**

(1) Furnizorii de servicii tehnice de securitate cibernetică au obligația de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10, la cererea motivată a acestora, în termen de maximum 48 de ore de la data primirii solicitării, date și informații privind incidente, respectiv, în maximum 5 zile de la data primirii solicitării, cu privire la amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic dintre cele prevăzute la art. 3 alin. (1), precum și interconectarea acestora cu terții și cu utilizatorii finali.

(2) Datele și informațiile prevăzute la alin. (1) nu vizează, prin scopul solicitării, date cu caracter personal și date de conținut.

(3) Datele și informațiile prevăzute la alin. (1) se transmit în scris, prin mijloace electronice sau prin orice altă modalitate stabilită de comun acord, în formatul și structura conforme raportării de incidente cibernetic în PNRISC, prevăzute la art. 22.

Art. 26

Pentru creșterea nivelului de reziliență cibernetică și realizarea descurajării în spațiul cibernetic la nivel național, DNSC și instituțiile din domeniile apărării, ordinii publice și securității naționale iau măsuri pentru:

a) realizarea unui cadru interinstituțional de securitate cibernetică care să permită instruirea comună, transferul de cunoștințe, schimbul de informații, sprijinul de specialitate și federalizarea de resurse și capacități de securitate cibernetică;

b) îmbunătățirea și extinderea capacităților de protecție și detecție automată a atacurilor, prin implementarea de instrumente de analiză inteligentă a amenințărilor și distribuirea oportună a indicatorilor și avertizărilor privind iminența unor atacuri cibernetice asupra rețelelor și sistemelor informatice naționale;

c) elaborarea de manuale cu tehnici, tactici și proceduri, precum și a planurilor de contingență și exersarea lor în cadrul exercițiilor de securitate cibernetică în scopul întăririi rezilienței în spațiul cibernetic;

d) constituirea de echipe de intervenție la incidente de securitate cibernetică de tip computer security incident response team, denumit în continuare CSIRT, echipe de protecție cibernetică și/sau alte forțe specializate în desfășurarea de acțiuni în spațiul cibernetic.

Art. 48

(1) Următoarele fapte constituie contravenții dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât să fie considerate infracțiuni potrivit legii:

a) nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de notificare a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul prevăzut la art. 21 alin. (1);

b) nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de comunicare completă a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul și condițiile prevăzute la art. 21 alin. (2) și art. 22;

c) nerespectarea de către furnizorii de servicii de securitate cibernetică a obligației de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 date și informații privind incidente, amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau sistem informatic al deținătorului sau al unor terți, în condițiile și la termenul prevăzut la art. 25 alin. (1).

(2) Prin derogare de la dispozițiile art. 8 alin. (2) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, contravențiile prevăzute la alin. (1) se sancționează astfel:

a) cu amendă de la 5.000 lei la 50.000 lei, iar în cazul săvârșirii unei noi contravenții în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 200.000 lei;

b) pentru operatorii economici cu o cifră de afaceri netă de peste 1.000.000 lei, cu amendă în cuantum de până la 1% din cifra de afaceri netă, iar, în cazul săvârșirii unei noi contravenții, în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 3% din cifra de afaceri netă.

(3) Cifra de afaceri netă prevăzută la alin. (2) lit. b) este cea înregistrată de operatorul economic în ultimul exercițiu financiar.

(4) În vederea individualizării sancțiunii prevăzute la alin. (2), agentul de constatare și aplicare a contravenției ia în considerare gradul de pericol social concret al faptei și perioada de timp în care obligația legală a fost încălcată.

(5) Pentru persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, cifrei de afaceri prevăzute la alin. (2) lit. b) îi corespunde totalitatea veniturilor realizate de respectivii operatori economici în exercițiul financiar anterior sancționării.

(6) Pentru persoanele juridice nou-înființate și pentru persoanele juridice care nu au înregistrat cifra de afaceri în exercițiul financiar anterior sancționării, amenda prevăzută la alin. (2) se stabilește în cuantum de minimum unu și maximum 25 de salarii minime brute pe economie.

(7) În măsura în care prezenta lege nu prevede altfel, contravențiilor prevăzute la alin. (1) li se aplică dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 49

(1) Constatarea contravențiilor prevăzute la art. 48 alin. (1) lit. a) și b) se realizează de către personalul de control din cadrul DNSC, iar aplicarea sancțiunii corespunzătoare se face prin decizia directorului DNSC.

(2) Constatarea contravențiilor prevăzute la art. 48 alin. (1) lit. c) se realizează de către personalul de control anume desemnat din cadrul autorităților prevăzute la art. 10, corespunzător autorității care a formulat cererea de punere la dispoziție a informațiilor și datelor, iar aplicarea sancțiunii corespunzătoare se face prin act administrativ al personalului de control anume desemnat și delegat de conducătorul autorității.

(3) Actele administrative prevăzute la alin. (1) și (2) trebuie să cuprindă următoarele elemente:

- a) datele de identificare ale contravenientului;
- b) data săvârșirii faptei;
- c) descrierea faptei contravenționale și a împrejurărilor care au fost avute în vedere la individualizarea sancțiunii;
- d) indicarea temeiului legal potrivit căruia se stabilește și se sancționează contravenția;
- e) sancțiunea aplicată;

f) termenul și modalitatea de plată a amenzii;

g) termenul de exercitare a căii de atac și instanța de judecată competentă.

(4) Prin derogare de la prevederile art. 13 din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, aplicarea sancțiunii prevăzute la art. 48 alin. (2) se prescrie în termen de un an de la data săvârșirii faptei. În cazul încălcărilor care durează în timp sau al celor constând în săvârșirea, în baza aceleiași rezoluții, la intervale diferite de timp, a mai multor acțiuni sau inacțiuni, care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași contravenții, prescripția începe să curgă de la data constatării sau de la data încetării ultimului act ori fapt săvârșit, dacă acest moment intervine anterior constatării.

(5) Prin derogare de la dispozițiile art. 25 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, actul administrativ prevăzut la alin. (1) sau (2) se comunică contravenientului în termen de 15 zile de la data emiterii acestuia.

(6) Odată cu actul administrativ prevăzut la alin. (1) sau (2), contravenientului i se comunică și înștiințarea de plată, care conține mențiunea privind obligativitatea achitării amenzii în termen de 30 de zile de la data comunicării actului.

(7) Actul administrativ prevăzut la alin. (1) sau (2), neatacat în termenul prevăzut la alin. (9), precum și hotărârea judecătorească definitivă prin care s-a soluționat acțiunea în contencios administrativ constituie titlu executoriu, fără vreo altă formalitate. Acțiunea în contencios administrativ în condițiile prevăzute la alin. (9) suspendă executarea numai în ceea ce privește achitarea amenzii, până la pronunțarea de către instanța de judecată a unei hotărâri definitive.

(8) Sumele provenite din amenziile aplicate în conformitate cu dispozițiile prezentului articol se fac venit integral la bugetul de stat. Executarea se realizează în conformitate cu dispozițiile legale privind executarea silită a creanțelor fiscale. În vederea punerii în executare a sancțiunii, DNSC și autoritățile prevăzute la art. 10 comunică din oficiu organelor de specialitate ale Agenției Naționale de Administrare Fiscală actul administrativ prevăzut la alin. (1) sau (2), neatacat în termenul prevăzut la alin. (9), după expirarea termenului prevăzut în înștiințarea de plată sau după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești prin care s-a soluționat acțiunea în contencios administrativ.

(9) Prin derogare de la dispozițiile art. 7 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, și de la dispozițiile art. 32 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, actele administrative și deciziile adoptate potrivit dispozițiilor prezentei legi pot fi atacate în contencios administrativ la Curtea de Apel București, fără parcurgerea procedurii prealabile, în termen de 30 de zile de la comunicarea acestora.

(10) Prin derogare de la dispozițiile art. 14 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, executarea sancțiunilor contravenționale aplicate se prescrie dacă actul administrativ prevăzut la alin. (1) sau (2) nu a fost comunicat contravenientului în termen de 15 zile de la data aplicării sancțiunii.

Art. 50

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **la articolul 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României**, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 18 martie 2014, cu modificările și completările ulterioare, după litera m) **se introduc trei noi litere**, literele n)-p), cu următorul cuprins:

„n) amenințări cibernetice sau atacuri cibernetice asupra infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național;

o) acțiuni, inacțiuni sau stări de fapt cu consecințe la nivel național, regional sau global care afectează reziliența statului în raport cu riscurile și amenințările de tip hibrid;

p) acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională”.

Art. 51

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 22 din 21 ianuarie 1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 453/2004, cu modificările și completările ulterioare, **se modifică** după cum urmează:

1. **Articolul 2** va avea următorul cuprins:

„Art. 2

Starea de asediu reprezintă ansamblul de măsuri excepționale de natură politică, militară, economică, socială și de altă natură aplicabile pe întreg teritoriul țării ori în unele unități administrativ-teritoriale, instituite pentru adaptarea capacității de apărare a țării, inclusiv apărarea cibernetică, la pericole grave, actuale sau iminente, care amenință suveranitatea, independența, unitatea ori integritatea teritorială a statului. În cazul instituirii stării de asediu se pot lua măsuri excepționale aplicabile pe întreg teritoriul țării ori în unele unități administrativ-teritoriale”.

2. **La articolul 3, litera a)** va avea următorul cuprins:

„a) existența unor pericole grave actuale sau iminente privind securitatea națională a României, inclusiv securitatea cibernetică pentru rațiuni de securitate națională, ori funcționarea democrației constituționale;”

3. **Articolul 23** va avea următorul cuprins:

„Art. 23

(1) Ordonanțele militare se emit în limitele stabilite prin decretul de instituire a măsurii excepționale, astfel:

pe durata stării de asediu:

a) de ministrul apărării naționale sau de șeful Statului Major al Apărării, când starea de asediu a fost instituită pe întregul teritoriu al țării;

b) de comandanții de mari unități în raza teritorială pentru care au fost împuterniciți de șeful Statului Major al Apărării, când starea de asediu a fost instituită în anumite unități administrativ-teritoriale;

pe durata stării de urgență:

a) de ministrul afacerilor interne sau de înlocuitorul de drept al acestuia, când starea de urgență a fost instituită pe întregul teritoriu al țării;

b) de ofițerii împuterniciți de ministrul afacerilor interne sau de înlocuitorii legali ai acestora, când starea de urgență a fost instituită în anumite unități administrativ-teritoriale.

(2) În situația instituirii măsurii excepționale pentru cauze ce privesc securitatea sau apărarea cibernetică în condițiile art. 2 și art. 3 lit. a), emitenții ordonanțelor militare solicită avizul prealabil și consultativ al Consiliului Operativ de Securitate Cibernetică”.

GHIDUL DE FINANȚARE A PROGRAMULUI DE STIMULARE A ÎNNOIRII PARCULUI AUTO NAȚIONAL 2020-2024 – MODIFICĂRI (OMMAP NR. 784/2023)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Ghidul de finanțare a Programului de stimulare a înnoirii Parcului auto național 2020-2024 (M. Of. nr. 175 din 3 martie 2020; cu modif. și compl. ult.)	Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor (OMMAP) nr. 784/2023 pentru modificarea și completarea Ghidului de finanțare a Programului de stimulare a înnoirii Parcului auto național 2020-2024 (M. Of. nr. 236 din 22 martie 2023)	– modifică: art. 7, art. 9 alin. (6), art. 20 alin. (6), art. 21.

În M. Of. nr. 236 din 22 martie 2023 s-a publicat **Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor (OMMAP) nr. 784/2023 pentru modificarea și completarea Ghidului de finanțare a Programului de stimulare a înnoirii Parcului auto național 2020-2024**.

Redăm, în cele ce urmează, cele mai importante modificări aduse respectivului act normativ.

Art. 7

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 7 se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 7: Prima de casare și ecobonusurile

(1) Solicitantul beneficiază de prima de casare la achiziționarea unui autovehicul nou în schimbul predării spre casare a cel puțin un autovehicul uzat. Se pot preda spre casare maximum două autovehicule uzate, beneficiind de prima de casare potrivit alin. (5) lit. c).

(2) Prin excepție de la alin. (1), instituțiile publice și unitățile administrativ-teritoriale pot beneficia de prima de casare în cuantum de 7.000 lei la achiziționarea unui autovehicul nou, fără a fi obligate să predea spre casare un autovehicul uzat. În situația în care optează pentru achiziționarea unui autovehicul nou în schimbul casării a două autovehicule uzate, vor beneficia de prevederile alin. (5) lit. c).

(3) În cazul în care se achiziționează o motocicletă, solicitantul va preda spre casare doar un autovehicul uzat, beneficiind de prima de casare potrivit alin. (5) lit. a).

(4) Prima de casare se acordă în funcție de cantitatea de emisii de CO₂/km generată de sistemul de propulsie al autovehiculului nou, astfel:

a) pentru autovehiculul nou, exceptând motocicletele, al cărui sistem de propulsie generează maximum 155 g CO₂/km în sistem WLTP;

b) pentru autovehiculul nou motocicletă, al cărui sistem de propulsie generează maximum 120 g CO₂/km în sistem WMTC, conform informațiilor înscrise în COC.

(5) Cuantumul primei de casare este de:

a) 7.000 lei pentru achiziționarea unei motociclete în schimbul casării unui autovehicul uzat;

b) 7.000 lei pentru achiziționarea unui autovehicul nou în schimbul casării unui autovehicul uzat;

c) 10.000 lei pentru achiziționarea unui autovehicul nou în schimbul casării a două autovehicule uzate.

(6) La prima de casare se pot adăuga următoarele ecobonusuri, astfel:

a) 1.500 lei, pentru autovehiculul nou, exceptând motocicletele, al cărui sistem de propulsie generează maximum 120 g CO₂/km în sistem WLTP;

b) 1.500 lei, pentru autovehiculul nou, exceptând motocicletele, echipat cu motorizare GPL/GNC;

c) 3.000 lei se acordă pentru autovehiculul nou, exceptând motocicletele, echipat cu sistem de propulsie hibrid;

d) 1.500 lei, pentru casarea fiecărui autovehicul uzat cu o vechime de cel puțin 15 ani de la data fabricației și/sau care are norma de poluare Euro 3 sau inferioară;

e) 1.500 lei, pentru autovehiculul nou motocicletă al cărui sistem de propulsie generează maximum 90 g CO₂/km în sistem WMTC.

(7) În situația în care sistemul de propulsie al autovehiculului nou îndeplinește mai multe dintre caracteristicile prevăzute la alin. (6), ecobonusurile se pot cumula.

(8) În sensul prezentului ghid, cantitatea de emisii de CO₂/km în regim de funcționare mixt/combinat este cea înscrisă în certificatul de conformitate al autovehiculului nou la rubrica 49 pct. 4 (valorile WLTP) sau în alte documente relevante. Excepție fac autovehiculele categoria L3e/L4e, pentru care cantitatea de emisii de CO₂/km în regim de funcționare mixt/combinat este cea înscrisă în certificatul de conformitate al autovehiculului nou la rubrica 4.0.3.

(9) Prima de casare nu se cumulează cu alte programe care finanțează achiziționarea autovehiculelor noi. Prin excepție, prima de casare poate fi cumulată cu operațiunile finanțate prin fonduri europene aferente politicii de coeziune.

(10) Prima de casare se scade de către producătorul validat din prețul de comercializare, cu TVA, al autovehiculului nou, diferența fiind asigurată de către beneficiar din surse financiare proprii și/sau surse financiare complementare: credite bancare ori finanțare în baza unui contract de leasing financiar. Valoarea finanțării nu poate depăși 50% din prețul de comercializare al autovehiculului nou achiziționat prin program.

(11) Acordarea primei de casare solicitantului operator economic cu personalitate juridică sau entitate fără personalitate juridică se face în baza schemei intitulate «Ajutor de minimis pentru Programul de stimulare a înnoirii Parcului auto național», denumită în continuare schemă de minimis, instituită în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 1.407/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene ajutoarelor de minimis.

(12) Schema de minimis se aprobă prin dispoziție a președintelui AFM, conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 20/2015, cu modificările și completările ulterioare.

(13) În situația în care, în urma procesului de analiză, solicitantul prevăzut la alin. (11) este declarat eligibil și este acceptat spre finanțare, AFM îi comunică în scris acestuia cuantumul ajutorului care poate fi acordat sub forma primei de casare și caracterul acestuia de ajutor de minimis, cu referire expresă la Regulamentul (UE) nr. 1.407/2013.

(14) Solicitantul prevăzut la alin. (9) poate beneficia de cel mult echivalentul în lei al sumei de 200.000 euro (sau 100.000 euro, dacă activează în domeniul transporturilor rutiere de mărfuri) la momentul depunerii dosarului de acceptare, cumulată cu valoarea alocării financiare solicitate; în caz contrar, solicitarea va fi nulă, conform prevederilor Regulamentului (UE) nr. 1.407/2013”.

Art. 9 alin. (6)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 9 alin. (6)** se modifică și va avea următorul cuprins:

„(6) Este exclusă asumarea de către cedent în favoarea a doi sau mai mulți solicitanți, cu același autovehicul uzat. Nerespectarea acestei condiții atrage anularea tuturor notelor de înscriere astfel obținute și excluderea cedentilor și autovehiculelor uzate din program, fără posibilitatea reînscrierii acestora”.

Art. 20 alin. (6)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 20 alin. (6)** se modifică și va avea următorul cuprins:

„(6) Este exclusă asumarea de către cedent în favoarea a doi sau mai mulți solicitanți, cu același autovehicul uzat. Nerespectarea acestei condiții atrage anularea tuturor

contractelor de finanțare și a notelor de înscriere astfel obținute și excluderea proprietarilor și autovehiculelor uzate din program, fără posibilitatea reînscrierii acestora”.

Art. 21

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 21** se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 21: Perfectarea contractului de finanțare și obținerea notei de înscriere de către persoana juridică

(1) După includerea sa în lista prevăzută la art. 18 alin. (13), solicitantul acceptat se înscrie în termen de 60 de zile de la aprobare, cu excepția anului 2024, când data-limită este 25 noiembrie, la oricare dintre producătorii care au încheiat contract cu AFM. Nerespectarea termenului se consideră renunțare la finanțare. Excepție face solicitantul acceptat căruia îi sunt incidente reglementările în vigoare în materia achizițiilor publice, care se poate înscrie la un producător validat numai după derularea tuturor procedurilor, în condițiile și termenele impuse prin lege.

(2) Înscrierea solicitantului constă în:

a) identificarea solicitantului în baza documentelor prevăzute la alin. (3);

b) verificarea includerii acestuia în lista solicitanților acceptați de către AFM și corespondența cu persoana înscrisă în certificatul de înmatriculare și cartea de identitate a autovehiculului uzat; în situația în care de la data emiterii certificatului de înmatriculare și/sau a cărții de identitate a autovehiculului uzat au survenit modificări în ceea ce privește forma juridică de organizare sau anumite atribute de identificare a solicitantului (denumirea, adresa sediului), acestea nefiind evidențiate în documentele autovehiculului uzat, se va/vor solicita documentul emis/documentele emise potrivit prevederilor legale și din cuprinsul căruia/căroră să rezulte modificările efectuate;

c) identificarea autovehiculului uzat și constatarea condițiilor privind vechimea și înmatricularea acestuia, în baza documentelor prezentate;

d) introducerea în aplicație a informațiilor referitoare la: proprietarul autovehiculului uzat, solicitantul finanțării și autovehiculul uzat;

e) generarea automată a contractului de finanțare și a notei de înscriere și eliberarea acestora solicitantului. Pentru achiziționarea fiecărui autovehicul nou se emite o singură notă de înscriere și un contract de finanțare, indiferent dacă se predau două autovehicule uzate spre casare.

(3) Pentru înscriere, solicitantul acceptat constituie la producătorul validat un dosar de participare cuprinzând următoarele documente:

a) actul de identitate al reprezentantului legal/actul de identitate al persoanei împuternicite/delegate/desemnate să înscrie solicitantul, să predea spre casare autovehiculul uzat, să radieze autovehiculul uzat și să achiziționeze autovehiculul nou, în termen de valabilitate, în copie;

b) actul de împuternicire/delegare/desemnare a persoanei care înscrie solicitantul, predă spre casare autovehiculul uzat, radiază autovehiculul uzat și achiziționează autovehiculul nou, în copie, dacă este cazul;

c) actul de înființare/certificatul de înscriere în Registrul asociațiilor și fundațiilor/certificatul de înregistrare în registrul comerțului, în copie certificată «conform cu originalul»;

d) certificatul de înmatriculare a autovehiculului uzat, în copie certificată «conform cu originalul»;

e) cartea de identitate a autovehiculului uzat, în copie certificată «conform cu originalul»;

f) actul doveditor eliberat de către serviciul public comunitar regim permise de conducere și înmatriculare a vehiculelor competent teritorial, în copie certificată «conform cu originalul», pentru cazul în care din certificatul de înmatriculare sau din cartea de identitate a autovehiculului uzat nu rezultă anul fabricației, anul primei înmatriculări în România și/sau categoria autovehiculului uzat, dacă este cazul.

(4) La momentul perfectării contractului de finanțare, solicitantului acceptat i se eliberează nota de înscriere; la momentul eliberării notei de înscriere, solicitantul acceptat se va încadra în suma aprobată prin dosarul de acceptare.

(5) Este exclusă înscrierea solicitantului acceptat, în același timp și cu același autovehicul uzat, la 2 sau mai mulți producători validați. Înscrierea efectuată cu nerespectarea acestei condiții atrage anularea tuturor contractelor de finanțare și a notelor de înscriere astfel obținute și excluderea solicitantului din program, fără posibilitatea reînscrierii acestuia.

(6) Nota de înscriere este valabilă 120 de zile de la data emiterii, cu excepția anului 2024, când valabilitatea acesteia nu poate depăși data de 25 noiembrie. În cazul în care solicitantul intenționează să predea spre casare două autovehicule uzate, informațiile ambelor autovehicule trebuie incluse în nota de înscriere la momentul emiterii acesteia.

(7) Retragerea sau anularea notei de înscriere atrage excluderea cedentului, a autovehiculului uzat și a solicitantului din program, fără posibilitatea reînscrierii acestora în cadrul aceleiași sesiuni”.

Persoanele fizice se pot înscrie în cadrul programelor Rabla Clasic și Rabla Plus, începând din **24 martie, ora 10.00**.

Cele două programe se vor desfășura în două etape, prima etapă fiind organizată în perioada 24 martie-30 iunie 2023.

Conform modificărilor menționate, pentru Programul Rabla Clasic, prima de casare a fost majorată la 7.000 lei, respectiv 10.000 lei în cazul predării spre casare a două autovehicule uzate.

Prin Programul Rabla Plus, solicitantul beneficiază de ecobonusuri la achiziționarea unui autovehicul nou în schimbul predării spre casare a cel puțin unui autovehicul uzat. Se pot preda spre casare maximum două autovehicule uzate.

Informații suplimentare cu privire la Programele Rabla și calendarul de desfășurare se regăsesc [aici](#).

IV. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

• ABSTRACT

In relation to the activity of the High Court of Cassation and Justice (the Panel regarding the settlement of certain legal matters), four decisions were published regarding: Decree-Law No 118/1990 on the granting of certain rights to persons persecuted for political reasons by the dictatorship established since 6 March 1945, as well as to those deported abroad or taken prisoner; Code of Civil Procedure; GEO No 59/2017 on the modification and completion of certain normative acts in the field of service pensions; Romanian Constitution, Penal Code, Romanian National Defence Law, Law No 346/2006 on the organisation and functioning of the Ministry of National Defence, Law No 95/2006 on health reform.

HP

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 4/2023
(M. OF. NR. 174/01.03.2023): ART. 5 ALIN. (6)
DIN DECRETUL-LEGE NR. 118/1990 PRIVIND ACORDAREA
UNOR DREPTURI PERSOANELOR PERSECUTATE
DIN MOTIVE POLITICE**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 4/2023 (M. Of.	Complet DCD	Art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de	Copilul înfiat cu efectele filiației firești de alte persoane nu este exclus, pentru acest motiv, de la beneficiul drepturilor solicitate, în considerarea

nr. 174 din 01 martie 2023)		dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri	persecuției politice a părintelui său biologic.
--------------------------------------	--	---	--

În M. Of. nr. 174 din 01 martie 2023 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 4/2023** referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Astfel, Înalta Curte e Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, legal constituit în cauză, s-a reunit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Copilul înfiat cu efectele filiației firești de alte persoane nu este exclus, pentru acest motiv, de la beneficiul drepturilor solicitate, în considerarea persecuției politice a părintelui său biologic”.

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990

„(6) Copilul minor la data la care unul sau ambii părinți s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2), precum și copilul născut în perioada în care unul sau ambii părinți s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) și (2) are dreptul la o indemnizație lunară în același quantum cu indemnizația de care ar fi beneficiat părintele său decedat, stabilită conform prevederilor art. 4 la data depunerii cererii de către copil”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 4/2023

Prin **Decizia nr. 4/2023**, ÎCCJ (Complet DCD/C) a *admis* sesizarea formulată de Tribunalul Arad – Secția a III-a de contencios administrativ și fiscal, litigii de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 1572/108/2022și, în consecință, a stabilit că: *„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1208 din 10 decembrie 2020, cu modificările și completările ulterioare, copilul înfiat cu efectele filiației firești de alte persoane nu este exclus, pentru acest motiv, de la beneficiul drepturilor solicitate, în considerarea persecuției politice a părintelui său biologic”.*

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 75/2022
(M. OF. NR. 182/03.03.2023): ART. 154 ALIN. (1), (6) ȘI (6[^]1),
ART. 163 ALIN. (5), ART. 164 ALIN. (4) ȘI ART. 175 ALIN. (1)
DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 75/2022 (M. Of. nr. 182 din 3 martie 2023)	Complet DCD	art. 154 alin. (1), (6) și (6 [^] 1), art. 163 alin. (5), art. 164 alin. (4) și art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă	<i>Efectuarea procedurii de citare, în conformitate cu dispozițiile art. 154 alin. (6) din Codul de procedură civilă, dacă partea a solicitat și a indicat datele corespunzătoare în acest scop, constituie o modalitate principală de comunicare a actelor de procedură, fără a fi condiționată de efectuarea procedurii în format letric, conform dispozițiilor art. 154 alin. (1) din același act normativ. Actul de citare a părții în proces, într-o altă modalitate decât cea invocată prin cererea adresată instanței, este lovit de nulitate în temeiul dispozițiilor art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă, dacă prin nerespectarea modalității de comunicare a actului de procedură s-a adus părții o</i>

			<i>vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin desființarea acestuia, fără a fi condiționată de utilizarea procedurii înscrierii în fals, în temeiul dispozițiilor art. 163 alin. (5) și art. 164 alin. (4) din Codul de procedură civilă.</i>
--	--	--	--

În M. Of. nr. 182 din 3 martie 2023 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 75/2022 referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 154 alin. (1), (6) și (6¹), art. 163 alin. (5), art. 164 alin. (4) și art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă.**

Astfel, Înalta Curte e Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, legal constituit în cauză, a stabilit că:

„Efectuarea procedurii de citare, în conformitate cu dispozițiile art. 154 alin. (6) din Codul de procedură civilă, dacă partea a solicitat și a indicat datele corespunzătoare în acest scop, constituie o modalitate principală de comunicare a actelor de procedură, fără a fi condiționată de efectuarea procedurii în format letric, conform dispozițiilor art. 154 alin. (1) din același act normativ.

Actul de citare a părții în proces, într-o altă modalitate decât cea invocată prin cererea adresată instanței, este lovit de nulitate în temeiul dispozițiilor art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă, dacă prin nerespectarea modalității de comunicare a actului de procedură s-a adus părții o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin desființarea acestuia, fără a fi condiționată de utilizarea procedurii înscrierii în fals, în temeiul dispozițiilor art. 163 alin. (5) și art. 164 alin. (4) din Codul de procedură civilă”.

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul de procedură civilă

Art. 154 – „(...) (6) Comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură se poate face de grefa instanței și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Comunicarea actelor de procedură va fi însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință din mențiunile obligatorii ale citației. Fiecare instanță va avea o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură.

(6¹) Citațiile și celelalte acte de procedură menționate la alin. (6) se consideră comunicate la momentul la care au primit mesaj din partea sistemului folosit că au ajuns la destinatar potrivit datelor furnizate de acesta.

(7) Instanța va verifica efectuarea procedurilor de citare și comunicare dispuse pentru fiecare termen și, când este cazul, va lua măsuri de refacere a acestor proceduri, precum și pentru folosirea altor mijloace ce pot asigura înștiințarea părților pentru înfățișarea la termen. (...)”

Art. 158 – „(1) În caz de alegere de domiciliu sau, după caz, de sediu, dacă partea a arătat și persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură, comunicarea acestora se va face la acea persoană, iar în lipsa unei asemenea mențiuni, comunicarea se va face, după caz, potrivit art. 155 sau 156.

(2) Partea poate alege ca toate actele de procedură să îi fie comunicate la căsuța poștală.”

Art. 163 – „(...) (3) Dacă destinatarul refuză să primească citația, agentul o va depune în cutia poștală. În lipsa cutiei poștale, va afișa pe ușa locuinței destinatarului o înștiințare care trebuie să cuprindă:

a) anul, luna, ziua și ora când depunerea sau, după caz, afișarea a fost făcută;
b) numele și prenumele celui care a făcut depunerea sau, după caz, afișarea și funcția acestuia;

c) numele, prenumele și domiciliul sau, după caz, reședința, respectiv sediul celui înștiințat;

d) numărul dosarului în legătură cu care se face înștiințarea și denumirea instanței pe rolul căreia se află dosarul, cu indicarea sediului acesteia;

e) arătarea actelor de procedură despre a căror comunicare este vorba;

f) mențiunea că după o zi, dar nu mai târziu de 7 zile de la afișarea înștiințării ori, când există urgență, nu mai târziu de 3 zile, destinatarul este în drept să se prezinte la sediul instanței de judecată pentru a i se comunica citația. Când domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul acestuia nu se află în localitatea unde instanța de judecată își are sediul, înștiințarea va cuprinde mențiunea că pentru a i se comunica citația destinatarul este în drept să se prezinte la sediul primăriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul;

g) mențiunea că, în cazul în care, fără motive temeinice, destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citației în interiorul termenului de 7 zile sau, după caz, al termenului de 3 zile prevăzut la lit. f), citația se consideră comunicată la împlinirea acestui termen;

h) semnătura celui care a depus sau afișat înștiințarea. (...)”

(5) Despre împrejurările arătate la alin. (3) agentul va întocmi un proces-verbal, care va cuprinde mențiunile arătate la art. 164, acesta făcând dovada până la înscrierea în fals cu privire la faptele constatate personal de cel care l-a încheiat. (...)”

(8) În cazul în care lipsesc persoanele prevăzute la alin. (6) și (7), precum și atunci când acestea, deși prezente, refuză să primească actul, sunt aplicabile dispozițiile alin. (3)-(5). (...)”

(11^1) Atunci când comunicarea actelor s-a realizat potrivit prevederilor art. 154 alin. (6) mesajul de comunicare către destinatar primit de la sistem constituie dovada de comunicare. Acesta se va lista și se va atașa la dosarul cauzei. (...)”

Art. 164 – „(...) (4) Mențiunile din procesul-verbal privitoare la faptele constatate personal de cel care l-a întocmit nu pot fi combătute decât prin procedura înscrierii în fals”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 75/2022

Prin **Decizia nr. 75/2022**, ÎCCJ (Complet DCD/C) a *admis* sesizarea formulată de Tribunalul Dolj – Secția contencios administrativ și fiscal și, în consecință, a stabilit că:

„Efectuarea procedurii de citare, în conformitate cu dispozițiile art. 154 alin. (6) din Codul de procedură civilă, dacă partea a solicitat și a indicat datele corespunzătoare în acest scop, constituie o modalitate principală de comunicare a actelor de procedură, fără a fi condiționată de efectuarea procedurii în format letric, conform dispozițiilor art. 154 alin. (1) din același act normativ.

Actul de citare a părții în proces, într-o altă modalitate decât cea invocată prin cererea adresată instanței, este lovit de nulitate în temeiul dispozițiilor art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă, dacă prin nerespectarea modalității de comunicare a actului de procedură s-a adus părții o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin desființarea acestuia, fără a fi condiționată de utilizarea procedurii înscrierii în fals, în temeiul dispozițiilor art. 163 alin. (5) și art. 164 alin. (4) din Codul de procedură civilă”.

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 3/2023
(M. OF. NR. 235/22.03.2023): ART. IX ALIN. (1)
DIN O.U.G. NR. 59/2017 PRIVIND MODIFICAREA UNOR ACTE
NORMATIVE DIN DOMENIUL PENSIILOR DE SERVICIU**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 3/2023 (M. Of. nr. 235 din 22 martie 2023)	Complet DCD	Art. IX alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2017 privind modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu	Prevederile art. IX alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2017 se aplică inclusiv pensiilor de serviciu ale consilierilor de conturi din cadrul Curții de Conturi.

În M. Of. nr. 235 din 22 martie 2023 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 3/2023 referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile privind prevederile art. IX alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2017 privind modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu.**

Precizăm că Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, legal constituit în cauză, s-a reunit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Prevederile art. IX alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 59/2017 privind modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu se aplică inclusiv pensiilor de serviciu ale consilierilor de conturi din cadrul Curții de Conturi”.

Astfel, Înalta Curte a statuat că *prevederile art. IX alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2017 se aplică inclusiv pensiilor de serviciu ale consilierilor de conturi din cadrul Curții de Conturi.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept**Art. IX alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2017**

„(1) Cuantumul net al pensiilor de serviciu stabilite în baza prevederilor Legii nr. 223/2007 privind Statutul personalului aeronautic civil navigant profesionist din aviația civilă din România, cu modificările și completările ulterioare, Legii nr. 567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice, cu modificările și completările ulterioare, Legii nr. 7/2006 privind statutul funcționarului public parlamentar, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Legii nr. 216/2015 privind acordarea pensiei de serviciu membrilor Corpului diplomatic și consular al României, Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, cu modificările și completările ulterioare, precum și indemnizația pentru limită de vârstă, prevăzută de Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor, republicată, cu completările ulterioare, nu poate fi mai mare decât media venitului net corespunzător venitului brut care a constituit baza de calcul al pensiei de serviciu, respectiv al indemnizației pentru limită de vârstă”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 3/2023

Prin **Decizia nr. 3/2023**, ÎCCJ (Complet DCD/C) a *admis* sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava – Secția I civilă, în dosarul nr. 3244/86/2021 și, în consecință, a stabilit că: *„Prevederile art. IX alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 59/2017 privind modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu se aplică inclusiv pensiilor de serviciu ale consilierilor de conturi din cadrul Curții de Conturi”*.

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/P) NR. 9/2023
(M. OF. NR. 245/24.03.2023): CALITATEA DE INSTITUȚIE
PUBLICĂ A UNUI SPITAL MILITAR ȘI POSIBILITATEA
CA ACESTA SĂ FIE SUBIECT ACTIV AL INFRAȚIUNILOR
DE LUARE DE MITĂ ȘI ABUZ ÎN SERVICIU**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 9/2023 (M. Of. nr. 245 din 24 martie 2023)	Complet DCD	Constituția României, Codul penal, Legea apărării naționale a României, Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății	<i>Spitalul miliar este instituție publică în sensul art. 135 din Codul penal, iar aceasta nu poate fi autor al infracțiunilor de luare de mită, prevăzută de art. 289 alin. (1) din Codul penal, și abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 alin. (1) din Codul penal.</i>

În M. Of. nr. 245 din 24 martie 2023 s-a publicat **Decizia ÎCCJ nr. 9/2023** privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept legate, pe de-o parte, de calitatea de instituție publică a unui spital militar și, pe de altă parte, de posibilitatea ca acesta să fie subiect activ al infracțiunilor de luare de mită și abuz în serviciu.

Precizăm că Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, legal constituit în cauză, s-a reunit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Dacă unitatea militară – spital militar este autoritate publică sau instituție publică, iar în cazul în care este instituție publică, dacă o instituție publică – unitate miliară – poate fi subiect activ în calitate de autor al unor infracțiuni de

serviciu și de corupție, respectiv infracțiunea de luare de mită, prevăzută de dispozițiile art. 289 alin. (1) din Codul penal, și abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 alin. (1) din Codul penal, infracțiuni care prevăd subiect activ nemijlocit calificat, funcționar sau funcționar public”.

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Dispoziții legale incidente

1. Constituția României:

„Art. 116: Structura

(1) Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.

(...)

Art. 118: Forțele armate

(1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.

(2) Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare se stabilesc prin lege organică.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii”.

2. Codul penal

„Art. 135: Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice

(1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

(2) Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat.

(3) Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte.

(...)

Art. 175: Funcționar public

(1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

(...)

Art. 289: Luarea de mită

(1) Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(...)

Art. 297: Abuzul în serviciu

(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(...)

Art. 308: Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane

(1) Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-300 și art. 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice”.

3. Legea apărării naționale a României nr. 45/1994

„Art. 11

Forțele armate cuprind armata, mari unități și unități din subordinea Ministerului de Interne, cele ale serviciilor de informații ale statului și alte formațiuni de apărare armată organizate potrivit legii.

(...)

Art. 27

Armata are în organizare: organele centrale ale Ministerului Apărării Naționale, categoriile de forțe și organele militare teritoriale.

Art. 28

Organele centrale ale Ministerului Apărării Naționale sunt stabilite prin lege.

Art. 29

Categoriile de forțe ale armatei sunt: trupele de uscat; aviația și apărarea antiaeriană; marina militară. Ele au în compunere state majore, comandamente de armă, mari unități și unități luptătoare, de învățământ și de instrucție, precum și unități și formațiuni de asigurare de luptă și de logistică.

Art. 30

Organele militare teritoriale au în compunere: centre militare zonale, centre militare județene și centre militare ale sectoarelor municipiului București”.

4. Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale

„Art. 1

(...) (2) Ministerul Apărării Naționale este format din structuri centrale, structuri și forțe subordonate acestora.

(...)

Art. 3

(1) Ministerul Apărării Naționale are personalitate juridică și reprezintă în justiție, prin Direcția generală juridică, structurile armatei care nu au personalitate juridică. Structurile ministerului care au personalitate juridică, potrivit legii, pot fi reprezentate în justiție de Direcția generală juridică a Ministerului Apărării Naționale, în condițiile stabilite prin ordin al ministrului apărării naționale.

(...)

Art. 7

(1) Structurile centrale ale Ministerului Apărării Naționale, subordonate nemijlocit ministrului apărării naționale, sunt:

- a) Statul Major al Apărării;*
- b) Departamentul pentru politica de apărare, planificare și relații internaționale;*
- c) Departamentul pentru relația cu Parlamentul și calitatea vieții personalului;*
- d) Direcția generală de informații a apărării;*
- e) Secretariatul general;*
- f) Direcția generală pentru armamente;*
- g) Direcția generală management resurse umane;*
- h) Corpul de control și inspecție;*
- i) Direcția generală financiar-contabilă;*
- j) Direcția generală juridică;*
- k) Direcția audit intern;*
- l) Direcția domenii și infrastructuri;*
- m) Direcția informare și relații publice;*
- n) Direcția de prevenire și investigare a corupției și fraudelor.*

Art. 8:

(1) Structurile prevăzute la art. 7 alin. (1) și (2), precum și cele care fac parte din acestea pot avea în compunere sau în subordine, după caz, direcții, centre, oficii, agenții, servicii, secții, birouri, compartimente, instituții și unități de învățământ, unități de

cercetare-dezvoltare și alte structuri, constituite potrivit criteriilor stabilite prin ordin al ministrului apărării naționale.

(2) Statul Major al Apărării are în subordine, pe lângă tipurile de structuri prevăzute la alin. (1), structura de forțe, Direcția medicală, Universitatea Națională de Apărare «Carol I» și Academia Tehnică Militară «Ferdinand I».

(3) Direcția medicală este asimilată structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale.

(...)

Art. 13

(...) (4) Statul Major al Apărării, prin Direcția medicală, are în subordine spitalele militare, Institutul Național de Medicină Aeronautică și Spațială «General doctor aviator Victor Anastasiu» și Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Medico-Militară «Cantacuzino»”

5. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății

„Art. 169

(...) (3) Spitalele se organizează și funcționează, în funcție de regimul proprietății, în:

- a) spitale publice, organizate ca instituții publice;
- b) spitale private, organizate ca persoane juridice de drept privat;
- c) spitale publice în care funcționează și secții private.

(...)

Art. 172:

(1) Spitalele publice din rețeaua proprie a Ministerului Sănătății se înființează și, respectiv, se desființează prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Sănătății.

(2) Spitalele din rețeaua sanitară proprie a ministerelor și instituțiilor publice, altele decât cele ale Ministerului Sănătății și ale autorităților administrației publice locale, se înființează și, respectiv, se desființează prin hotărâre a Guvernului, inițiată de ministerul sau instituția publică respectivă, cu avizul Ministerului Sănătății”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/P) nr. 9/2023

Prin **Decizia nr. 9/2023**, ÎCCJ (Complet DCD/P) a *admis* sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov – Secția penală și, în consecință, a stabilit că: *„Spitalul miliar este instituție publică în sensul art. 135 din Codul penal, iar aceasta nu poate fi autor al infracțiunilor de luare de mită, prevăzută de art. 289 alin. (1) din Codul penal, și abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 alin. (1) din Codul penal”*.

V. JURISPRUDENȚĂ CCR

• ABSTRACT

Further to the work carried out by the Constitutional Court, two decisions (exceptions/objections of unconstitutionality admitted) were published in March regarding: GEO no. 50/2021 for amending and supplementing the National Education Law no. 1/2011; Parliament Decision no. 35/2022 on the appointment of two members to the Board of Directors of the National Council for Combating Discrimination (NCCD); Law amending Art. 8 para. (1) (a) of the Romanian Citizenship Law No 21/1991.

NECONSTITUȚIONALITATE - D.C.C. NR. 16/2023 (M. OF. NR. 187/06.03.2023): O.U.G. NR. 50/2021 PENTRU MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA LEGII EDUCAȚIEI NAȚIONALE NR. 1/2011

De Redacția Pro Lege

Decizia CCR	Actul normativ	Sumar
D.C.C. nr. 16/2023 (M. Of. nr. 187 din 06 martie 2023)	O.U.G. nr. 50/2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011	Neconstituționalitate

În M. Of. nr. 187 din 06 martie 2023 s-a publicat **Decizia Curții Constituționale nr. 16/2023** referitoare la excepția de neconstituționalitate a O.U.G. nr. 50/2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011.

Obiectul excepției de neconstituționalitate

O.U.G. nr. 50/2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011

D.C.C. nr. 16/2023

Prin Decizia nr. 16/2023 Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că este **neconstituțională Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011.**

În esență, Curtea a reținut că nu s-a putut face dovada solicitării avizului din partea Consiliului Economic și Social încălcându-se prevederile art. I alin. (3) și (5), coroborate cu cele ale art. 141 din Constituție, cu consecința neconstituționalității Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2021 în ansamblul său.

**NECONSTITUȚIONALITATE - D.C.C. NR. 41/2023
(M. OF. NR. 227/20.03.2023): HOTĂRÂREA PARLAMENTULUI
NR. 35/2022 PRIVIND NUMIREA A DOI MEMBRI
ÎN COLEGIUL DIRECTOR AL CNCD**

De Redacția Pro Lege

Decizia CCR	Actul normativ	Sumar
D.C.C. nr. 41/2023 (M. Of. nr. 227 din 20 martie 2023)	Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022 privind numirea a doi membri în Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD)	Neconstituționalitate

În M. Of. nr. 227 din 20 martie 2023 s-a publicat **Decizia Curții Constituționale nr. 41/2023** referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a Hotărârii Parlamentului României nr. 35/2022 privind numirea a doi membri în Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

Obiectul sesizării de neconstituționalitate

Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022 privind numirea a doi membri în Colegiul director al CNCD

D.C.C. pronunțată în ședința din 22 februarie 2023

Prin Decizia nr. 41/2023, Curtea Constituțională *a admis* sesizarea de neconstituționalitate formulată de Grupul parlamentar al Alianței pentru Unirea Românilor din Senat și a constatat că **Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022 privind numirea a doi membri în Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării** este neconstituțională.

În esență, cu privire la soluția de neconstituționalitate, Curtea a observat că prin Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022 au fost numiți în funcția de membri ai Colegiului director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării 2 membri care nu sunt licențiați în științe juridice. Se ajunge astfel la situația în care,

din cei 11 membri ai Colegiului director, 7 membri sunt licențiați în științe juridice și 4 membri nu sunt licențiați în științe juridice.

Având în vedere dispozițiile art. 23 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, potrivit căreia *„La numirea membrilor Colegiului director se va urmări ca minimum două treimi dintre aceștia să fie licențiați în științe juridice”*, Curtea a reținut că, prin numirea celor doi membri, prin Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022, a fost încălcată limita inferioară, sub care, legal, nu se poate coborî.

În consecință, Curtea a constatat că Hotărârea Parlamentului nr. 35/2022 este contrară art. 23 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 și, astfel, încalcă dispozițiile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție privind obligativitatea respectării legilor și statul de drept.

NECONSTITUȚIONALITATE PARȚIALĂ - D.C.C. NR. 17/2023 (M. OF. NR. 236/22.03.2023): LEGEA PENTRU MODIFICAREA ART. 8 ALIN. (1) LIT. A) DIN LEGEA CETĂȚENIEI ROMÂNE NR. 21/1991

De Redacția Pro Lege

Decizia CCR	Actul normativ	Sumar
D.C.C. nr. 17/2023 (M. Of. nr. 236 din 22 martie 2023)	Art. I din Legea pentru modificarea art. 8 alin. (1) lit. a) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991	Neconstituționalitate

În M. Of. nr. 236 din 22 martie 2023 s-a publicat **Decizia Curții Constituționale nr. 17/2023** referitoare la **obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art. 8 alin. (1) lit. a) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991**.

Obiectul sesizării de neconstituționalitate

Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie dispozițiile **Legii pentru modificarea art. 8 alin. (1) lit. a) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991**, lege adoptată de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, la data de 23 noiembrie 2022, dispoziții care au următorul conținut:

„Art. I. – La articolul 8 alineatul (1) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 13 august 2010, cu modificările și completările ulterioare, litera a) se modifică și va avea următorul cuprins

«a) s-a născut și domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condițiile legii pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit și conviețuiește cu un cetățean român, de cel puțin 5 ani de la data căsătoriei, sau este căsătorit și conviețuiește în străinătate cu un cetățean român, de cel puțin 10 ani de la data căsătoriei».

Art. II. – Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 13 august 2010, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu modificarea adusă prin prezenta lege, va fi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, dându-se textelor o nouă numerotare”.

D.C.C. nr. 17/2023

Prin Decizia nr. 17/2023, Curtea Constituțională *a admis* obiecția de neconstituționalitate formulată de Președintele României și a constatat că **dispozițiile art. I din Legea pentru modificarea art. 8 alin. (1) lit. a) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991** sunt *neconstituționale*.

Totodată, Curtea *a respins*, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. II din Legea pentru modificarea art. 8 alin. (1) lit. a) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991** sunt *constituționale* în raport cu criticile formulate.